

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Όνομα Φοιτητή: ΔΟΥΚΑΣ ΜΑΞΙΜΟΣ (ΑΥΔ 21/12)

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Κουσενίδης Δημήτριος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στη
Λογιστική και Χρηματοοικονομική με ειδίκευση στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και
Ελεγκτική

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Αφιερώνεται στην αγαπημένη μου γιαγιά

Τσιβιλασβίλι Άννα Αλεξέεβνα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας κ. Κουσενίδη Δημήτριο για την σημαντική συνεισφορά του και τη συνεχή καθοδήγηση που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ακόμη, θα ήθελα να αναφερθώ στον καθηγητή του τμήματός μου κ. Νεγκάκη Χρήστο και να τον ευχαριστήσω για όλα όσα μου πρόσφερε και την κατανόηση που μου έδειξε από την πρώτη ημέρα της συνάντησής μας στο Πανεπιστήμιο Μακεδονία έως την ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω όλους τους/τις συμφοιτητές/συμφοιτήτριες μου με τους οποίους συναναστρεφόμασταν για την όποια στήριξη και ωραίες στιγμές που ζήσαμε.

Ωστόσο, ιδιαιτέρως ευχαριστώ τους φίλους και συμφοιτητές μου Αμοιρίδη Ευάγγελο Ζομπά Αλέξανδρο και Μαστορίδη Γεώργιο για το αμέριστο ενδιαφέρον και συμπαράσταση σε οποιοδήποτε πρόβλημα που αντιμετώπισα, εντός και εκτός μεταπτυχιακού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 90' και πολύ περισσότερο κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, η οικονομική δραστηριότητα ανά τον κόσμο είχε οξυνθεί και οι επιχειρήσεις άρχισαν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους ολοένα και περισσότερο. Αποτέλεσμα του παραπάνω φαινομένου είναι οι μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις να υφίσταται πλέον τον διεθνή ανταγωνισμό, να υπάρχουν πολλές επιλογές δανεισμού ανά τον κόσμο και να πραγματοποιείται μεγάλος όγκος συναλλαγών.

Αυτή η διόγκωση των συναλλαγών, επέφερε εκτός από την αύξηση του πλούτου και της ευημερίας των επιχειρήσεων (και κατ' επέκταση των ιδιοκτητών αυτών), φαινόμενα κατάχρησης και διαφθοράς από την πλευρά του μάνατζμεντ, αλόγιστες σπατάλες και γενικώς μη ορθή διαχείριση των οικονομικών πόρων. Στην Ελλάδα δε, όπου επικρατούσε παντελής έλλειψη ελέγχου (εκτός από τις μεγάλες εισηγμένες επιχειρήσεις), οι παραπάνω επιπτώσεις προέκυψαν σε μεγαλύτερο βαθμό και σε αυτές ήρθε να προστεθεί η μη καταβολή των φορολογικών υποχρεώσεων προς το κράτος, όπως ο Φ.Π.Α.

Επιπρόσθετα, η αύξηση των οικονομικών δραστηριοτήτων επέφερε και αυξημένη ανάγκη για ανθρώπινο δυναμικό, γεγονός το οποίο απαιτούσε περαιτέρω έλεγχο από την πλευρά της επιχείρησης για τυχόν λάθη, παραλείψεις ή απάτη, τα οποία ενδέχεται να δημιουργούσαν προβλήματα οικονομικής φύσης στις επιχειρήσεις (απώλεια περιουσιακών στοιχείων, ζημίες, πρόστιμα και προσαυξήσεις από τις εφορίες κτλ).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ.....	1
1.1 Έννοια, Ορισμός και Περιεχόμενο της Ελεγκτικής Επιστήμης	1
1.2 Κατηγορίες Ελέγχων	5
1.3 Ιστορική Εξέλιξη της Ελεγκτικής Επιστήμης	7
1.3.1 Ιστορικά στοιχεία για τον έλεγχο.....	7
1.3.2 Η διαχρονική εξέλιξη της ελεγκτικής μεθοδολογίας.....	11
1.3.3 Η δημιουργία ζήτησης για ελεγκτικές υπηρεσίες.....	13
1.3.4 Οι ελεγκτικές εταιρίες και η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών.....	14
1.3.5 Τάσεις στην εποπτεία και ρύθμιση του διεθνούς ελεγκτικού .	16
1.4 Ιστορική Εξέλιξη και Θεσμικό Πλαίσιο Ελέγχου στην Ελλάδα	18
1.4.1 Η απαρχή του ελέγχου στην Ελλάδα	18
1.4.2 Η απόπειρα δημιουργίας ελεγκτικού επαγγέλματος το 1931	20
1.4.3 Η ίδρυση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.) το 1955.....	21
1.4.4 Η οργάνωση και η εξέλιξη του Σ.Ο.Λ.	23
1.4.5 Η απελευθέρωση του επαγγέλματος και η ίδρυση του Σ.Ο.Ε.Λ. το 1992	25
1.4.6 Η οργάνωση και ο τρόπος λειτουργίας του Σ.Ο.Ε.Λ.....	26
1.4.7 Η εποπτεία του επαγγέλματος και ελεγκτικά πρότυπα.....	29
1.4.7.1 Εποπτεία ελληνικού ελεγκτικού επαγγέλματος	29
1.4.7.2 Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα	32
1.5 Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας.....	32
1.5.1 Γενικά.....	32
1.5.2 Υπευθυνότητα για την άρτια εξυπηρέτηση του κοινού.....	33
1.5.3 Ευρύτητα των γνώσεων	34
1.5.4 Απόκτηση της εμπιστοσύνης του κοινού.....	34
1.5.5 Τί είναι και τί περιλαμβάνει η επαγγελματική δεοντολογία.....	35
1.5.6 Δεοντολογικές Αρχές.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	41
Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	41
2.1 Γενικά	41

2.2	Εννοιολογικό Πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου	42
2.3	Βασικά Χαρακτηριστικά, Σκοποί και Στόχοι του Εσωτερικού.....	44
2.4	Εταιρική Διακυβέρνηση και Εσωτερικός Έλεγχος	46
2.4.1	Γενικά.....	46
2.4.2	Σύμφωνο Sarbanes-Oxley (SOX)	47
2.5	Σχεδιασμός Λειτουργίας Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου	49
2.6	Ελεγκτικές Διαδικασίες	50
2.7	Αναμενόμενα Οφέλη από τον Εσωτερικό Έλεγχο	52
2.8	Βήματα Διενέργειας Εσωτερικού Ελέγχου	53
2.9	Μειονεκτήματα του Εσωτερικού Ελέγχου	62
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	65
	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	65
3.1	Εισαγωγή	65
3.2	Εσωτερικός Έλεγχος Περιουσιακών Στοιχείων	65
3.2.1	Έλεγχος παγίων περιουσιακών στοιχείων	65
3.2.2	Έλεγχος άυλων περιουσιακών στοιχείων	69
3.3	Εσωτερικός Έλεγχος Αποθεμάτων.....	72
3.4	Εσωτερικός Έλεγχος Απαιτήσεων	73
3.5	Εσωτερικός Έλεγχος Χρηματικών Διαθεσίμων	74
3.6	Εσωτερικός Έλεγχος Καθαρής Θέσης	76
3.7	Εσωτερικός Έλεγχος Υποχρεώσεων	76
3.8	Εσωτερικός Έλεγχος Εσόδων.....	77
3.9	Εσωτερικός Έλεγχος Εξόδων	78
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	81
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	84

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Η εξέλιξη των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ. 1994-2004, με ανάλυση ανά βαθμίδα	Σελίδα 28
Πίνακας 2: Η εξέλιξη του αριθμού αναθέσεων ελέγχων ανά κατηγορία, 1993-2001	Σελίδα 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

1.1 Έννοια, Ορισμός και Περιεχόμενο της Ελεγκτικής Επιστήμης

Μέσα σε μία πολύπλοκη και διαρκώς εξελισσόμενη οικονομική πραγματικότητα, στο σύνθετο περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης των αγορών και των κεφαλαίων, του έντονου ανταγωνισμού και των μεγάλων ανισοτήτων, ο ρόλος της Ελεγκτικής για τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα είναι ζωτικός και καθίσταται όλο και πιο επιτακτικός. Παράλληλα, η ανάγκη για πλήρη διαφάνεια των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, επιβάλλει τον έλεγχο σύμφωνα με τις νέες συνθήκες που επιβάλλουν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

Η ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων και των εθνικών οικονομιών προϋποθέτει ένα κλίμα τάξης και ευταξίας των συναλλαγών, ένα κλίμα εμπιστοσύνης στην εταιρική διακυβέρνηση των επιχειρήσεων και στη συμμόρφωσή τους με τους κανόνες της κάθε Πολιτείας¹. Η Ελεγκτική, όπως θα δούμε και παρακάτω, είχε μία καθοριστική συμβολή και θετική παρουσία στην ανάπτυξη των πιο πάνω παραμέτρων δημόσιου βίου.

Μία πρώτη απόδειξη της σημασίας της Ελεγκτικής και των ελέγχων στη σύγχρονη κοινωνία αποτελούν τα παρακάτω:

- I. Οι οικονομικές καταστάσεις μεγάλου αριθμού εταιριών ελέγχονται σε ετήσια βάση, με τις εκθέσεις των ελεγκτών να ενισχύουν την αξιοπιστία τους και να προσθέτουν αξία.
- II. Δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμοί και φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης υπόκεινται σε έλεγχο των δραστηριοτήτων τους.
- III. Μεγάλος όγκος φορολογικών δηλώσεων υποβάλλονται και ελέγχονται από φορολογικούς ελεγκτές.
- IV. Πραγματοποίηση ελέγχων από ελεγκτικά κλιμάκια σε σχεδόν καθημερινή βάση με κύριο μέλημα την προάσπιση των συμφερόντων των καταναλωτών, της ποιότητας των παρεχόμενων συμφερόντων και των κανόνων σεβασμού του περιβάλλοντος.

---

¹ Καζαντζής Ι. Χρήστος (2006), “Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων”, Πειραιάς, Σελ. 39.

Η σύγχρονη Ελεγκτική, ως θεσμός, καλύπτει ολόκληρο φάσμα των οργανωμένων δραστηριοτήτων και λειτουργιών μίας κοινωνίας αλλά και της παγκόσμιας κοινότητας.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, καθίσταται ξεκάθαρη η ανάγκη για ένα σύστημα ελέγχου στις επιχειρήσεις, το οποίο θα βρίσκεται μέσα σε αυτές, παρακολουθώντας τις καθημερινές λειτουργίες και επεμβαίνοντας όπου χρειαστεί, με απώτερο στόχο την αποφυγή λαθών ή φαινομένων διαφθοράς, τα οποία θα έπλητταν οικονομικά τόσο τις επιχειρήσεις όσο και την κοινωνία γενικότερα (για παράδειγμα από την μη απόδοση φόρων ή από την πτώχευση και την απώλεια θέσεων εργασίας). Πρόκειται για το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.

Ένας από τους πιο σημαντικούς κλάδους της λογιστικής επιστήμης είναι η Ελεγκτική, απώτερος σκοπός της οποίας (και επομένως και του ελεγκτή) είναι η απόκτηση εύλογης διασφάλισης για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις, ως σύνολο, είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια που οφείλεται είτε σε απάτη είτε σε λάθος, έτσι ώστε να δύναται να εκφράσει γνώμη για το εάν οι καταστάσεις αυτές έχουν καταρτιστεί από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με το πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς (Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς ή Εθνικά Λογιστικά Πρότυπα).

Προκειμένου να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις των καθηκόντων του, ο ελεγκτής ακολουθεί τις οδηγίες των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (σύμφωνα με τα οποία έχουν συγκλίνει ολοκληρωτικά πλέον τα αντίστοιχα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, με τον νόμο Ν.3693/2008), του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας και της Φορολογικής Νομοθεσίας.

Η έννοια του ελέγχου θα λέγαμε ότι έχει διττή σημασία ως προς το υποκείμενο του ελέγχου, το πρόσωπο δηλαδή που διενεργεί τον έλεγχο. Διακρίνεται στον Εσωτερικό Έλεγχο, δηλαδή στον έλεγχο που ασκείται από άτομα που ανήκουν στο υπαλληλικό προσωπικό μίας επιχείρησης, και στον Εξωτερικό Έλεγχο, ο οποίος ασκείται από άτομα μη εκτελεστικά και ανεξάρτητα από την συγκεκριμένη οικονομική μονάδα, την οποία καλούνται να ελέγξουν.

Πρόσθετα, πρέπει να αναφέρουμε ότι η έννοια της Ελεγκτικής περιλαμβάνει και το αντικείμενο του ελέγχου, δηλαδή το τί ελέγχεται και γιατί, καθώς επίσης οι σκοποί και οι συγκεκριμένες διαδικασίες άσκησης του ελέγχου.

Ο καθηγητής Τσιμάρας (1956) ορίζει την Ελεγκτική ως «το σύνολο των αρχών, κανόνων και ενεργειών δια των οποίων, απορреουσών από βαθειάν γνώσιν

της οικονομικής των Εκμεταλλεύσεων (Επιχειρήσεων), της Λογιστικής και του Δικαίου (Εμπορικού, Αστικού, Φορολογικού) διενεργείται η εξέλεξις εμπορικών βιβλίων, οικονομικών καταστάσεων, λογιστικών και συναφών στοιχείων, προς διαπίστωσιν πράξεων ή παραλείψεων και συναγωγήν αιτιολογημένων συμπερασμάτων σχετικών προς οικονομική τινά διαχείρισιν». Ένας άλλος ορισμός, που παρουσιάζεται στη σχετική βιβλιογραφία, είναι: «Ελεγκτική των επιχειρήσεων είναι σύνολο λογιστικών και οικονομοτεχνικών ενεργειών, που έχουν ως σκοπό την εξακρίβωση θεμάτων αναγομένων στη συναλλακτική και λειτουργική δράση των επιχειρήσεων»².

Οι δύο πιο πάνω ορισμοί, επηρεασμένοι από τις αντιλήψεις της εποχής τους, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις αρχές και τη διαδικασία που ακολουθείται για να διαπιστωθεί η πραγματική εικόνα της επιχείρησης που υπόκειται σε έλεγχο. Μία πιο πλήρης προσέγγιση υπογραμμίζει: «Με τον έλεγχο, ανιχνεύονται οι ενδεχόμενες επικίνδυνες ελλείψεις, εντοπίζονται σημεία που προσφέρουν δυνατότητες μελλοντικής επεκτάσεως, εξουδετερώνονται οι σπατάλες και περιορίζονται οι δαπάνες, διαπιστώνεται αν η παραγωγική δραστηριότητα ανταποκρίνεται προς τα προκαθορισμένα standards παραγωγής, αξιολογούνται τα εφαρμοζόμενα συστήματα ελέγχου, εξασφαλίζεται η προσαρμογή της παραγωγικής διαδικασίας και των εργασιακών μεθόδων προς τον επιδιωκόμενο στόχο, ελέγχονται τα διάφορα προγράμματα εργασίας και οι στόχοι τους, μελετώνται καινούργιες ιδέες, καινούργιες δυνατότητες αναπτύξεως, καινούργιοι τύποι τεχνικού εξοπλισμού. Κοντολογίς, με την επιθεώρηση και τον έλεγχο εξακριβώνεται αν η επιχειρησιακή μονάδα λειτουργεί στο επιθυμητό επίπεδο αποδοτικότητας»³.

Η Αμερικανική Ένωση Λογιστικής (American Accounting Association) ορίζει την Ελεγκτική ως «μία συστηματική διαδικασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων, με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων, για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες».

Το αντικείμενο λοιπόν της Ελεγκτικής είναι ο έλεγχος των επιχειρήσεων με στόχο:

---

² Τερζάκης Εμμ. Γεώργιος (1985), “Εφαρμοσμένη Φορολογική Ελεγκτική των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιχειρήσεων”, Αθήνα, Σελ. 13.

³ William Leonard, “Έλεγχος της Επιχειρήσεως”, Εκδόσεις Hellenews, Σελ. 5.

1. την πρόληψη, αποκάλυψη ή καταστολή ακούσιων ή εκούσιων λογιστικών λαθών και οικονομικών ατασθαλιών, και
2. την πιστοποίηση, ύστερα από διενέργεια συστηματικού ελέγχου και ανάλογων δοκιμαστικών επαληθεύσεων, της αξιοπιστίας των οικονομικών δεδομένων, της πιστοληπτικής ικανότητας, καθώς και της ορθής εφαρμογής των κείμενων ορολογικών διατάξεων.

Αναλυτικότερα, οι βασικοί σκοποί του ελέγχου είναι οι εξής⁴:

- εντοπισμός και πρόληψη ηθελημένων ή αθέλητων λογιστικών λαθών,
- διερεύνηση, αποκάλυψη και καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων ως προς τις διαδικασίες,
- έγκριση, ανάλυση και σχολιασμός της ακρίβειας και πιστότητας των διαφόρων οικονομικών καταστάσεων στο σύνολό τους,
- αξιολόγηση της σύνταξης και της παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων, που συνήθως αποτελούν ενδιαφέροντα και κατατοπιστικά στοιχεία για την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν μέσα στην επιχείρηση,
- πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων,
- υπογράμμιση των ατελειών και καθορισμός των αδυναμιών στο όλο κύκλωμα της επιχειρηματικής και διαχειριστικής απεικόνισης,
- στάθμιση των πιθανοτήτων ικανοποίησης των κάθε λογής απαιτήσεων της επιχείρησης, προκειμένου να υπολογιστούν οι πιθανές επισφάλειες και να γίνει έτσι δυνατός ο σχηματισμός των σωστών προβλέψεων.

Οι κανόνες, αρχές και ενέργειες που ακολουθεί ο ελεγκτής κατά την άσκηση των ελεγκτικών του καθηκόντων στις ελεγχόμενες εταιρίες-πελάτες του που συντάσσουν ετήσιες χρηματοοικονομικές ή/και ενοποιημένες οικονομικές

---

⁴ Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. (2013), “Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου: Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου”, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα, Σελ. 4.

καταστάσεις είτε υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, προσδιορίζονται από τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ΔΠΕ)⁵.

1.2 Κατηγορίες Ελέγχων

Είναι γεγονός ότι οι έλεγχοι δεν είναι ίδιοι για όλες τις εταιρίες. Υπάρχουν διάφορες κατηγορίες ανάλογα με το εύρος, την περιοδικότητα, το σκοπό και την ιδιότητα του ελεγκτή. Στη συνέχεια, παρατίθενται τα είδη του ελέγχου που μπορούν να διενεργηθούν σε οποιαδήποτε εταιρία, καθώς και τα κριτήρια⁶ κατηγοριοποίησής τους.

Πιο συγκεκριμένα:

(α) Ανάλογα με την εξάρτηση του προσώπου από την ελεγχόμενη εταιρία, σε εξωτερικό και εσωτερικό έλεγχο.

- Εξωτερικός έλεγχος καλείται ο διενεργούμενος από πρόσωπο (φυσικό ή νομικό) που δεν έχει εξαρτημένη σχέση εργασίας με την εταιρία, δεν σχετίζεται οικονομικά με αυτήν, ούτε με τους μετόχους ή τη διοίκηση αυτής, έχει λάβει άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, στις περιπτώσεις που απαιτείται, και διαθέτει τα προβλεπόμενα αυξημένα προσόντα (εχέγγυα εντιμότητας⁷, επάρκεια αναγκαίων θεωρητικών γνώσεων).
- Εσωτερικός έλεγχος καλείται ο διενεργούμενος από πρόσωπο που διαθέτει επιστημονικά και επαγγελματικά προσόντα γνώσης και εμπειρίας, αλλά έχει την ιδιότητα του υπαλλήλου της ελεγχόμενης εταιρίας και ταυτόχρονα σχετίζεται άμεσα με τα άτομα και τα στελέχη που καθορίζουν την πορεία της. Ο εσωτερικός ελεγκτής είναι «υποχρεωμένος» να υπακούσει στον εσωτερικό κανονισμό και υποδείξεις της διοίκησης της εταιρίας, οι οποίες μπορεί να αποκλίνουν από τα γενικά ελεγκτικά πρότυπα.

(β) Ανάλογα με το εύρος, σε γενικούς και ειδικούς ελέγχους.

---

⁵ Τα ΔΠΕ συνθέτουν ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο κείμενο από κανόνες, που διέπουν τους ελέγχους οι οποίοι διενεργούνται από τα μέλη του ΣΟΕΛ.

⁶ Καζαντζής (2006), σελ. 81-110, Τσακλάγκανος (2001), σελ. 11-20, Meigs, Meigs and Larsen (1984), σελ. 16-25.

⁷ Άρθρο 4 Ν. 3693/08.

- Γενικοί καλούνται οι έλεγχοι που αφορούν το σύνολο των δραστηριοτήτων της εταιρίας, πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ΔΠΕ) και αποβλέπουν στην έκφραση γνώμης για την ορθή απεικόνιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και την τήρηση των διαδικασιών για την επίτευξη του σκοπού της.
- Ειδικοί καλούνται οι έλεγχοι που αφορούν συγκεκριμένους λογαριασμούς ή τομείς και διαδικασίες της εταιρίας (π.χ. έλεγχος ταμείου, πελατών, κ.ό.κ.), συνήθως πραγματοποιούνται αιφνιδιαστικά και αποβλέπουν στην αποκάλυψη λαθών, εσκεμμένων ή μη, στην ορθή τήρηση των λογαριασμών ή των διαδικασιών.

(γ) Ανάλογα με την περιοδικότητα, σε μόνιμους, τακτικούς και έκτακτους ελέγχους.

- Μόνιμοι καλούνται όσοι διενεργούνται καθ' όλη τη διάρκεια της χρήσης.
- Τακτικοί καλούνται αυτοί που διενεργούνται σε τακτικά χρονικά διαστήματα (έτος, εξάμηνο, τρίμηνο).
- Έκτακτοι καλούνται όσοι διενεργούνται σε τυχαία χρονική στιγμή.

(δ) Ανάλογα με το σκοπό που επιτελούν, σε προληπτικούς και κατασταλτικούς ελέγχους.

- Προληπτικοί είναι όσοι διενεργούνται με σκοπό την πρόληψη λαθών κατά την τήρηση των λογαριασμών και των διαδικασιών.
- Κατασταλτικοί είναι αυτοί που διενεργούνται μετά από την εκτέλεση μιας πράξης και αποβλέπουν στην εύρεση και καταστολή εκούσιων ή ακούσιων σφαλμάτων.

(ε) Ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο που τους επιβάλλει, σε υποχρεωτικούς και προαιρετικούς ελέγχους.

- Υποχρεωτικοί είναι όσοι επιβάλλονται από νομοθετικές διατάξεις, δικαστικές ή άλλες κρατικές υπηρεσίες.
- Προαιρετικοί είναι αυτοί που επιβάλλονται από τη διοίκηση ή τους μετόχους για δικιά τους χρήση.

(στ) Ανάλογα με τον τομέα που διερευνούν, σε διαχειριστικούς, διοικητικούς και φορολογικούς ελέγχους.

- Διαχειριστικοί είναι όσοι έχουν ως αντικείμενο την διαχείριση των οικονομικών της εταιρίας.
- Διοικητικοί είναι όσοι ασχολούνται με τη διαπίστωση της ορθής και πιστής εφαρμογής των ακολουθούμενων διαδικασιών.
- Φορολογικοί είναι όσοι αποβλέπουν στην ορθή τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας και των φορολογικών υποχρεώσεων.

1.3 Ιστορική Εξέλιξη της Ελεγκτικής Επιστήμης

1.3.1 Ιστορικά στοιχεία για τον έλεγχο

Ο έλεγχος αναπτύχθηκε μόνο τα τελευταία χρόνια, παρόλο που η ανάγκη του εκδηλώθηκε σε παλαιότερη εποχή. Πάντα ήταν συνδεδεμένος με τις λογιστικές πράξεις των ανθρώπων σε όλες τις εποχές της ιστορίας. Η πρώτη εμφάνιση του ελέγχου έγινε με την ανταλλαγή των αγαθών μεταξύ των ανθρώπων από προϊστορικούς χρόνους. Η ανάγκη εκείνης της εποχής για απεικόνιση των απαιτήσεων και υποχρεώσεων, καθώς και η αξιοπιστία των στοιχείων στις συναλλαγές, κατέστησε αναγκαία την εμφάνιση της πρώτης λογιστικής εγγραφής και ταυτόχρονα επεσήμανε και την ανάγκη του ελέγχου μεταξύ των συναλλασσομένων πρωτόγονων κοινωνιών.

Επιπρόσθετα, οι άνθρωποι ακόμη και κατά τους προϊστορικούς χρόνους έκαναν λογιστικές εγγραφές χωρίς αριθμούς και γράμματα, χρησιμοποιώντας διάφορα σύμβολα, όπως γραμμές και σημεία σε δέντρα, πλάκες, πίνακες και ξύλα για να εκφράσουν λογιστικές πράξεις.

Χάραζαν εγκοπές σε κομμάτια ξύλου, που κάθε μια τους παρίστανε και μία συναλλαγή. Το ξύλο το έκοβαν στη μέση, έπειτα έβαζαν τα δύο τεμάχια παράλληλα και χάραζαν μία εγκοπή στην ίδια ευθεία και στα δύο τεμάχια. Το ένα κομμάτι το έπαιρνε ο πιστωτής και το άλλο ο χρεώστης. Στη διαδικασία εξόφλησης του χρέους, πρώτα γινόταν ο έλεγχος της γνησιότητας των δύο ξύλων, ενώνοντας το ένα με το άλλο, για να διαπιστωθεί ότι τα δύο κομμάτια είναι του ιδίου ξύλου, έπειτα τα τοποθετούσαν παράλληλα για να δουν αν συμπίπτουν οι εγκοπές και έτσι

επιβεβαίωναν τις συναλλαγές με ένα πρωτόγονο έλεγχο και με ένα «διπλογραφικό σύστημα» που στηριζόταν σε πρωτόγονη λογιστική απεικόνιση των συναλλαγών.

Αυτή που έφερε στο φως της ανθρωπότητας διάφορες πινακίδες της νεολιθικής εποχής, οι οποίες εμφάνιζαν διάφορους λογαριασμούς, δεν ήταν άλλη από την αρχαιολογική σκαπάνη στην αρχαία Αίγυπτο. Έτσι οδηγηθήκαμε στο συμπέρασμα ότι οι λογαριασμοί αυτοί θα έπρεπε να εμφανίζονται με βάση κάποιους λογιστικούς κανόνες. Ακόμη και από τους πρώτους χρόνους εμφάνισης του ανθρώπου στη γη, οι πρωτόγονες φυλές χρησιμοποιούσαν ράβδους, στις οποίες χάραζαν διάφορα σύμβολα στα οποία απεικόνιζαν λογαριασμούς ή ιδέες. Οι Ινδιάνοι του Περού σημείωναν αριθμούς, ιδέες και λογαριασμούς σε σχοινιά διαφόρων χρωμάτων με συνδυασμούς κόμβων. Οι φυλές των Ίνκας χρησιμοποιούσαν τα νήματα για λογιστικές ανάγκες και εφάρμοσαν μία ιδιότυπη λογιστική, χωρίς γραφή, αριθμούς, γραμμές και σημεία. Διάφορες ομάδες τοποθετούσαν νήματα σε ράβδους και έτσι συμβόλιζαν σύγχρονες λογιστικές έννοιες, με τη συνδρομή των χρωμάτων και των κόμβων.

Όσο περνούσαν τα χρόνια, οι πρώτοι άνθρωποι της γης είχαν δημιουργήσει περισσότερες ανάγκες, οι οποίες σύμφωνα με τους νόμους της οικονομίας είναι απεριόριστες. Για την ικανοποίηση αυτών των αναγκών στράφηκαν σε νέες πηγές άντλησης αυτών. Το εμπόριο αποτέλεσε μία σημαντικότερη πηγή. Για τις συναλλαγές αυτές απαιτήθηκαν πλέον γραπτά σημεία και διάφορα στοιχεία γραφής. Τα πρώτα στοιχεία γραφής ήταν σχέδια, που παρίσταναν είδη εμπορίου και λογαριασμούς των συναλλαγών. Τα πρώτα γραπτά σύμβολα-σχέδια, των διαφόρων φυλών, ήταν τα σημεία, που παρίσταναν αριθμούς και σχετίζονταν με εμπορικές πληροφορίες. Παράλληλα, μέσω των συμβόλων είχαμε την ανάπτυξη μίας μορφής γραφής, που ήταν κλάδος της ζωγραφικής και του σχεδίου.

Στον Μεσογειακό κόσμο, είχαμε παρόμοιο φαινόμενο, με την εμφάνιση των λογαριασμών σε σχέδια. Γύρω στο 3200 π.Χ. είχαμε την επεξεργασία συστήματος ιδεογραφικών σημείων στο Ελάμ, τη Σουμερία και την Αίγυπτο, το οποίο ονομάστηκε ιερογλυφικό, επειδή το χρησιμοποιούσαν κυρίως οι ιερείς. Αργότερα, στις προαναφερόμενες χώρες παρουσιάστηκε το αλφάβητο, το οποίο οι Έλληνες το μεταμόρφωσαν ριζικά και το μετέτρεψαν από συλλαβικό σε φωνητικό, προσαρμόζοντας αυτό στις φωνητικές απαιτήσεις της ελληνικής γλώσσας. Έτσι, το φωνητικό αλφάβητο θεωρείται η μεγαλύτερη προσφορά των Ελλήνων στον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Σύμφωνα με όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, η χρήση όχι μόνο της λογιστικής αλλά και του λογιστικού ελέγχου αποτέλεσε απαραίτητο εργαλείο για την ορθότητα των λογιστικών απαιτήσεων και υποχρεώσεων και βοήθησε στην οργάνωση των λαών αυτών σε πολιτείες. Διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να υπάρξουν αυτοί οι αρχαίοι πολιτισμοί.

Στην αρχαία Αθήνα, ήδη από το 300 π.Χ. υπήρχε ένα σύστημα ελέγχου των δημοσίων οικονομικών της πόλης-κράτους. Οι λογιστές σε αυτό το σύστημα ελέγχου αποτελούσαν μία δημόσια αρχή, παρόμοια προς το σημερινό Ελεγκτικό Συνέδριο. Σύμφωνα με το Νόμο, οι χρηματικοί υπόλογοι του Δήμου και των αρχόντων υποχρεώνονταν να καταχωρούν σε λογαριασμούς τα έσοδα και τα έξοδα.

Στην εποχή του Περικλή, κάθε πολίτης ήταν και ελεγκτής. Επικρατούσε το έθιμο ότι οι εργολάβοι που αναλάμβαναν την ανέγερση δημόσιων κτιρίων έγραφαν υποχρεωτικά σε εντοιχισμένες πινακίδες σε λίθο της οικοδομής τα έσοδα και τα έξοδά τους. Αργότερα, στην Αθήνα, το 400 π.Χ. ο νόμος επιβάλλει τη δημοσίευση των λογαριασμών των εταιριών. Στην υπόλοιπη αρχαία Ελλάδα, οι εξεταστές και οι συνήγοροι διενεργούσαν τον έλεγχο. Στη Βοιωτία, ο έλεγχος γινόταν από τους κατόπτας, στη Φθιώτιδα από τους αρχησκόπους και στη Θάσο από τους απολόγους.

Στη Ρωμαϊκή εποχή, ο έλεγχος του Δημόσιου Θησαυροφυλακίου γινόταν από τους υπάτους, τους τιμητές ή κήνσορας και τους ταμίες και στη συνέχεια η Σύγκλητος ήταν υπεύθυνη για την έγκριση των λογαριασμών. Με την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η ρωμαϊκή κοινωνία αποσυντέθηκε, οι συναλλαγές παρέλυσαν, υπήρχε μεγάλη στασιμότητα στην οικονομική ζωή και κατά συνέπεια στην εξέλιξη του ελέγχου. Στην Ιταλία, στα τέλη του Μεσαίωνα, στην περίοδο την αναγέννησης της λογιστικής, υπήρχαν ίχνη σοβαρού ελέγχου. Η Πίζα ήδη στις αρχές του 13^{ου} αιώνα είχε τον ελεγκτή της.

Το 1285, στην Αγγλία, επί Εδουάρδου του Α', είχαμε την καθιέρωση του ελέγχου στο Αγγλικό Θησαυροφυλάκιο και την πρώτη εμφάνιση του όρου του ελεγκτή. Αργότερα, επί Ελισάβετ (1533-1603), παρουσιάζεται πιο συστηματικοί έλεγχοι των δημοσίων εσόδων, όπως και των λογαριασμών των πλούσιων μοναστηριών καθώς και των φιλανθρωπικών οργανώσεων. Τους ελέγχους αυτούς τους διενεργούν Δικαστές, Βαρόνοι και αξιωματούχοι του στέμματος. Στη Σκωτία, ελεγκτές έλεγχαν τα βιβλία της διεύθυνσης των οικονομικών. Το 1581 στη Βενετία, είχαμε τη δημιουργία της πρώτης ένωσης επαγγελματιών ελεγκτών. Στη Γαλλία, τον 17^ο αιώνα, εντοπίζουμε μεθοδικούς και συστηματικούς λογιστικούς ελέγχους.

Κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επανάστασης τον 19^ο αιώνα στην Αγγλία, δημιουργήθηκε ένα έντονο κλίμα κερδοσκοπίας, που οδήγησε στην ανάπτυξη του λογιστικού ελέγχου και στην πρώτη εμφάνιση των ορκωτών λογιστών. Από την Αγγλία το 1862 είχαμε τη σταδιακή μετάδοση του θεσμού του ελέγχου στις υπόλοιπες χώρες του παλαιού και νέου κόσμου. Εκεί διαμορφώθηκαν κυρίως οι κανόνες ελέγχου, σύμφωνα με το υφιστάμενο οικονομικό κλίμα και την οικονομική νοοτροπία και ψυχολογία των φορέων της οικονομίας των χωρών αυτών.

Η πρώτη εμφάνιση οργανωμένου ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα έγινε το 1956 με τη δημιουργία του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.), (Ν.Δ. 3329/55), με τη βοήθεια Άγγλων ορκωτών λογιστών και κάτω από τον έμμεσο έλεγχο του κράτους. Με την ευχέρεια που δόθηκε μέσω του Π.Δ. 226/92, από το 1992 είχαμε την ίδρυση πολλών ελεγκτικών εταιριών, σύμφωνα με τα αγγλικά και αμερικανικά πρότυπα και κατ' επιταγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της 8^{ης} Οδηγίας της.

Σήμερα, η Ελεγκτική έχει επεκταθεί σε όλο το φάσμα της διοικητικής δραστηριότητας και λειτουργίας μιας κοινωνίας, σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Το βασικό ενδιαφέρον της Ελεγκτικής θα λέγαμε ότι έχει κάπως μετατοπιστεί, από την αποκάλυψη της ενδεχόμενης διαχειριστικής απάτης στη διαπίστωση της ορθότητας με την οποία οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα δράσεως των ελεγχόμενων μονάδων, καθώς και την γενική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης. Για την ικανοποίηση όλων των αυξημένων αναγκών για αξιόπιστο έλεγχο, συστήθηκαν και οργανώθηκαν μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες για εξωτερικό έλεγχο. Επιπρόσθετα, υπάρχουν πλέον ικανοί και εξειδικευμένοι εσωτερικοί ελεγκτές, οι οποίοι στελεχώνουν τις μεγάλες οικονομικές μονάδες.

Στην Ελλάδα, ο έλεγχος έχει ως αντικείμενο τον οικονομικό λογισμό. Αντικείμενο αυτού του ελέγχου είναι:

- Η ευρωστία (οικονομική) της επιχείρησης.
- Ύπαρξη ή όχι σύγχρονων υποδομών.
- Πραγματοποίηση έρευνας για τον εντοπισμό των αρνητικών γεγονότων και ατασθαλιών στην επιχείρηση, όπως επίσης και η λήψη αξιόλογων μέτρων για την αντιμετώπισή τους.
- Η μείωση του κόστους χωρίς επιβάρυνση της ποιότητας.
- Ύπαρξη οργανωμένου οικονομικού λογισμού.

- Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η καλύτερη εκμετάλλευση των παγίων και κυκλοφοριακών στοιχείων της επιχείρησης.
- Η αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση της επιχείρησης.

1.3.2 Η διαχρονική εξέλιξη της ελεγκτικής μεθοδολογίας

Είναι γεγονός ότι το σύγχρονο, παγκοσμιοποιημένο και εξαιρετικά πολύπλοκο οικονομικό περιβάλλον έχουν προσθέσει νέες προκλήσεις για τη Λογιστική και την Ελεγκτική. Στη σημερινή εποχή, το κυρίαρχο θέμα είναι η αντιμετώπιση των επιχειρηματικών κινδύνων που επηρεάζουν τα λογιστικά μεγέθη των επιχειρήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ελεγκτές στηρίζουν όλο και περισσότερο την ελεγκτική τους μεθοδολογία στη συστηματική ανάλυση και αξιολόγηση των κινδύνων για ουσιαστικά σφάλματα στους λογαριασμούς των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Εντοπίζουμε ότι το ενδιαφέρον έχει μετατοπιστεί στη μελέτη του ευρύτερου περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργεί η επιχείρηση και των στρατηγικών της κινδύνων που επηρεάζουν την πορεία της. Η διαχρονική εξέλιξη της ελεγκτικής καθώς και τα επιμέρους χαρακτηριστικά των σταδίων της κάθε εποχής παρουσιάζονται παρακάτω:

1. Αρχαίοι χρόνοι: Ταύτιση ιδιοκτησίας και διοίκησης

Πρώτο Στάδιο: Καθολικός έλεγχος (αρχαιότητα έως αρχές 20^{ου} αιώνα). Ο ελεγκτής λειτουργεί αποκλειστικά για τη προστασία των συμφερόντων του βασιλιά, γαιοκτήμονα ή επιχειρηματία. Βασικά χαρακτηριστικά του καθολικού ελέγχου ήταν:

- Έμφαση στην προστασία από λάθη και απάτες.
- Τάση για έλεγχο του συνόλου των συναλλαγών και των περιουσιακών στοιχείων.

2. Αρχές 20^{ου} αιώνα: Αύξηση αριθμού μεγάλων πολυμετοχικών ανωνύμων εταιριών

Δεύτερο Στάδιο: Έλεγχος συστημάτων – systems based auditing (αρχές 20^{ου} αιώνα έως δεκαετία 1970). Με την αύξηση του μεγέθους των επιχειρήσεων ο

καθολικός έλεγχος ήταν ασύμφορος και ακολουθήθηκε ο έλεγχος συστημάτων. Βασικά του χαρακτηριστικά ήταν:

- Εισαγωγή της έννοιας του ελεγκτικού κινδύνου στην πρακτική.
- Έμφαση στον έλεγχο των διαφόρων συστημάτων λειτουργίας της επιχείρησης (π.χ. σύστημα μισθοδοσίας, πωλήσεων κ.τ.λ.).

3. Δεκαετία 1970

Τρίτο Στάδιο: Έλεγχος σφαλμάτων – substantive approaches (δεκαετία 1970 έως δεκαετία 1980). Κάποιες αδυναμίες του ελέγχου συστημάτων, όπως η κακή ιεράρχηση προτεραιοτήτων και η επανάληψη των ελεγκτικών διαδικασιών οδήγησαν στην υιοθέτηση του ελέγχου σφαλμάτων. Βασικά του χαρακτηριστικά ήταν:

- Διενέργεια ελεγκτικών τεστ για τυχόν σφάλματα σε λογαριασμούς χρηματοοικονομικών καταστάσεων.
- Η έκφραση γνώμης σχετικά με την παρουσίαση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων αποτέλεσε τον κύριο ελεγκτικό σκοπό.

4. Δεκαετία 1980: Συστηματική εισαγωγή της έννοιας του ελεγκτικού κινδύνου στην ελεγκτική μεθοδολογία

Τέταρτο Στάδιο: Το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου – audit risk model (δεκαετία 1980 έως δεκαετία 1990). Με το πέρασμα στον μοντέλο ελεγκτικού κινδύνου ασκήθηκε εντονότερη πίεση στις αμοιβές ελέγχου λόγω αυξανόμενου ανταγωνισμού στην αγορά των ελεγκτικών υπηρεσιών και της ανάγκης προστασίας των ελεγκτών από αστικές ευθύνες για ελεγκτικά σκάνδαλα. Βασικό χαρακτηριστικό αυτού του ελέγχου ήταν:

- Πλήρης και συστηματική ανάλυση των κινδύνων για σημαντικά σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, κατά το σχεδιασμό των ελεγκτικών διαδικασιών.

5. Δεκαετία 1990: Συστηματική εισαγωγή της έννοιας του επιχειρηματικού κινδύνου στην ελεγκτική μεθοδολογία

Πέμπτο Στάδιο: Το μοντέλο του επιχειρηματικού κινδύνου – business risk approach (μέσα δεκαετίας 1990 έως σήμερα). Βασικό χαρακτηριστικό αυτού του μοντέλου είναι:

- Μεταβολή σε σχέση με το μοντέλο του ελεγκτικού κινδύνου κυρίως ποιοτικά και με βαρύτητα στη μελέτη του περιβάλλοντος που λειτουργεί η επιχείρηση καθώς και των στρατηγικών της κινδύνων.

1.3.3 Η δημιουργία ζήτησης για ελεγκτικές υπηρεσίες

Όπως είναι ευρέως γνωστό, έλεγχος των χρηματοοικονομικών καταστάσεων έχει εντοπιστεί σε διάφορες ιστορικές περιόδους. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα: ποιος ο ρόλος του ελέγχου στην οικονομία και ποιες συνθήκες καταστούν αναγκαίο τον έλεγχο; Για την απάντηση σε αυτό το ερώτημα έχουν προταθεί πέντε διαφορετικές θεωρίες, τις οποίες αναλύουμε παρακάτω:

Η θεωρία της αντιπροσώπευσης (agency theory)

Σύμφωνα με αυτήν την θεωρία, σχέση αντιπροσώπευσης υφίσταται όταν ο κύριος (principal) προσλαμβάνει τον αντιπρόσωπο (agent ή steward) να πραγματοποιήσει μία σειρά από πράξεις, που εμπεριέχουν αρμοδιότητες και καθήκοντα, για δικό του λογαριασμό. Σε τέτοιες σχέσεις δημιουργείται το φαινόμενο της ασυμμετρίας στην πληροφόρηση. Ασυμμετρία στην πληροφόρηση έχουμε όταν αυτός που παρέχει την πληροφορία γνωρίζει περισσότερα για το περιεχόμενό της από τον αποδέκτη της πληροφορίας.

Αυτή η θεωρία αποτελεί ίσως τη βασικότερη θεωρία, η οποία εξηγεί την ύπαρξη και το ρόλο του ελέγχου. Όμως, αυτή η θεωρία δε δίνει σαφή λύση και οριστική εξήγηση στο πρόβλημα. Γιατί, για παράδειγμα, και ο ελεγκτής είναι αντιπρόσωπος του κυρίου (των μετοχών), επομένως προστατεύει τα συμφέροντά τους. Επομένως κάποια θέματα εμπιστοσύνης, ανεξαρτησίας και αντικειμενικότητας δημιουργούνται και για αυτόν και για την διοίκηση. Από το παραπάνω παράδειγμα και την ανάλυση που έγινε συμπεραίνουμε ότι ο έλεγχος έρχεται να δώσει λύση στα προβλήματα της αντιπροσώπευσης. Τέλος, ο έλεγχος μειώνει και τα σχετικά κόστη των συναλλαγών.

Η υπόθεση της μείωσης του κόστους κεφαλαίου

Σύμφωνα με αυτή την υπόθεση, ο έλεγχος αυξάνει την αξιοπιστία και τη χρησιμότητα των χρηματοοικονομικών πληροφοριών με ταυτόχρονο περιορισμό και μείωση του κινδύνου πληροφόρησης.

Η υπόθεση της ασφάλισης και της «βαθιάς τσέπης» (insurance hypothesis – deep pocket theory)

Σε περίπτωση πτώχευσης μίας επιχείρησης, σύμφωνα με την υπόθεση της «βαθιάς τσέπης», η θεσμοθέτηση εξωτερικού ελέγχου είναι προς το συμφέρον διαφόρων (μέτοχοι, εργαζόμενοι, επενδυτές, προμηθευτές). Πολλά ελεγκτικά σκάνδαλα συνδέονται με τέτοιες αποτυχίες, δηλαδή με αδυναμία του ελεγκτή να ενημερώσει το επενδυτικό κοινό για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.

Η υπόθεση του κρατικού οργάνου

Σύμφωνα με αυτήν την υπόθεση, ο εξωτερικός ελεγκτής παίρνει το ρόλο του κρατικού οργάνου προκειμένου να προωθήσει τις πολιτικές του κράτους (φορολογία, εξαγωγές κερδών κτλ) και να υπερασπιστεί τα κρατικά συμφέροντα.

Η πολιτική προσέγγιση

Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, ασκείται πίεση στο πολιτικό σύστημα για διεύρυνση του εξωτερικού ελέγχου από διάφορους φορείς και πολιτικές οργανώσεις (πολιτικά κόμματα, περιβαλλοντικές οργανώσεις κτλ) με σκοπό τη βελτίωση της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων απέναντι στους κοινωνικούς τους εταίρους.

1.3.4 Οι ελεγκτικές εταιρίες και η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών

Οι ελεγκτικές εταιρίες

Διεθνώς, οι ελεγκτικές εταιρίες αποτελούν το βασικό φορέα ελεγκτικών υπηρεσιών.

Ανάλογα με το μέγεθός τους τις διακρίνουμε σε:

- 1) Μεγάλες διεθνείς ελεγκτικές εταιρίες (big international accounting firms)

- 2) Μεσαίες διεθνείς ελεγκτικές εταιρίες (second-tier international accounting firms)
- 3) Εθνικές ελεγκτικές εταιρίες (national accounting firms)

Οι μεγάλες διεθνείς ελεγκτικές εταιρίες ασκούν τεράστια επιρροή σε διάφορα κέντρα εξουσίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, λόγω του μεγέθους τους, είναι πλήρως εξειδικευμένες σε όλα τα σχετικά με την Ελεγκτική θέματα και δεύτερον, επειδή λειτουργούν σε όλες τις χώρες, μπορούν και ελέγχουν την εκπροσώπηση του ελεγκτικού επαγγέλματος παγκοσμίως.

Μέχρι τη δεκαετία του 1990 υπήρχαν οκτώ μεγάλες διεθνείς ελεγκτικές εταιρίες (the big 8). Ύστερα όμως από κάποιες συγχωνεύσεις και την κατάρρευση της Arthur Andersen το 2002, λόγω του τεράστιου σκανδάλου της Enron, καταλήξαμε στις τέσσερις μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες (the big 4) οι οποίες είναι:

1. Deloitte, ιδρύθηκε αρχικά το 1845 στο Λονδίνο.
2. Ernst & Young, ιδρύθηκε αρχικά το 1903 στο Σικάγο των ΗΠΑ.
3. KPMG, ιδρύθηκε αρχικά το 1870 στο Λονδίνο.
4. Price Waterhouse Coopers, ιδρύθηκε αρχικά το 1850 στο Λονδίνο.

Η λειτουργία των διεθνών ελεγκτικών εταιριών γίνεται κάτω από συγκεκριμένους νομικούς τύπους. Η προσωπική εταιρία αποτελούσε τον πλέον συνηθισμένο τύπο, στον οποίο οι εταίροι είχαν απεριόριστη ευθύνη. Αυτός ο τύπος θα λέγαμε ότι μοιάζει με αυτόν της ομόρρυθμης εταιρίας. Με το πέρασμα των ετών, είχαμε και την εμφάνιση τύπων εταιριών περιορισμένης ευθύνης, όπως η προσωπική εταιρία περιορισμένης ευθύνης και η ανώνυμη εταιρία με διάφορες εκδοχές.

Σχεδόν την ίδια δομή και οργάνωση με τις big 4 συναντάμε και στις μεσαίες διεθνείς ελεγκτικές εταιρίες. Η Grant Thornton, η BDO, η Moore Stephens, η BKR κ.ά. κατατάσσονται σε αυτή την κατηγορία.

Τέλος, εκτός από τις διεθνείς έχουμε και τις εθνικές ελεγκτικές εταιρίες, οι οποίες δραστηριοποιούνται εντός των συνόρων μιας χώρας. Σχετικά με την οργάνωση, οι εθνικές εταιρίες ακολουθούν αυτήν των διεθνών σε μεγάλο βαθμό. Όσο αφορά τη δομή όμως, αυτή είναι προσανατολισμένη στις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας ξεχωριστά.

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (Δ.Ο.Λ.)

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (International Federation of Accountants – IFAC) παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο σε διεθνές επίπεδο στα σχετικά με την Ελεγκτική θέματα. Μετράει ήδη 35 χρόνια ζωής (ιδρύθηκε το 1977) και μέλη της αποτελούν 163 ινστιτούτα από 119 χώρες που αντιπροσωπεύουν πάνω από 2,5 εκατ. φυσικά πρόσωπα (λογιστές - ελεγκτές). Έδρα της αποτελεί η Ν. Υόρκη και το Συμβούλιο (Board) είναι το βασικό της διοικητικό όργανο. Οι κανόνες και τα πρότυπα της Δ.Ο.Λ. καθώς και οι επιτροπές που διεκπεραιώνουν αυτούς τους κανόνες αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω:

Έλεγχος και υπηρεσίες διασφάλισης: Το Διεθνές Συμβούλιο Ελεγκτικών Προτύπων και Προτύπων Διασφάλισης (International Auditing and Assurance Standards Board – IAASB) είναι υπεύθυνο για την παραγωγή προτύπων ελέγχου και για υπηρεσίες διασφάλισης.

Κώδικας Δεοντολογίας: Ο Κώδικας Δεοντολογίας, που πρέπει να τηρείται από όλα τα ινστιτούτα και φυσικά πρόσωπα, έχει εκδοθεί από την Επιτροπή Δεοντολογίας (Ethics Committee) της Δ.Ο.Λ.

Εκπαίδευση: Εδώ έχουμε την Επιτροπή Εκπαίδευσης (Education Committee) της Δ.Ο.Λ., η οποία έχει εκδώσει Διεθνή Πρότυπα Εκπαίδευσης (International Education Standards). Αυτά τα πρότυπα πρέπει να τηρούνται από όλα τα μέλη της Δ.Ο.Λ. με σκοπό την απόκτηση του επαγγελματικού τίτλου (ορκωτός ελεγκτής – λογιστής).

Λογιστικά Πρότυπα Δημοσίου Τομέα: Η επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων Δημοσίου Τομέα (International Public Sector Accounting Standards Board – IPSASB) της Δ.Ο.Λ. έχει προχωρήσει στην έκδοση του Εγχειριδίου Διεθνών Λογιστικών Οδηγιών Δημοσίου Τομέα (Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements).

1.3.5 Τάσεις στην εποπτεία και ρύθμιση του διεθνούς ελεγκτικού επαγγέλματος

Διαχρονικά, η αυτορρύθμιση αποτελούσε ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά του ελεγκτικού επαγγέλματος. Με το ξέσπασμα όμως μεγάλων λογιστικών-

ελεγκτικών σκανδάλων (Enron, WorldCom, Parmalat κτλ) αυτό το χαρακτηριστικό αρχίζει να περιορίζεται. Αυτό προκύπτει από τρεις σημαντικές εξελίξεις που συνδέονται μεταξύ τους.

Αρχικά, είχαμε την ίδρυση του Public Companies Accounting Oversight Board (PCAOB) το 2002, που αποτελεί όργανο που εποπτεύει η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και το οποίο, μέσα στις πολλές αρμοδιότητές του, έχει ήδη αναλάβει την εποπτεία των ελέγχων των εισηγμένων εταιριών. Επιπρόσθετα είχαμε και την ενίσχυση των εποπτικών αρχών στις ΗΠΑ με το νόμο Sarbanes-Oxley (SOX).

Η ίδρυση του PCAOB αποτελεί τη σημαντικότερη αλλαγή στη λειτουργία του ελεγκτικού επαγγέλματος των ΗΠΑ μετά την τεράστια οικονομική κρίση του 1929⁸. Κάποιες από τις αρμοδιότητες του είναι οι ακόλουθες:

1. Τήρηση μητρώου ελέγχου των εταιριών.
2. Πραγματοποίηση ποιοτικού ελέγχου σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις εισηγμένων εταιριών.
3. Διενέργεια έρευνας και πειθαρχικής διαδικασίας σε ελεγκτικές εταιρίες καθώς και επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση μη τήρησης των απαραίτητων κανόνων.

Το σύμφωνο SOX αποτελεί έναν νόμο που ψηφίστηκε στις 30 Ιουλίου του 2002 προκειμένου να ενισχύσει την εταιρική διακυβέρνηση και να ανακτήσει τη χαμένη εμπιστοσύνη των επενδυτών, η οποία είχε κλονιστεί από μία σειρά λογιστικών σκανδάλων. Πρωτοπόροι σε αυτή την προσπάθεια ήταν ο γερουσιαστής Paul Sarbanes και ο βουλευτής Michael Oxley. Ολόκληρο το σύμφωνο αποτελείται από 11 ενότητες, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων (ανεξαρτησία του ελέγχου, ποιότητα ελέγχου Εξωτερικών Ελεγκτών κλπ). Επιπλέον, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς υποχρεώθηκε να υιοθετήσει κατάλληλους κανονισμούς ώστε να συμβαδίζει με το νέο αυτό νόμο.

Τα κύρια θέματα που περιλαμβάνονται στο σύμφωνο SOX αφορούν:

1. Την εφαρμογή νέων Προτύπων για Διοικητικά Συμβούλια εταιριών και επιτροπές ελέγχου.

---

⁸ Tackett, J., et al., Sarbanes-Oxley and audit failure: a critical examination, *Managerial Auditing Journal*, Vol.19, No.3, pp.340-350, 2004.

2. Την εφαρμογή νέων Λογιστικών Προτύπων και νομικές κυρώσεις για τις διοικήσεις των επιχειρήσεων.
3. Την εφαρμογή νέων Ελεγκτικών Προτύπων που ενισχύουν την ανεξαρτησία του Ελεγκτή.
4. Την προστασία των στελεχών που αποκαλύπτουν παρανομίες, παρατυπίες και γενικότερα, σκάνδαλα.

Στη συνέχεια, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά τη πυροδότηση που προκλήθηκε από το νόμο Sarbanes-Oxley, σημειώθηκε η δεύτερη σημαντική εξέλιξη, που δεν είναι άλλη από την έκδοση της νέας Όγδοης Ελεγκτικής Οδηγίας 43/ΕΕ/17-05-2006.

Πιο συγκεκριμένα, η νέα Όγδοη Οδηγία:

- Τροποποιεί και θέτει κανόνες εκπαίδευσης, επαγγελματικής αναγνώρισης και ανεξαρτησίας των ορκωτών ελεγκτών λογιστών.
- Επιβάλλει τη σύσταση οργάνων αποτελεσματικής και αξιόπιστης δημόσιας εποπτείας της λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος.
- Απαιτεί τη δημιουργία θεσμικών οργάνων υπό την εποπτεία του κράτους με σκοπό την πραγματοποίηση ποιοτικών ελέγχων.

Τέλος, πραγματοποιήθηκε και η Τρίτη εξέλιξη, η οποία ήταν η δημιουργία του Διεθνούς Συμβουλίου Εποπτείας Δημοσίου Συμφέροντος (Public Interest Oversight Board – PIOB) το 2005 με σκοπό την εποπτεία της λειτουργίας του Δ.Ο.Λ. σε ότι έχει σχέση με την έκδοση ελεγκτικών προτύπων και κανόνων δεοντολογίας, εκπαίδευσης και ανεξαρτησίας. Έδρα του PIOB είναι η Μαδρίτη και αποτελείται από δέκα μέλη που ορίζονται με βάση συγκεκριμένες αρχές.

1.4 Ιστορική Εξέλιξη και Θεσμικό Πλαίσιο Ελέγχου στην Ελλάδα

1.4.1 Η απαρχή του ελέγχου στην Ελλάδα

Ο θεσμός της ανώνυμης εταιρίας (Α.Ε.) συνδέεται, όπως σε όλες τις χώρες, με την ιστορία του ελέγχου στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας στη σύγχρονη Ελλάδα. Η Α.Ε. προβλέφθηκε από τον Ναπολέοντιο Εμπορικό Κώδικα, που εισήχθη στο ελληνικό κράτος από το 1822. Το 1835, ο κώδικας αυτός πήρε την επίσημη μορφή

του Ελληνικού Εμπορικού Κώδικα (Ε.Ε.Κ.). Ο Ε.Ε.Κ. περιελάμβανε μόνο στοιχειώσεις ρυθμίσεις, αφού μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα δεν είχαμε ανάμειξη του κράτους στην οικονομία (εποχή Laissez Faire).

Η απουσία κρατικής ρύθμισης στις δραστηριότητες των ελληνικών Α.Ε. του 19^{ου} αιώνα προκύπτει από το γεγονός της οικογενειακής και όχι κεφαλαιακής υπόστασής τους. Ωστόσο, με την αύξηση του αριθμού των Α.Ε. είχαμε και ταυτόχρονη αύξηση των εταιρικών σκανδάλων, γεγονός που έκρινε αναγκαία τη διενέργεια κρατικού ελέγχου. Κατά την εποχή του Laissez Faire είχαν γίνει κάποιες προσπάθειες για έλεγχο, οι οποίες δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα όπως φάνηκε, καθώς παρεμποδίστηκαν από επιχειρηματικά συμφέροντα εκείνης της εποχής.

Στη δεκαετία του 1910 πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές στην Ελλάδα με κυριότερη το τέλος της ολιγαρχικής πολιτικής περιόδου και το άνοιγμα του πολιτικού συστήματος. Ταυτόχρονα, ο Ελευθέριος Βενιζέλος δημιούργησε ένα ευρύτερο πλαίσιο, στο οποίο άρχισε η κρατική παρέμβαση στη Λογιστική και Ελεγκτική. Η πρώτη προσπάθεια κρατικής παρέμβασης έγινε με τη θέσπιση του νόμου 1348/1918. Ο συγκεκριμένος νόμος ρύθμιζε βασικά λογιστικά θέματα και είχε ως βασικό στόχο τη προστασία από τις απάτες και την κερδοσκοπία. Επίσης, είχαμε και την κρατική παρέμβαση σε όλες τις Α.Ε., γεγονός που δημιούργησε δημόσια αντίδραση και κριτική. Ο νόμος 1348/1918 έδωσε κάποιες λύσεις αλλά έπασχε στην όχι και τόσο πλήρη εκπαίδευση και εμπειρία των κρατικών οργάνων που αναλάμβαναν τον έλεγχο. Όμως, αποτέλεσε την απαρχή ενός πιο αποτελεσματικού και πληρέστερου νόμου περί Α.Ε., τον νόμο 2190/1920, οποίος ρυθμίζει έως και σήμερα τη λειτουργία των Α.Ε.

Ο νόμος 2190/1920 περιλαμβάνει όλες τις βασικές διατάξεις του νόμου 1348/1918 και ρυθμίζει και κάποια άλλα ζητήματα των Α.Ε., όπως τη διοίκηση και τη σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου, τη σύσταση της Α.Ε., τη γενική συνέλευση των μετόχων, τη διανομή κερδών, τον τρόπο κατάρτισης χρηματοοικονομικών καταστάσεων κτλ. Η πιο σημαντική όμως ρύθμιση αποτελεί το γεγονός ότι προβλέπει τον ορισμό εξωτερικών ελεγκτών στις Α.Ε. και απαιτεί από τους συγκεκριμένους τη σύνταξη έκθεσης ελέγχου στην ετήσια γενική συνέλευση των μετόχων.

Αυτό αποτέλεσε το πλαίσιο ελέγχου στην Ελλάδα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Ωστόσο, πρέπει να αναφέρουμε ότι ένα από τα μειονεκτήματα του νόμου 2190/1920

ήταν ότι δεν καθόριζε τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις των ελεγκτών με αποτέλεσμα να διορίζονται τελείως ελεύθερα⁹. Στην πράξη, ελεγκτές αποτελούν άτομα με κύρος (αστυνομικοί, ιερείς, απόστρατοι στρατηγοί κτλ). Τέλος, ένα άλλο πρόβλημα εντοπιζόταν στο γεγονός ότι ο έλεγχος δεν ήταν ουσιαστικός και παρουσιαζόταν ως κατασκευάσμα, λόγω του οικογενειακού χαρακτήρα των ελληνικών επιχειρήσεων εκείνης της εποχής.

1.4.2 Η απόπειρα δημιουργίας ελεγκτικού επαγγέλματος το 1931

Στη δεκαετία του 1920, οι άσχημες συνέπειες της κακοδιαχείρισης και των απατών, καθώς επίσης και οι δυσχερείς οικονομικές συνθήκες, που έφερε η μικρασιατική καταστροφή, είχε ως αποτέλεσμα μία νέα σειρά καταρρεύσεων τραπεζών και άλλων επιχειρήσεων. Το γεγονός αυτό αποκάλυψε την αδυναμία του συστήματος ελέγχου. Οι ελεγκτές διορίζονταν με βάση την υπακοή τους προς τις εταιρίες και όχι με βάση τα προσόντα και τις ικανότητές τους. Με την έλλειψη των απαραίτητων τεχνικών γνώσεων από τους ελεγκτές, η δημιουργία ενός Σώματος Ελεγκτών φάνταζε ως πιθανή λύση.

Με την εμφάνιση του προβλήματος της εταιρικής διακυβέρνησης, η κατάσταση οδηγήθηκε σε νέα κρατική παρέμβαση με το νόμο 5076/1931. Για τη λύση αυτού του προβλήματος είχαν διαμορφωθεί δύο απόψεις. Σύμφωνα με τη πρώτη, δίνεται βαρύτητα στην επιβολή αυστηρού κρατικού ελέγχου των επιχειρήσεων και στη δημιουργία ενός σώματος κρατικών ελεγκτών. Αντίθετα, η δεύτερη άποψη υποστήριζε ελάχιστη ή καθόλου κρατική παρέμβαση. Το σημαντικό και αισιόδοξο όλων αυτών των θεμάτων ήταν το γεγονός ότι αναπτύχθηκαν υψηλού επιπέδου επιχειρήματα, το οποίο έδειχνε και το μεγάλο εύρος γνώσεων και εμπειριών των πολιτικών εκείνης της εποχής.

Ο τότε πρωθυπουργός της χώρας, Βενιζέλος, προχώρησε στην ψήφιση του νόμου 5076/1931, ο οποίος, μεταξύ άλλων, προέβλεπε τη δημιουργία Σώματος Ορκωτών Λογιστών με την εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Τα τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά λειτουργίας του νέου σώματος ήταν τα εξής:

---

⁹ Αργότερα, με το άρθρο 13, παράγραφος 1 του νόμου 2339/1995 προστέθηκε στο νόμο 2190/1920 το νέο άρθρο 36^α με το οποίο καθορίστηκε ότι οι ελεγκτές θα πρέπει να έχουν πτυχίο ανώτατης (οικονομικής) σχολής και άδεια άσκησης οικονομολογικού επαγγέλματος από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας.

1. Προαιρετικός διορισμός ελεγκτών από μέλη του σώματος, με πρόβλεψη να γίνει υποχρεωτικός μετέπειτα.
2. Το διοριζόμενο από το κράτος Εποπτικό Συμβούλιο διοικούσε το σώμα.
3. Το Εποπτικό Συμβούλιο όριζε την αμοιβή ελέγχου με βάση αντικειμενικά κριτήρια.
4. Ορισμός του αριθμού των ελεγκτών από το νόμο.

Στη συνέχεια βέβαια, όταν το 1932 ο Βενιζέλος έχασε τις εκλογές, η νέα κυβέρνηση δεν υιοθέτησε το νέο αυτόν θεσμό. Έτσι, το νέο αυτό σώμα δε λειτούργησε ποτέ.

1.4.3 Η ίδρυση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (Σ.Ο.Λ.) το 1955

Τόσο η γερμανική κατοχή (1940-1944) όσο και ο εμφύλιος πόλεμος (1945-1949) είχαν καταστρέψει ολοκληρωτικά σχεδόν όλες τις υποδομές του κράτους. Ο πρώτος εντοπισμός ορκωτών λογιστών εκείνη την περίοδο εντοπίζεται με την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων το 1944 και την ανάληψη, από πλευράς Βρετανών, της οικονομικής και διοικητικής στήριξης του ελληνικού κράτους. Έτσι, από το 1946, εμφανίστηκαν Βρετανοί ορκωτοί λογιστές στην Αθήνα, οι οποίοι προσέφεραν τις λογιστικές τους υπηρεσίες με σκοπό τη βελτίωση των υποδομών της χώρας.

Το 1947, η αποκατάσταση της δομής του κράτους έγινε δυνατή με την αμερικανική χρηματοδότηση του σχεδίου Μάρσαλ (Marshall Plan) με σκοπό τον περιορισμό της επιρροής από τη Σοβιετική Ένωση. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συνέχεια αυτής της βοήθειας ήταν η διενέργεια αυστηρών ελέγχων στους οργανισμούς και στις ιδιωτικές εταιρίες. Το ελληνικό κράτος, το 1948, συμφώνησε στη συνέχιση των ελέγχων από Βρετανούς ορκωτούς ελεγκτές, οι οποίοι θα βοηθούσαν και στη δημιουργία ενός Σώματος Ορκωτών Λογιστών, που θα προωθούσε και την εκπαίδευση νέων λογιστών και ελεγκτών, ώστε να εφοδιαστούν με τα απαραίτητα προσόντα, γνώσεις και εμπειρίες.

Το 1949, συστάθηκε μία επιτροπή από Βρετανούς ορκωτούς λογιστές και Έλληνες ανώτερους κρατικούς λειτουργούς με σκοπό την υποβολή προτάσεων για τη δημιουργία Σώματος Ορκωτών Λογιστών. Υπήρχε όμως η δυσκολία συμφωνίας της επιτροπής πάνω σε αυτό το θέμα. Οι μεν Βρετανοί πρότειναν τη λειτουργία του νέου

σώματος με βάση το αγγλοσαξονικό μοντέλο της ελεύθερης αγοράς. Οι δε Έλληνες τεχνοκράτες επιθυμούσαν το ελεγκτικό επάγγελμα να βρίσκεται κάτω από την κρατική εποπτεία. Το 1952, ο Υπουργός Συντονισμού Σ. Μαρκεζίνης ζήτησε από τους Βρετανούς να υποβάλλουν ξεχωριστά τις δικές τους προτάσεις και απόψεις. Οι προτάσεις των Βρετανών, οι οποίες υποστήριζαν τη δημιουργία ενός σώματος ελεύθερου από την κρατική εποπτεία, υποβλήθηκαν κανονικά το 1953 και το σχετικό νομοσχέδιο προετοιμάστηκε πάνω σε αυτές τις προτάσεις. Έπειτα, ο Σ. Μαρκεζίνης αντικαταστάθηκε από τον Παναγή Παπαληγούρα, ο οποίος διαφώνησε με το νομοσχέδιο, καθώς ήταν υποστηρικτής της κρατικής εποπτείας του ελεγκτικού επαγγέλματος. Οι νέες απόψεις υπερίσχυσαν με αποτέλεσμα στις 21 Απριλίου του 1955 τη ψήφιση του Νομοθετικού Διατάγματος 3329/1955, με το οποίο είχαμε τη γέννηση του ελληνικού ελεγκτικού επαγγέλματος και την ίδρυση του Σώματος Ορκωτών Λογιστών.

Έχουν επικρατήσει δύο εξηγήσεις σχετικά με την υπερίσχυση της κρατικής εποπτείας του ελεγκτικού επαγγέλματος σε σχέση με την πλήρη ελευθερία του. Η πρώτη υποστηρίζει ότι αυτή η μορφή βοήθησε σε μεγάλο βαθμό το κράτος στην επίτευξη των πολιτικών και στρατηγικών του στόχων. Επίσης, το κράτος θα μπορούσε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα φαινόμενα φοροδιαφυγής και δημοσιονομικά προβλήματα. Η δεύτερη εξήγηση υποστηρίζει ότι οι δύο μεγάλες δυνάμεις εκείνης της εποχής (Αγγλία και ΗΠΑ) δεν επέβαλαν το δικό τους μοντέλο οργάνωσης του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, στο ότι Άγγλοι και Αμερικανοί πιθανόν να πείστηκαν ότι το μοντέλο κρατικής εποπτείας ήταν πιο αποτελεσματικό για την Ελλάδα. Δεύτερον, στο ότι το διεθνές λογιστικό-ελεγκτικό επάγγελμα δεν είχε διεθνοποιηθεί μέχρι εκείνη την περίοδο ώστε να αποκτήσει τη δύναμη να επηρεάζει καταστάσεις και να μπορεί να προωθεί τα συμφέροντά του σε διεθνές επίπεδο.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του ιδρυτικού νόμου του Σ.Ο.Λ., προβλεπόταν η σταδιακή μετατροπή του Σ.Ο.Λ. σε έναν αυτοδιοικούμενο οργανισμό, με τη συμμετοχή μεγάλου αριθμού ορκωτών λογιστών στο Εποπτικό Συμβούλιο. Επιπρόσθετα, με το άρθρο 7 του νόμου 4107/1960 προβλέφθηκε η προοπτική απελευθέρωσης του επαγγέλματος με δυνατότητα δημιουργίας ανεξάρτητων γραφείων ορκωτών λογιστών. Όμως, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι ρυθμίσεις αυτές δεν έγιναν πράξη λόγω της αρνητικής στάσης που κρατήθηκε από τα μέλη της ηγεσίας του Σ.Ο.Λ..

1.4.4 Η οργάνωση και η εξέλιξη του Σ.Ο.Λ.

Πέρα από τα χαρακτηριστικά μιας επαγγελματικής οργάνωσης, το Σ.Ο.Λ. προσέφερε επαγγελματική στέγη και διάφορες άλλες υπηρεσίες (π.χ. διοικητική υποστήριξη) στα μέλη του καθώς και ελεγκτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες στις ελεγχόμενες οικονομικές μονάδες.

Το Εποπτικό Συμβούλιο αποτελούσε το ανώτατο όργανο διοίκησης του Σ.Ο.Λ., διοριζόταν από το κράτος και αποφάσιζε για όλα τα ζητήματα που προέκυπταν (επαγγελματικές εξετάσεις, προσλήψεις και προαγωγές προσωπικού, είσπραξη αμοιβών ελέγχου κτλ).

Σχετικά με την εισαγωγή νέων μελών στο Σ.Ο.Λ., αυτή γινόταν με τη διεξαγωγή πανελληνίων εξετάσεων, γεγονός που αποτελεί χαρακτηριστικό κλειστού επαγγέλματος κατά την κοινωνιολογική θεωρία. Υπήρχαν τέσσερις βαθμίδες στην ιεραρχία των ελεγκτών του Σ.Ο.Λ.:

1. Δόκιμος Β
2. Δόκιμος Α
3. Βοηθός Ορκωτός Λογιστής
4. Ορκωτός Λογιστής

Για την πρώτη βαθμίδα (Δόκιμος Β) απαιτούνταν κατοχή πτυχίου οικονομικών ή διοίκησης επιχειρήσεων και επιτυχία στις εισαγωγικές εξετάσεις που διοργάνωνε το Εποπτικό Συμβούλιο. Για την προαγωγή στη δεύτερη βαθμίδα (Δόκιμος Α) απαιτούνταν τριετής ευδόκιμη υπηρεσία καθώς και επιτυχία σε ειδικές επαγγελματικές εξετάσεις. Για την προαγωγή στην επόμενη βαθμίδα (Βοηθός Ορκωτός Λογιστής) απαιτούνταν πέντε επιπλέον χρόνια ευδόκιμης υπηρεσίας. Τέλος, μετά από τρία επιπλέον χρόνια υπηρεσίας κάποιος έφθανε στη βαθμίδα του Ορκωτού Λογιστή. Επομένως, για να γίνει κάποιος Ορκωτός Λογιστής χρειαζόταν 11 χρόνια υπηρεσίας. Όμως, όπως φάνηκε στη πράξη, τα περισσότερα μέλη έφθαναν στη βαθμίδα του Ορκωτού Λογιστή μετά από 15 ή και 20 χρόνια καθώς ο αριθμός των Ορκωτών αποφαιζόταν από το Εποπτικό Συμβούλιο. Τα μέλη του Σ.Ο.Λ. οργανώνονταν σε γραφεία, που ήταν η λειτουργική/επιχειρησιακή μονάδα ελέγχου, στα οποία είχαμε τον επικεφαλής (Ορκωτός Λογιστής) και μία ομάδα δόκιμων και

επίκουρων ορκωτών λογιστών (συνήθως 3 έως 5 ατόμων).

Από πλευράς οργάνωσης του Σ.Ο.Λ., τα βασικά χαρακτηριστικά του σχετίζονταν με την ανάθεση ελέγχων στους Ορκωτούς Λογιστές, τον καθορισμό και την είσπραξη αμοιβών ελέγχου καθώς και με τη θέσπιση ασυμβίβαστων με την ιδιότητα του μέλους του Σ.Ο.Λ..

Σχετικά με την ανάθεση του ελέγχου στους Ορκωτούς Λογιστές, ένα ειδικό σύστημα ήταν υπεύθυνο για τον καταμερισμό των ελεγκτικών διαδικασιών μεταξύ των μελών του Σ.Ο.Λ.. Οι αμοιβές καθορίζονταν από το Εποπτικό Συμβούλιο με βάση αντικειμενικά κριτήρια (π.χ. μέγεθος ελεγχόμενης μονάδας). Το εισόδημα των Ορκωτών Λογιστών του Σ.Ο.Λ. αντιστοιχούσε στο εισόδημα ενός δημοσίου υπαλλήλου με ανάλογα προσόντα, αν και φορολογικά τα μέλη του Σ.Ο.Λ. αντιμετώπιζονταν ως ελεύθεροι επαγγελματίες.

Το Σ.Ο.Λ., στην προσπάθειά του για περαιτέρω επέκταση των δραστηριοτήτων του και προάσπιση των συμφερόντων του, στηρίχτηκε πάνω στη ιδέα που πήγαζε από το άρθρο 12 του ιδρυτικού νόμου 3329/1955, σύμφωνα με το οποίο οι Ορκωτοί Λογιστές του Σ.Ο.Λ. ασκούσαν δημόσιο λειτούργημα¹⁰. Έτσι, το Σ.Ο.Λ. αντιστάθηκε σε κάθε προσπάθεια που είχε ως στόχο την απελευθέρωση του ελεγκτικού επαγγέλματος.

Οι υπηρεσίες, που προσέφερε το Σ.Ο.Λ. στις οικονομικές μονάδες ήταν οι εξής:

1. Υποχρεωτικός έλεγχος των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων.
2. Εκτέλεση πραγματογνωμοσύνης, κατά παραγγελία δικαστικών ή άλλων αρχών.
3. Πραγματοποίηση τακτικού ελέγχου διαφόρων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

Σχετικά με τον ιδιωτικό τομέα, η υπαγωγή των επιχειρήσεων ήταν αρχικά προαιρετική και είχαμε έναν πολύ μικρό αριθμό αυτών που ζήτησαν έλεγχο. Όμως, με το πέρασμα των χρόνων, όλες οι επιχειρήσεις που είχαν σημαντικό μέγεθος υπάχθηκαν στον έλεγχο του Σ.Ο.Λ.. Το 1960 είχαμε την υπαγωγή των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών. Το 1979 ακολούθησαν οι Α.Ε. πετρελαιοειδών

---

¹⁰ Στο ίδιο άρθρο οριζόταν ότι οι Ορκωτοί Λογιστές δεν ήταν δημόσιοι υπάλληλοι.

και το 1984 όλες οι Α.Ε. με σύνολο ενεργητικού μεγαλύτερο των 400.000.000 δραχμών. Τέλος, από το 1986, με την Τέταρτη Λογιστική Οδηγία της Ε.Ο.Κ., είχαμε την υπαγωγή όλων των εταιριών (Α.Ε., Ε.Π.Ε. και ετερόρρυθμες κατά μετοχές).

1.4.5 Η απελευθέρωση του επαγγέλματος και η ίδρυση του Σ.Ο.Ε.Λ. το 1992

Λίγο μετά την ίδρυση του Σ.Ο.Λ. είχαμε το ξεκίνημα μιας έντονης διαμάχης σχετικά με την αγορά των υποχρεωτικών ελέγχων. Σε αυτήν τη διαμάχη έλαβαν μέρος το Σ.Ο.Λ. και άλλες δύο οργανώσεις, το Ε.Π.Ε.Λ.¹¹ και το Σ.Ε.Λ.Ε.¹². Το Ε.Π.Ε.Λ. ιδρύθηκε το 1968 από πρώην μέλος του Σ.Ο.Λ. ενώ το Σ.Ε.Λ.Ε. ιδρύθηκε το 1979 από εταίρους ελεγκτικών εταιριών. Και οι δύο οργανώσεις ασχολούνταν με την παροχή λογιστικών, ελεγκτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών σε ελληνικές θυγατρικές ξένων πολυεθνικών επιχειρήσεων και επιθυμούσαν την απελευθέρωση του ελεγκτικού επαγγέλματος με σκοπό την εισαγωγή τους στην αγορά των υποχρεωτικών ελέγχων.

Στην προσπάθειά τους αυτή χρησιμοποίησαν τόσο πολιτικά μέσα (πίεση κυβερνήσεων, κινητοποίηση κοινωνικών εταίρων και πολιτικών δυνάμεων, ανακοινώσεις στον Τύπο κτλ) όσο και νομικά μέσα (ελληνική δικαιοσύνη, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο).

Στις δεκαετίες του 1970 και 1980 το Σ.Ο.Λ. μπόρεσε να αντισταθεί σε αυτές τις προσπάθειες περί απελευθέρωσης του ελεγκτικού επαγγέλματος και ταυτόχρονα αύξησε την δικαιοδοσία του. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και έπειτα, η διεθνής κίνηση για απελευθέρωση των αγορών, που έγινε έντονη στις ΗΠΑ και την Αγγλία, επηρέασε τις ελληνικές κυβερνήσεις και την πολιτική τους. Έτσι αυτές οι ιδέες που αναπτύχθηκαν αποτέλεσαν την κυρίαρχη αντίληψη από το 1990 έως και σήμερα με αποτέλεσμα την απελευθέρωση του ελληνικού ελεγκτικού επαγγέλματος.

Τελικά το Σεπτέμβριο του 1991 είχαμε τη ψήφιση του νόμου 1969/1991 στη Βουλή κάτω από έντονες αντιπαραθέσεις. Συγκεκριμένα, το άρθρο 75 του νόμου όριζε την κατάργηση του Σ.Ο.Λ. και την ίδρυση του νέου Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.). Οι λεπτομέρειες του απελευθερωμένου πλέον

---

¹¹ Έλληνες Πραγματογνώμονες Ελεγκτές Λογιστές

¹² Σύλλογος Εγκεκριμένων Λογιστών Ελεγκτών

επαγγέλματος αναφέρονταν στο Προεδρικό Διάταγμα 226/1992, το οποίο αποτελεί το βασικό νομοθέτημα έως και σήμερα. Το Σ.Ο.Λ., στην προσπάθειά του να ανακτήσει τη χαμένη του δύναμη, προχώρησε σε κάποιες τροποποιήσεις του νομοθετικού πλαισίου χωρίς κανένα αποτέλεσμα.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτών των αλλαγών της δεκαετίας του 1990, που δημιουργήθηκαν τόσο στην οργάνωση όσο και στη δομή του ελληνικού ελεγκτικού επαγγέλματος ήταν τα εξής:

1. Τα μέλη του Σ.Ε.Λ.Ε. απέκτησαν το δικαίωμα πραγματοποίησης υποχρεωτικών τακτικών ελέγχων. Με αυτόν τον τρόπο πέτυχαν επαγγελματική αναγνώριση.
2. Μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. αποτελούν όλοι οι αναγνωρισμένοι ελεγκτές. Επιπρόσθετα, έχουν την δυνατότητα να ασκούν ελεγκτικό έργο είτε ατομικά, ως φυσικά πρόσωπα, είτε ως εργαζόμενοι σε ελεγκτικές εταιρίες και κοινοπραξίες.
3. Η αμοιβή του ελέγχου, παρότι ο νόμος προβλέπει την υποβολή προσφορών, ουσιαστικά προσδιορίζεται με διαπραγμάτευση μεταξύ του ελεγκτή και του ελεγχόμενου.
4. Η απόκτηση πλήρους ελευθερίας των ελεγχόμενων οικονομικών μονάδων σχετικά με την επιλογή του ορκωτού λογιστή, που θα διενεργήσει τον ουσιαστικό έλεγχο.

1.4.6 Η οργάνωση και ο τρόπος λειτουργίας του Σ.Ο.Ε.Λ.

Το Σ.Ο.Ε.Λ. έχει τρία όργανα διοίκησης: το Εποπτικό Συμβούλιο, το Επιστημονικό Συμβούλιο και το Πειθαρχικό Συμβούλιο.

Το Εποπτικό Συμβούλιο αποτελείται από επτά μέλη και εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ. στη βαθμίδα του Ορκωτού Λογιστή. Στις αρμοδιότητές του είναι η διαχείριση των οικονομικών του Σ.Ο.Ε.Λ., ο διορισμός ή η διαγραφή των μελών αυτού, η έκδοση κανόνων και οδηγιών προς τους ελεγκτές και η άσκηση γενικής εποπτείας στα μέλη του με στόχο την εξασφάλιση της ποιότητας των ελέγχων.

Το Επιστημονικό Συμβούλιο αποτελείται από πέντε μέλη και εκλέγεται από

τη Γενική Συνέλευση των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ από εν ενεργεία ή συνταξιούχους ορκωτούς λογιστές ή καθηγητές πανεπιστήμιου. Στις αρμοδιότητές του είναι η επεξεργασία κανονισμών, οδηγιών και διαφόρων θεμάτων που παραπέμπονται από το Εποπτικό Συμβούλιο.

Το Πειθαρχικό Συμβούλιο, το οποίο προβλεπόταν από το άρθρο 20 του Προεδρικού Διατάγματος, αποτελείται από τρία μέλη με πρόεδρο ανώτατο δικαστικό διοριζόμενο από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Σχετικά με τα άλλα δύο μέλη, το ένα αποτελεί μέλος του Εποπτικού Συμβουλίου και το άλλο εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ. Στο Πειθαρχικό Συμβούλιο παραπέμπονται πειθαρχικές υποθέσεις με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου.

Μέχρι το 2005 οι υποθέσεις που είχαν απασχολήσει το Πειθαρχικό Συμβούλιο του Σ.Ο.Ε.Λ. ήταν πάνω από 100. Από αυτές, οι 65 τέθηκαν στο αρχείο και για τις υπόλοιπες είχαμε την επιβολή ποινών. Σε ορισμένες περιπτώσεις είχαμε, την οριστική διαγραφή μελών από τα μητρώα του Σ.Ο.Ε.Λ. και σε άλλες περιπτώσεις ακόμα και την οριστική αφαίρεση της άδειας επαγγέλματος.

Το μητρώο του Σ.Ο.Ε.Λ. περιλαμβάνει τόσο τους ελεγκτές όλων των βαθμίδων όσο και τις ελεγκτικές εταιρίες που αποτελούν φορείς διενέργειας ελέγχου. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο που ισχύει, το ελεγκτικό επάγγελμα ασκείται υπό εταιρική μορφή. Έτσι, οι ορκωτοί λογιστές πρέπει να συστήσουν κάποια ελεγκτική εταιρία καθώς δε μπορούν να ασκήσουν ατομικό επάγγελμα. Η κατάταξη των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ. γίνεται σε τέσσερις βαθμίδες:

1. Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής (Ο.Ε.Λ).
2. Επίκουρος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής (Ε.Ο.Ε.Λ.).
3. Δόκιμος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής (Δ.Ο.Ε.Λ.).
4. Ασκούμενος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής (Α.Ο.Ε.Λ.).

Ο Ασκούμενος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής αποτελεί τη πρώτη βαθμίδα του ελεγκτικού επαγγέλματος. Είναι κάτοχος πανεπιστημιακού τίτλου οικονομικών, εμπορικών ή βιομηχανικών σπουδών. Η επιλογή των Ασκούμενων Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών γίνεται από τις ελεγκτικές εταιρίες με κριτήρια που τίθενται από τις ίδιες. Στη βαθμίδα του Δόκιμου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή περνάει ο Ασκούμενος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, ο οποίος κατέχει αποδεδειγμένα διετή ελεγκτική προϋπηρεσία ως Ασκούμενος κι έχει επιτύχει στις προβλεπόμενες

επαγγελματικές εξετάσεις. Στη βαθμίδα του Επίκουρου Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή περνάει ο Δόκιμος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, ο οποίος κατέχει αποδεδειγμένα διετή ελεγκτική προϋπηρεσία ως Δόκιμος κι έχει επιτύχει στις προβλεπόμενες επαγγελματικές εξετάσεις. Τέλος, στη βαθμίδα του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή περνάει ο Επίκουρος Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, ο οποίος κατέχει αποδεδειγμένα τριετή ελεγκτική προϋπηρεσία ως Επίκουρος κι έχει επιτύχει στις προβλεπόμενες επαγγελματικές εξετάσεις.

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής ασκεί ελευθέρως και υπό ίδια ευθύνη¹³ τις ελεγκτικές εργασίες. Στην ελεγκτική διαδικασία που ακολουθεί ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής συμμετέχουν οι Επίκουροι, οι Δόκιμοι και οι Ασκούμενοι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές, οι οποίοι ενεργούν για όνομα, λογαριασμό και με ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή.

Μετά την απελευθέρωση του ελληνικού ελεγκτικού επαγγέλματος (1993) και για τα υπόλοιπα 10 χρόνια εντοπίζουμε έναν υπερδιπλασιασμό του αριθμού των μελών του Σ.Ο.Ε.Λ. (Πίνακας 1). Επίσης, η απελευθέρωση του επαγγέλματος δημιούργησε μία σημαντική αύξηση στον αριθμό των ελεγκτικών διαδικασιών την περίοδο 1993-2001, η οποία άγγιξε τον τετραπλασιασμό των ελέγχων (Πίνακας 2).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ Σ.Ο.Ε.Λ. 1994-2004, ΜΕ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΑ ΒΑΘΜΙΔΑ											
	<u>1994</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>2002</u>	<u>2003</u>	<u>2004</u>
Α.Ο.Ε.Λ.	36	145	206	308	403	490	747	787	733	627	564
Δ.Ο.Ε.Λ.	200	139	79	40	51	72	98	182	278	335	358
Ε.Ο.Ε.Λ.	246	172	134	172	46	78	39	40	50	121	212
Ο.Ε.Λ.	268	345	407	390	486	483	520	509	511	508	508
Ειδικό μητρώο ¹⁴											11
Προσωρι- νό μητρώο ¹⁵											22
ΣΥΝΟΛ.	750	801	826	910	986	1.123	1.404	1.518	1.572	1.591	1.675

¹³ Ευθύνη για τον έλεγχο έχει τόσο ο ελεγκτής όσο και η ελεγκτική εταιρία στην οποία ανήκει.

¹⁴ Το ειδικό μητρώο περιλαμβάνει μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. για τα οποία, ενώ έχουν ισότιμο πτυχίο από πανεπιστήμιο του εξωτερικού, εκκρεμεί αναγνώριση αντιστοιχίας από το ΔΙΚΑΤΣΑ.

¹⁵ Το προσωρινό μητρώο περιλαμβάνει μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. για τα οποία υπάρχουν ορισμένες εκκρεμότητες σχετικά με τους τίτλους σπουδών, αναγνώριση προϋπηρεσίας κτλ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΝΑΘΕΣΣΕΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ, 1993-2001										
	<u>1993</u>	<u>1994</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>	<u>Σύνολα</u>
Ετήσιοι υποχρεωτικοί ατομικοί	2.569	2.807	3.289	3.660	3.955	4.239	4.850	6.060	6.502	37.931
Ετήσιοι υποχρεωτικοί ενοποιημένοι	56	94	158	182	242	270	368	458	483	2.311
Ετήσιοι προαιρετικοί	37	100	248	375	543	768	1.092	1.480	1.757	6.400
Ειδικοί (ΧΑΑ, ΔΛΠ κλπ)	17	51	65	84	127	229	456	576	618	2.223
Συνοπτικοί ατομικοί				3	57	244	484	596	767	2.151
Συνοπτικοί ενοποιημένοι						12	42	147	313	514
Αντληθέντα κεφάλαια						1	9	84	88	182
Ταμειακές ροές ατομικές							1	123	194	318
Ταμειακές ροές ενοποιημένες								57	117	174
ΑΘΡΟΙΣΜΑ	2.679	3.052	3.760	4.304	4.924	5.763	7.302	9.581	10.839	52.204
<i>Πηγή: Ετήσιος απολογισμός Σ.Ο.Ε.Α. 2004</i>										

1.4.7 Η εποπτεία του επαγγέλματος και ελεγκτικά πρότυπα

1.4.7.1 Εποπτεία ελληνικού ελεγκτικού επαγγέλματος

Το 2003 με τον νόμο 3148/2003 ανατέθηκε η εποπτεία του ελληνικού ελεγκτικού επαγγέλματος στην Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.). Η Ε.Λ.Τ.Ε., που εποπτεύεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, ιδρύθηκε

με τη μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου και έχει εποπτικές και κανονιστικές αρμοδιότητες σε λογιστικά και ελεγκτικά θέματα. Επιπρόσθετα, κατέχει και τον συμβουλευτικό ρόλο προς το κράτος σχετικά με θέματα της αρμοδιότητάς της. Στόχος της Ε.Λ.Τ.Ε. αποτελεί η ενίσχυση της διαφάνειας της λειτουργίας των επιχειρήσεων με την εφαρμογή της λογιστικής τυποποίησης, καθώς επίσης και η εξασφάλιση του ποιοτικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, στις αρμοδιότητες της Ε.Λ.Τ.Ε. συμπεριλαμβάνονται τα εξής:

1. Εισηγήσεις στον εκάστοτε Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών για θέματα λογιστικής τυποποίησης και ελέγχων.
2. Πληροφόρηση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών για θέματα λογιστικής τυποποίησης του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα.
3. Διενέργεια εποπτείας στο Σ.Ο.Ε.Λ. σχετικά με θέματα σωστής τήρησης των κανόνων ελέγχου και άσκησης ποιοτικών ελέγχων από τους ελεγκτές.
4. Θέσπιση κανόνων δεοντολογίας στο έργο των ελεγκτών και ελεγκτικών εταιριών και πραγματοποίηση ελέγχου για τη σωστή τήρηση αυτών.

Η Ε.Λ.Τ.Ε. αποτελείται από ένα επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο (πρόεδρος, 2 αντιπρόεδροι, 4 μέλη). Τόσο ο πρόεδρος όσο και οι αντιπρόεδροι επιλέγονται από την κυβέρνηση και από πρόσωπα με γνώσεις σχετικές με λογιστικά θέματα. Τα υπόλοιπα 4 μέλη επιλέγονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, το Σύνδεσμο Βιομηχάνων και το Σύνδεσμο Βιομηχάνων Βορείου Ελλάδος.

Επίσης, στα πλαίσια της Ε.Λ.Τ.Ε., έχουμε τη λειτουργία των εξής οργάνων:

1. Το Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (Σ.Λ.Ο.Τ.).
2. Το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (Σ.Π.Ε.).
3. Η Εκτελεστική Επιτροπή (Ε.Ε.) της Ε.Λ.Τ.Ε..

Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (Σ.Λ.Ο.Τ.): Είναι ένα πενταμελές όργανο (πρόεδρος και 4 ειδικοί επιστήμονες ως μέλη) με κύρια αρμοδιότητα τη γνωμοδότηση των λογιστικών θεμάτων που παραπέμπονται σε αυτό από το Διοικητικό Συμβούλιο της Ε.Λ.Τ.Ε.. Οι γνωματεύσεις αυτές παίρνουν τη μορφή:

1. Λογιστικής Οδηγίας

2. Λογιστικής Εγκυκλίου
3. Γνωμοδότησης
4. Ατομικής Απάντησης

Η *Λογιστική Οδηγία* και η *Λογιστική Εγκύκλιος* έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Η πρώτη σχετίζεται με συγκεκριμένα θέματα γενικού ενδιαφέροντος με σκοπό τη ρύθμιση λογιστικών θεμάτων, μέσα στα πλαίσια του νόμου. Η δεύτερη περιορίζεται σε ερμηνεία θεμάτων ειδικότερου ενδιαφέροντος. Η *Γνωμοδότηση* και η *Ατομική Απάντηση* δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Η πρώτη σχετίζεται με την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (Δ.Λ.Π.) και Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (Δ.Π.Χ.Π.) ενώ η δεύτερη αναφέρεται σε ερώτημα που έχει τεθεί από ενδιαφερόμενο επί θέματος της αρμοδιότητας του Σ.Λ.Ο.Τ..

Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (Σ.Π.Ε.): Είναι ένα επταμελές όργανο (πρόεδρος, ένα εν ενεργεία ή σε σύνταξη μέλος δικαστικού σώματος ή δικηγόρο ή μέλος του Νομικού Συμβουλίου του κράτους, έναν διευθυντή του Υπουργείου Ανάπτυξης, έναν ειδικό επιστήμονα-μέλος του Σ.Λ.Ο.Τ., έναν εκπρόσωπο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, έναν εκπρόσωπο της Τράπεζας της Ελλάδος κι έναν διευθυντή του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών. Όλες οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του Σ.Π.Ε., μετά την τροποποίηση του άρθρου 5 του Ν. 3148/2003 συγκεντρώθηκαν στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ε.Λ.Τ.Ε.. Έτσι, το Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε. είναι αρμόδιο για τον τρόπο άσκησης των ποιοτικών ελέγχων, για το ποιες ελεγκτικές εταιρίες θα υπόκεινται σε ποιοτικό έλεγχο, ποιοι φάκελοι ελεγκτών θα υπόκεινται σε έλεγχο, ποιά πρόσωπα (φυσικά ή νομικά) θα διενεργούν έλεγχο, πώς θα γίνεται η δημοσιοποίηση των πορισμάτων ελέγχου και άλλα τέτοια συναφή θέματα. Μετά από όλες αυτές τις αρμοδιότητες, που πέρασαν στη δικαιοδοσία του Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε., το Σ.Π.Ε. περιόρισε την αρμοδιότητά του στη διοικητική μέριμνα θεμάτων ποιοτικού ελέγχου.

Εκτελεστική Επιτροπή (Ε.Ε.): Είναι ένα τριμελές όργανο (πρόεδρος και δύο αντιπροέδρους της Ε.Λ.Τ.Ε.) και στις αρμοδιότητές του είναι η λήψη μέτρων και η διευκόλυνση της εκτέλεσης των αποφάσεων του Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε..

1.4.7.2 Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα

Τον Οκτώβριο του 2004, μία από τις πρώτες κινήσεις της Ε.Λ.Τ.Ε. ήταν η «...άμεση υιοθέτηση του συνόλου των γενικών αρχών επί των οποίων είναι εδραιωμένα τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, όπως προσδιορίζεται στα ίδια τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα με έντονα (μαύρα) στοιχεία» (Φ.Ε.Κ. Β, 1589, 22 Οκτωβρίου 2004). Από της ημερομηνία δημοσίευσής τους στο Φ.Ε.Κ., τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα αντικαθιστούν τα Ελεγκτικά Πρότυπα του Σ.Ο.Ε.Λ.¹⁶. Με βάση τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα (Ε.Ε.Π. 1100, παράγραφος 5), μέχρι την πλήρη υιοθέτηση των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων οι ελεγκτές έχουν τη δυνατότητα επίκλησης ολόκληρου του κειμένου των Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων, είτε για σκοπούς ερμηνείας ή για σκοπούς συμπλήρωσης των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων. Πάντως, πρέπει να αναφέρουμε το γεγονός ότι από τα υποδείγματα εκθέσεων ελέγχου γίνεται σαφές η εναρμόνιση των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων στα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

Ωστόσο, όσο αναγκαία κι αν φαίνεται η πλήρης εναρμόνιση των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, ο βαθμός εναρμόνισης δε πρέπει να θεωρείται δεδομένος τόσο από ουσιαστική όσο κι από τυπική πλευρά. Για παράδειγμα, έστω ένας ελεγκτής εφαρμόζει έλεγχο σύμφωνα με τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα της Ε.Λ.Τ.Ε., χωρίς να επεκτείνεται στους κανόνες που επιβάλλουν τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Σε αυτή την περίπτωση δεν υπάρχει πλήρης εναρμόνιση των χρησιμοποιημένων Ελεγκτικών Προτύπων με τα ισχύοντα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα, δεδομένων των αλλαγών που έχουν εντοπιστεί στα δεύτερα μετά την έκδοση των Ελληνικών Ελεγκτικών Προτύπων το 2004.

1.5 Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας

1.5.1 Γενικά

Η κατάρτιση του κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας (ή ηθικής) αποτελεί το βασικό σημείο οριοθέτησης και διαχωρισμού της έννοιας του «πιστοποιημένου

---

¹⁶ Ελεγκτικές εργασίες, που είχαν ξεκινήσει προ της υιοθέτησης των νέων προτύπων, μπορούσαν να ολοκληρωθούν με τα προϊσχύσαντα Ελεγκτικά Πρότυπα του Σ.Ο.Ε.Λ..

επαγγέλματος» από κάθε άλλη απασχόληση. Οι κύριοι λόγοι ύπαρξής του είναι οι εξής¹⁷:

- Η ομαδοποίηση των βασικών χαρακτηριστικών όλων των αναγνωρισμένων επαγγελμάτων.
- Η χάραξη των κατευθυντήριων γραμμών που θα υπαγορεύουν μία ορισμένη επαγγελματική στάση.
- Η προαγωγή και εξύψωση του επαγγελματικού κύρους του κάθε κλάδου.
- Η ακριβής επισήμανση των παρεκκλίσεων που παρατηρούνται από τον κάθε επαγγελματία.

Το ελεγκτικό επάγγελμα γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη και πλατιά αναγνώριση τις τελευταίες δεκαετίες, ως έκφραση μίας ειδίκευσης του επιστημονικού κλάδου της οικονομικής των επιχειρήσεων. Μετά την αυξανόμενη αναγκαιότητα της λεπτομερούς επισκόπησης της οικονομικής δράσης των μεγάλων επιχειρήσεων προς όφελος του ευρύτερου κοινού, διαμορφώθηκαν τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του επαγγέλματος.

1.5.2 Υπευθυνότητα για την άρτια εξυπηρέτηση του κοινού

Ο ελεγκτής κατά την άσκηση των καθηκόντων του επωμίζεται την ευθύνη να παρακολουθήσει, να επαληθεύσει και να γνωστοποιήσει τις δραστηριότητες της οικονομικής οντότητας σε κάθε ενδιαφερόμενο. Κάθε αμέλεια ή παράλειψη, η οποία θα είχε ως σκοπό να ευνοήσει μία κοινωνική ομάδα έναντι μίας άλλης, θα επιβαρύνει αποκλειστικά τον ελεγκτή, ο οποίος θα είναι υπόλογος για την πράξη του. Αυτό σημαίνει ότι η διαφάνεια, η αμεροληψία και η δικαιοσύνη προς όλους πρέπει να διέπουν το έργο του ελεγκτή, ο οποίος διαθέτει και την τελική σφραγίδα της νομιμότητας. Επίσης, αυτό που πρέπει να είναι κύριο μέλημα του ελεγκτή είναι η εξυπηρέτηση και η θωράκιση του ευρύτερου συμφέροντος και όχι η ύπαρξή του δίπλα σε εύρωστους οικονομικά ανθρώπους προς δικό του συμφέρον.

Το κεντρικό νόημα του ελεγκτικού επαγγέλματος περικλείεται στο ρητό

---

¹⁷ Τσακλάγκανος Α. Άγγελος (2005), “Ελεγκτική”, Εκδόσεις Κυριακίδη, Σελ. 21.

“μοναδικός πελάτης μας είναι το κοινό”¹⁸. Αυτό το ρητό αντικατοπτρίζει και τις σχέσεις ανάμεσα στους ελεγκτές και τους πελάτες τους, στις οποίες ο βαθμός αυτοτέλειας και ανεξαρτησίας των ελεγκτών απέναντι στους πελάτες πρέπει να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα.

Τέλος, οι ελεγκτές δεν πρέπει να δείχνουν ενδοτικότητα στις επιθυμίες των πελατών τους, ούτε να ανέχονται παρεμβάσεις στο έργο τους. Η ανεξαρτησία τους αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό του κώδικα επαγγελματικής τους δεοντολογίας.

1.5.3 Ευρύτητα των γνώσεων

Η πολυπλοκότητα του οικονομικού περιβάλλοντος της εποχής μας συνθέτει το πεδίο δράσης των ελεγκτών.

Για να προσδιορίσουμε την ευρύτητα και την έκταση των γνώσεων που πρέπει να διαθέτουν οι ελεγκτές αρκεί να ρίξουμε μία ματιά στις ρυθμίσεις και τις διευθετήσεις διαφόρων ζητημάτων χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι αυστηρότερες εξειδικευμένες γνώσεις συμβαδίζουν πολλές φορές αρμονικά με την απόκτηση γενικότερων απαραίτητων γνώσεων.

Ως αποτέλεσμα των αλλαγών και εξελίξεων του καθημερινού επιχειρησιακού περιβάλλοντος, η ελεγκτική επιστήμη αντανακλά νέα πρότυπα και μεθόδους χειρισμού διαφόρων θεμάτων. Επιτακτική ανάγκη αποτελεί σήμερα η αναβάθμιση των γνώσεων. Η συνεχής μετεκπαίδευση των ελεγκτών προγραμματίζεται από το σύνολο των οικονομικά αναπτυγμένων χωρών. Έτσι θα λέγαμε ότι η συνεχής εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση είναι κάτι παραπάνω από αναγκαία για την διεύρυνση των γνώσεων των ελεγκτών.

1.5.4 Απόκτηση της εμπιστοσύνης του κοινού

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του έργου του ελεγκτή αποτελεί η απόκτηση της εμπιστοσύνης του κοινού. Σε περίπτωση έλλειψης εμπιστοσύνης, ο χώρος της δράσης και της περαιτέρω ανάπτυξης του ελεγκτή περιορίζεται σημαντικά.

---

¹⁸ Τσακλάγκανος Α. Άγγελος (2005), “Ελεγκτική”, Εκδόσεις Κυριακίδη, Σελ. 22.

Η αξιοπιστία των πιστοποιητικών ελέγχου που εκδίδει συμβαδίζει με την απήχηση που έχει ο ίδιος με το κοινό και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την παγίωση της φήμης ότι οι γνωματεύσεις του είναι έγκυρες και αξιόπιστες.

Χωρίς την αξιοπιστία του κοινού, ο έλεγχος καταντάει χωρίς υπόσταση και υπόβαθρο αναφοράς και ύπαρξης, ενώ αλλοιώνεται ο κοινωνικός του προσανατολισμός.

Μπορούμε, σε αυτό το σημείο, να παραθέσουμε τις πέντε ευρύτερες έννοιες, οι οποίες αναφέρονται ως Θετικές Δεοντολογικές Αρχές, όπως τις δίνει το Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών και με τις οποίες θα ασχοληθούμε με λεπτομέρεια παρακάτω:

1. Ανεξαρτησία, ακεραιότητα και αντικειμενικότητα.
2. Επαγγελματική ικανότητα και τεχνικά πρότυπα.
3. Ευθύνη προς τους πελάτες.
4. Ευθύνη προς τους συναδέλφους.
5. Άλλες ευθύνες και επαγγελματική πρακτική.

1.5.5 Τί είναι και τί περιλαμβάνει η επαγγελματική δεοντολογία

Η επαγγελματική δεοντολογία είναι ένα σύνολο κανόνων, που συνδυάζονται με στόχο να δώσουν στο κοινό τη σιγουριά, να βελτιώσουν τις σχέσεις των μελών μεταξύ τους αλλά και να διατηρήσουν ένα επάγγελμα σε ένα υψηλό επίπεδο. Η επαγγελματική δεοντολογία είναι πιο γενική από τους κανόνες της ελεγκτικής και προέρχεται από βαθύτερες αξίες που είναι κοινές σε όλα τα επαγγέλματα.

Εξετάζοντας τις δραστηριότητες μίας επιχείρησης, σκοπός του ελεγκτή είναι να έχει την καλύτερη δυνατή κρίση και να εφαρμόσει κατάλληλες αξίες-αρχές, ώστε να φτάσει σε μία ηθική-δεοντολογική απόφαση.

Στην ελεγκτική, όπως και σε όλα τα επαγγέλματα, έχουμε κάποια βασικά χαρακτηριστικά, από τα οποία τα πιο σημαντικά είναι τα εξής:

α) Η ευθύνη για την εξυπηρέτηση του κοινού: Ο ελεγκτής πρέπει να διασφαλίζει την αμεροληψία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων προς οποιονδήποτε κι όχι προς βάρος κάποιου άλλου. Αυτό προϋποθέτει την ανεξαρτησία του απέναντι στο ευρύ

κοινό. Η ανεξαρτησία αποτελεί μία από τις σημαντικότερες έννοιες του κώδικα δεοντολογίας.

β) Η πολυμέρεια των γνώσεων: Ο ελεγκτής πρέπει να διευρύνει συνεχώς τις γνώσεις του. Οι καθημερινές αλλαγές στο περιβάλλον και γενικότερα στις συνθήκες που ζούμε απαιτούν την προσαρμογή του ελεγκτή σε αυτές τις αλλαγές.

γ) Η εμπιστοσύνη του κοινού: Η αξιοπιστία που προσφέρει ο ελεγκτής στο κοινό αποτελεί ουσιώδες στοιχείο για τις μεταξύ τους σχέσεις αλλά και για τη συνέχιση του έργου του ελεγκτή.

Σκοπός του κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας (ή ηθικής) είναι η προαγωγή της ηθικής κουλτούρας στο επάγγελμα του ελεγκτή. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δρώντας με ακεραιότητα εμπνέουν εμπιστοσύνη και παρέχουν βάση για να στηρίξουν την κρίση τους. Οι εσωτερικοί ελεγκτές ασκούν τα καθήκοντά τους με τιμιότητα, παρατηρούν το νομικό πλαίσιο συνεισφέροντας στην επίτευξη των νόμιμων και ηθικών στόχων του οργανισμού.

Περαιτέρω, παρουσιάζουν τα μέγιστα επίπεδα επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά τη συγκέντρωση, εκτίμηση και μετάδοση των πληροφοριών. Οι εσωτερικοί ελεγκτές εκτιμούν ορθολογικά όλες τις σχετικές περιστάσεις και δεν είναι επηρεασμένοι από τα συμφέροντα άλλων ή τα δικά τους. Αποφεύγουν, δηλαδή, δραστηριότητες και σχέσεις που υπονομεύουν την αντικειμενικότητά τους.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές σέβονται την προέλευση των πληροφοριών που λαμβάνουν και δεν τις αποκαλύπτουν, παρά μόνο όταν υπάρχει νομική υποχρέωση για αυτό. Επιπρόσθετα, οι εσωτερικοί ελεγκτές εφαρμόζουν τις γνώσεις, τις ικανότητες και την εμπειρία που απαιτείται, έχουν συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη και εκτελούν τα καθήκοντά τους σύμφωνα πάντα με όσα ορίζονται στα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα.

Πρέπει να αναφέρουμε ότι ο κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας δεν υποχρεώνει τους ελεγκτές για την εφαρμογή του, αλλά απλώς τους συμβουλεύει. Περιλαμβάνει κάποιες πρακτικές οδηγίες, οι οποίες ορίζουν το πνεύμα, σύμφωνα με το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται οι ελεγκτές κατά τρόπο επαγγελματικό. Επίσης, τονίζει τις ευθύνες των ελεγκτών απέναντι στην διοίκηση της επιχείρησης όπου εργάζονται, στους συναδέλφους, στους συνεργάτες της επιχείρησης, καθώς και στο κοινωνικό σύνολο.

1.5.6 Δεοντολογικές Αρχές

Οι Δεοντολογικές Αρχές, τις οποίες οι εσωτερικοί ελεγκτές αναμένεται ότι θα εφαρμόσουν και θα υπερασπίσουν, παρουσιάστηκαν επιγραμματικά στην ενότητα 1.5.4. Στην παρούσα ενότητα θα αναφερθούμε με λεπτομέρεια στην καθεμία ξεχωριστά, ώστε ο αναγνώστης να καταλάβει ότι η τήρηση και η διασφάλιση αυτών των Αρχών από τους ελεγκτές είναι το διακριτικό σημείο που τους διαφοροποιεί από τους άλλους εργαζομένους¹⁹.

Ανεξαρτησία, ακεραιότητα και αντικειμενικότητα

Ανεξαρτησία: Οι ελεγκτές δε μπορούν να εκφράζουν γνώμη για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μίας επιχείρησης παρά μόνο αν είναι ανεξάρτητοι από την επιχείρηση. Η ανεξαρτησία του Ελεγκτή περιορίζεται όταν κατά την περίοδο που παρέχει τις υπηρεσίες του, ο ελεγκτής:

1. Είχε αποκτήσει οποιοδήποτε άμεσο συμφέρον με την επιχείρηση.
2. Είχε αποκτήσει κάποιο κοινό επιχειρηματικό συμφέρον με κάποιο διευθυντικό στέλεχος ή μέτοχο της επιχείρησης με στόχο δικό του όφελος.
3. Είχε λάβει ή χορηγήσει κάποιο είδος δανείου από ή προς την επιχείρηση εκτός από:
  - Δάνεια ανούσιας σημασίας για την καθαρή περιουσία του δανειζόμενου.
  - Ενυπόθηκα στεγαστικά δάνεια.
  - Δάνεια για τα οποία υπάρχει εξασφάλιση.
4. Συνδεόταν με την ελεγχόμενη επιχείρηση ως ιδρυτικό μέλος, διευθυντής ή είχε αρμοδιότητες ανάλογες με αυτές των διευθυντικών στελεχών.
5. Ήταν διαχειριστής περιουσιακών στοιχείων με άμεσο ή έμμεσο συμφέρον στην επιχείρηση ή ήταν διαχειριστής του μετοχικού ταμείου της επιχείρησης, της μισθοδοσίας, του ταμείου συντάξεων κλπ.

---

¹⁹ Τσακλάγκανος Α.Αγγελος (2005), “Ελεγκτική”, Εκδόσεις Κυριακίδη, Σελ. 27-32.

Ακεραιότητα και αντικειμενικότητα: Η ακεραιότητα των ελεγκτών, και κατ' επέκταση των εσωτερικών ελεγκτών, εδραιώνει την εμπιστοσύνη, αφού παρέχει τη βάση εμπιστοσύνης της κρίσης που αντιπροσωπεύει τον καθένα από αυτούς. Σχετικά τώρα με την αντικειμενικότητα, οι εσωτερικοί ελεγκτές παρουσιάζουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά την αξιολόγηση και κοινοποίηση των πληροφοριών για την δραστηριότητα που εξετάζουν. Δεν επιτρέπεται να παραποιούν εν γνώσει τους τα γεγονότα και να εξαρτούν την κρίση τους από άλλα άτομα.

Επαγγελματική ικανότητα (επάρκεια) και τεχνικά πρότυπα

Επαγγελματική ικανότητα (επάρκεια): Οι εσωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που χρειάζονται για την παροχή των υπηρεσιών του εσωτερικού ελέγχου. Είναι αναγκαίο όμως να αναφέρουμε ότι οι ελεγκτές δεν επιτρέπεται να αναλάβουν μία εργασία, την οποία δεν μπορούν να εκτελέσουν με επαγγελματική επάρκεια.

Τεχνικά πρότυπα: Δεν επιτρέπεται στους ελεγκτές να εμφανίζουν το όνομά τους σε οικονομικές εκθέσεις, κατά τέτοιο τρόπο που να δείχνει ότι λειτουργούν με καθήκοντα ανεξάρτητων επαγγελματιών λογιστών, παρά μόνο στην περίπτωση συμμόρφωσής τους με τα ισχύοντα Πρότυπα Ελεγκτικής, τα οποία διαμορφώνονται από το Ινστιτούτο.

Επίσης, δεν επιτρέπεται στους ελεγκτές να γνωστοποιούν ότι μία οικονομική έκθεση έχει συνταχθεί σύμφωνα με τις αποδεκτές Αρχές Λογιστικής και ταυτόχρονα η έκθεση αποκλίνει σημαντικά από αυτές τις Αρχές. Μπορούν να το κάνουν μόνο στη περίπτωση, που αποδείξουν ότι λόγω εξαιρετικών συνθηκών η διαφορετική οικονομική έκθεση θα οδηγούσε σε παραπλανητικά συμπεράσματα.

Ευθύνη προς τους πελάτες

Εμπιστευτικές πληροφορίες του πελάτη: Δεν επιτρέπεται στους ελεγκτές να αποκαλύψουν εμπιστευτικές πληροφορίες που τους παρέχει ο πελάτης, εκτός αν έχουν τη σύμφωνη γνώμη του να κάνουν κάτι τέτοιο. Αυτή η αρχή δεν απαλλάσσει του ελεγκτές από τα καθήκοντά τους για επαγγελματική επάρκεια. Επίσης, δεν πρέπει

να θεωρηθεί ότι επηρεάζει την υποχρέωση των ελεγκτών να καταθέσουν ως μάρτυρες μετά από εντολή του δικαστηρίου.

Αναλογικές αμοιβές: Δεν επιτρέπεται στους ελεγκτές να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και να συνάπτουν συμφωνία, σύμφωνα με την οποία η αμοιβή τους θα δοθεί μόνο σε περίπτωση στην οποία από την εργασία τους θα προκύψουν κάποια συγκεκριμένα αποτελέσματα και διαπιστώσεις ή η εργασία τους θα είναι ανάλογη ως ένα βαθμό με αυτά τα αποτελέσματα και διαπιστώσεις. Η αμοιβή των ελεγκτών θα πρέπει να είναι ανάλογη με την πολυπλοκότητα της εργασίας τους.

Ευθύνη προς τους συναδέλφους

Οι ελεγκτές δεν επιτρέπεται να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε μία επιχείρηση, ένα άτομο ή μία ομάδα ατόμων ενώ ήδη ένας άλλος ελεγκτής παρέχει τις υπηρεσίες του σε αυτούς. Εδώ όμως επιτρέπονται οι εξής δύο περιπτώσεις:

α) Μπορεί αν του ζητηθεί να δώσει τη προσφορά του για τις υπηρεσίες που προσφέρει.

β) Στην περίπτωση που του ζητηθεί να εκφράσει την άποψή του επί χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ο ελεγκτής μπορεί να ζητήσει να ελέγξει τα δεδομένα ούτως ώστε να προχωρήσει σε εγγυημένη έκφραση της γνώμης του.

Ο ελεγκτής, που παρέχει τις υπηρεσίες του σε ένα πελάτη μετά από σύσταση ενός άλλου ανεξάρτητου ελεγκτή, δεν επιτρέπεται να δεχθεί πρόταση του πελάτη για επέκταση παροχής των υπηρεσιών του χωρίς πρώτα να την έχουν γνωστοποιήσει στον ελεγκτή που έκανε την σύσταση. Επιπρόσθετα, ο ελεγκτής απαγορεύεται να επιδιώκει την επέκταση της αρχικής συμφωνίας του με έναν πελάτη.

Τέλος, δεν επιτρέπεται σε ελεγκτή να προσφέρει απασχόληση σε υπάλληλο συναδέλφου για λογαριασμό δικό του ή ενός πελάτη χωρίς να πληροφορηθεί πρωτίστως ο εργοδότης του υπαλλήλου.

Άλλες ευθύνες και επαγγελματική πρακτική

Προσέλκυση πελατών και διαφήμιση: Οι ελεγκτές δεν επιτρέπεται να προσελκύουν πελάτες με μεθόδους που θεωρούνται απαγορευτικές. Η διαφήμιση αποτελεί μία τέτοια μέθοδο προσέλκυσης.

Δυσφημιστικές πράξεις: Απαγορεύεται στους ελεγκτές να πραγματοποιούν πράξεις δυσφημιστικές για το επάγγελμα που υπηρετούν.

Προμήθειες: Δεν επιτρέπεται ο ελεγκτής να δέχεται προμήθεια από τον πελάτη για παροχή κάποιας γνώμης προς όφελος της επιχείρησης (π.χ. χρησιμοποίηση ενός μηχανήματος για την αύξηση της παραγωγής).

Ασχολίες πέραν του κυρίου επαγγέλματος: Δεν επιτρέπεται στους ελεγκτές να απασχολούνται σε επιχειρήσεις ή εργασίες που μειώνουν την αντικειμενικότητά τους και στοχοποιούν κατά κάποιο τρόπο το επάγγελμά τους (π.χ. απασχόληση σε καζίνο).

Τύπος και τίτλος επαγγελματικής δραστηριότητας: Τα μέλη του Ινστιτούτου Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών μπορούν να ασκούν το επάγγελμα του (ιδιώτη) λογιστή ως ιδιοκτήτες ή υπάλληλοι ατομικού γραφείου, προσωπικής εταιρίας ή μετοχικής εταιρίας.

Επίσης, δε μπορούν να χρησιμοποιούν ως τίτλο της επαγγελματικής τους δραστηριότητας φανταστικά ονόματα, που παραπλανούν ως προς τον τύπο της επιχείρησής τους.

Τέλος, ένα λογιστικό γραφείο δε μπορεί να παρουσιάζει τον χαρακτηρισμό «Μέλη του Σώματος ή Ινστιτούτου Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών», εκτός της περίπτωσης που όλοι όσοι εργάζονται ή είναι μέτοχοι είναι και μέλη του Ινστιτούτου.

Είδαμε, λοιπόν, σε αυτή την ενότητα τις Δεοντολογικές Αρχές που πρέπει να διέπουν το έργο του εσωτερικού ελεγκτή, και γενικότερα του ελεγκτή, και τον τεράστιο ρόλο που διαδραματίζουν με σκοπό να παρουσιάσουν την διακριτική αλλά σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτόν και τους υπόλοιπους εργαζόμενους σε μία επιχείρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

2.1 Γενικά

Είναι γεγονός ότι ο έλεγχος αποτελεί μία από τις πιο βασικές λειτουργίες του Management στον προγραμματισμό, την οργάνωση, την στελέχωση και την επικοινωνία. Έλεγχος γενικά είναι η διαδικασία μέτρησης της αποτελεσματικότητας ενός οργανισμού και η σύγκριση των επιτεύξεων με τους στόχους που έχουν τεθεί από το Management της επιχείρησης ή με τα προβλεπόμενα και αναμενόμενα αποτελέσματα του οργανισμού. Μία πιο ειδική περίπτωση λειτουργίας του ελέγχου αποτελεί ο εσωτερικός έλεγχος. Στόχος του εσωτερικού ελέγχου, όπως θα δούμε σε αυτό το κεφάλαιο, είναι η αξιολόγηση των εσωτερικών διαδικασιών που ακολουθούνται από μία οικονομική οντότητα ούτως ώστε να διαπιστωθούν αδυναμίες και λάθη ως προς την αποτελεσματική λειτουργία των διαδικασιών, να αξιολογηθούν τα αίτια ύπαρξης της κάθε αδυναμίας και οι στόχοι που έπρεπε να επιτυγχάνονται.

Οι αρχές και διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου, αν και έχουν μεγαλύτερη εφαρμογή στις μεγάλες και καλά οργανωμένες επιχειρήσεις, είναι απαραίτητες και για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, για το λόγο ότι και σε αυτές αντιμετωπίζονται προβλήματα που προέρχονται από τις ατέλειες και τις αδυναμίες που διακρίνουν τον ίδιο τον άνθρωπο. Επειδή μάλιστα το ξερίζωμα των αδυναμιών αυτών (κλοπές, απάτες, ατασθαλίες, κλπ) είναι αδύνατον να επιτευχθεί, όσα μέσα και να επιστρατευθούν, το μόνο που απομένει είναι η καταπολέμησή τους από τον εσωτερικό έλεγχο, για να περιορισθούν κατά το δυνατόν περισσότερο²⁰.

---

²⁰ Παπαστάθης Παντελής (2003), “Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Audit) στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του”, Α' τόμος, Ιδιωτική Έκδοση, Αθήνα, Σελ. 29.

2.2 Εννοιολογικό Πλαίσιο Εσωτερικού Ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία πολύ δημοφιλής περιοχή έρευνας, η οποία προσελκύει το ενδιαφέρον των ερευνητών και των επιστημόνων τα τελευταία χρόνια. Η σημασία αυτή επιβεβαιώνεται από τον μεγάλο όγκο του περιεχομένου των δημοσιευμάτων και τις σχετικές διεθνείς βιβλιογραφικές έρευνες. Η ένταση ενός αξιόπιστου εννοιολογικού πλαισίου έχει οδηγήσει τους ερευνητές να υιοθετήσουν επαρκή αριθμό εναλλακτικών προσεγγίσεων. Ενδεικτικό της σημασίας του για την επιβίωση και την ανάπτυξη των οικονομικών μονάδων είναι ο αριθμός των ορισμών που έχουν αποδοθεί από τους ερευνητές και μελετητές παγκοσμίως²¹.

Αρχικά, ο εσωτερικός έλεγχος θεωρήθηκε ως μία διαδικασία που προσφέρεται για έναν έλεγχο των λογαριασμών. Υπό αυτήν την έννοια, ο εσωτερικός έλεγχος ορίζεται ως μία διαδικασία επιτήρησης ως «αστυνομικός της Διαχείρισης», χωρίς κανένα ρόλο στην επίτευξη των εταιρικών στόχων. Αυτή ήταν μία εμβρυακή μορφή του εσωτερικού ελέγχου.

Καθώς περνάνε τα χρόνια ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί το αποτέλεσμα της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Το 1941 έχουμε την ίδρυση του Αμερικανικού Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών (AICPA), το οποίο υπήρξε πρόδρομος του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών.

Τριάντα χρόνια αργότερα, σύμφωνα με την Επιτροπή Ελέγχου (ASOBAC), ο Εσωτερικός Έλεγχος ορίζεται ως μία συστηματική διαδικασία αξιολόγησης για τον προσδιορισμό του βαθμού συσχέτισης μεταξύ καθιερωμένων κριτηρίων με τα πραγματικά αποτελέσματα της λειτουργίας.

Την ίδια εποχή, σύμφωνα με την Εξελεγκτική Επιτροπή Πρακτικών (APC), ο εσωτερικός έλεγχος ορίζεται ως μία ανεξάρτητη εξέταση και γνωμοδότηση από έναν εκπρόσωπο διορισμένο από την εταιρία που ονομάζεται εσωτερικός ελεγκτής.

Ένας άλλος ορισμός δόθηκε από το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΙΑ), σύμφωνα με τον οποίο ο εσωτερικός έλεγχος είναι μία ανεξάρτητη διαδικασία που λειτουργεί εντός του οργανισμού για να εξετάσει και να αξιολογήσει τις διαδικασίες, παρέχοντας μία σημαντική υπηρεσία για αυτόν.

Τον Δεκέμβριο του 1994, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών

---

²¹ Οι ορισμοί που ακολουθούν παρουσιάζονται με λεπτομέρεια στην προσωπική σελίδα του κ. Δρογαλά Γεωργίου, Λέκτορα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στο Τμήμα Μάρκετινγκ και Διοίκησης Λειτουργιών, στο αντικείμενο «Λογιστική».

στην Αγγλία και την Ουαλία, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα δημοσιονομικού ελέγχου που παρέχει ασφάλεια σχετικά με την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία και την συμμόρφωση με τους νόμους και τους κανονισμούς της κάθε εταιρίας.

Τον Ιούνιο του 1999, το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ορίζει τον εσωτερικό έλεγχο ως μία δραστηριότητα ανεξάρτητη, αντικειμενική, ασφαλής και συμβουλευτική σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες του οργανισμού, ορισμός που υιοθετήθηκε και από το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών στη συνέχεια.

Ένας άλλος ορισμός αποδόθηκε λίγο αργότερα, στον οποίο τονίζεται ο συμβουλευτικός και ο προληπτικός ρόλος του εσωτερικού ελέγχου. Σύμφωνα με αυτόν, «η υπηρεσία έχει ως στόχο την αξιολόγηση της επάρκειας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και μπορεί να προτείνει βελτιώσεις, όπου υπάρχουν αδυναμίες».

Τέλος, η Επιτροπή των Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (IAASB), ορίζει τα ακόλουθα: ορίζει τον εσωτερικό έλεγχο ως το σύνολο των μεθόδων, διαδικασιών και πολιτικών τα οποία εφαρμόζει η οικονομική μονάδα μέσα στα πλαίσια της κατάλληλης οργανωτικής δομής για να εξασφαλίσει την ομαλή και αποδοτική λειτουργία της. Το πλέγμα αυτό των πολιτικών και των μέτρων ελέγχου καλύπτει όλες τις δραστηριότητες, λειτουργικές και μη λειτουργικές.

Είναι σαφές λοιπόν, σύμφωνα με όλες τις παραπάνω εννοιολογικές προσεγγίσεις, ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένα απαραίτητο εργαλείο για τον έλεγχο της ακρίβειας των δηλώσεων. Επίσης, διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αξιοπιστία των εκθέσεων και παρέχει μία μοναδική υπηρεσία, που προσφέρει προστιθέμενη αξία για την οικονομική οντότητα να επιτύχει υψηλούς δείκτες αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας. Τέλος, πρέπει να αναφέρουμε ότι ένα υγιές Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου αποτελεί έναν αξιόπιστο σύμβουλο για κάθε επιχείρηση και επιτρέπει μία οικονομική οντότητα να διασφαλίσει ότι δεν θα εμποδιστούν οι στρατηγικοί και επιχειρησιακοί στόχοι που έχει θέσει.

2.3 Βασικά Χαρακτηριστικά, Σκοποί και Στόχοι του Εσωτερικού Ελέγχου

Έξι χαρακτηριστικά προϋποθέτουν και συνεπάγονται την πραγματοποίηση ενός αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου. Αυτά είναι τα εξής²²:

- 1) Ένα καλά μελετημένο οργανωτικό σχέδιο: Το Management ενδιαφέρεται για ένα σύστημα λειτουργικό και ταυτόχρονα αποτελεσματικό. Η αυτονομία του τμήματος εσωτερικού ελέγχου και ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων και ευθυνών αυτού είναι τα δύο βασικά στοιχεία ενός καλού οργανωτικού σχήματος.
- 2) Ένα ικανοποιητικό σύστημα εξουσιοδότησης, αρμοδιοτήτων και ευθυνών: Μία σύγχρονη επιχείρηση, με τα σύνθετα και πολύπλοκα προβλήματα που αντιμετωπίζει, είναι αδύνατο να διοικηθεί από ένα μόνο άτομο. Θα πρέπει να υπάρχει ένα σχήμα εκχώρησης αρμοδιοτήτων, εξουσίας και ευθυνών. Η πηγή της εξουσίας στην επιχείρηση είναι στους μετόχους, οι οποίοι την εκχωρούν στο Διοικητικό Συμβούλιο. Το Διοικητικό Συμβούλιο, με τη σειρά του, εκχωρεί αρμοδιότητες στον Πρόεδρο, τον Διευθύνοντα Σύμβουλο, τον Γενικό Διευθυντή και άλλα διευθυντικά στελέχη. Όσο χαμηλότερα φτάνει αυτή η εκχώρηση αρμοδιοτήτων, τόσο αποτελεσματικότερα μπορεί να λειτουργήσει η επιχείρηση.
- 3) Λογιστική Διάρθρωση: Η επιτυχία του εσωτερικού ελέγχου προϋποθέτει ένα λογιστικό σύστημα, το οποίο πρέπει να είναι σε θέση να μετράει τη λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα των επιμέρους οργανωτικών μονάδων. Ένα τέτοιο σύστημα περιλαμβάνει ένα διάγραμμα λογαριασμών, ένα εγχειρίδιο λογιστικών στόχων, περιγραφή θέσεων, αριθμημένα εσωτερικά έγγραφα κλπ.
- 4) Σύγχρονη πολιτική προσωπικού: Η ικανότητα των ατόμων που θα εφαρμόσουν τον εσωτερικό έλεγχο οδηγεί στην επιτυχία του ελέγχου. Γι' αυτό το λόγο πραγματοποιούνται σύγχρονες πολιτικές προσωπικού και διαδικασίες προλήψεων ικανών και τίμιων ατόμων.
- 5) Κατάλληλο και αποτελεσματικό προσωπικό εσωτερικού ελέγχου: Το προσωπικό του εσωτερικού ελέγχου είναι υπεύθυνο για την επιτυχία και την

---

²² Τσακλάγκανος Α. Άγγελος (2005), "Ελεγκτική", Εκδόσεις Κυριακίδη, Σελ. 49.

επίτευξη των στόχων του τμήματος αυτού. Ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να εξετάζει και την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου, διότι η έλλειψη ανεξαρτησίας του εσωτερικού ελεγκτή (είναι υπάλληλος της επιχείρησης) είναι πιθανό να μειώσει τη σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Για να αποφευχθεί αυτό θα πρέπει το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου να βρίσκεται μόνο κάτω από το Διοικητικό Συμβούλιο ή τον Πρόεδρο της επιχείρησης.

- 6) Μία ικανή και δραστήρια Επιτροπή Ελέγχου (Audit Committee): Οι κυριότερες αρμοδιότητες της Επιτροπής Ελέγχου είναι η επιβεβαίωση αξιόπιστων χρηματοοικονομικών αναλύσεων και η διασφάλιση της ορθής λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της εταιρίας. Η Ελεγκτική Επιτροπή εκλέγεται από το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας, το οποίο προσδιορίζει τις αρμοδιότητες και τον τρόπο λειτουργίας της. Η ύπαρξη ικανών μελών στην επιτροπή ενδυναμώνει και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της εταιρίας.

Αντικειμενικός σκοπός της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι η παροχή εξειδικευμένων και επιστημονικά τεκμηριωμένων υπηρεσιών προς τη διοίκηση της επιχείρησης για την ορθή και αποτελεσματική εκπλήρωση των καθηκόντων της, παρέχοντάς την αναλύσεις, εκτιμήσεις, συστάσεις και παρατηρήσεις επί των λειτουργιών, συναλλαγών και δοσοληψιών της εταιρίας.

Αυτό αποτυπώνεται ξεκάθαρα και στην εισαγωγή των προτύπων του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών²³, σύμφωνα με τα οποία αντικειμενικός σκοπός της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου είναι η βοήθεια προς τα μέλη του οργανισμού στην αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους. Για το σκοπό αυτό η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου τους εφοδιάζει με αναλύσεις, αξιολογήσεις, συστάσεις, συμβουλές και πληροφορίες που αφορούν τις ελεγχόμενες δραστηριότητες. Στον αντικειμενικό αυτό σκοπό της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου συμπεριλαμβάνεται και η άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου σε λογικό κόστος.

Συμπεραίνει λοιπόν κανείς, ότι ο βασικότερος στόχος του εσωτερικού ελέγχου είναι η διαμόρφωση του συστήματος διαδικασιών της επιχείρησης, σύστημα το οποίο αποβλέπει στην κατάλληλη οργάνωση των οικονομικών, λογιστικών, μηχανογραφικών και λοιπών υπηρεσιών της επιχείρησης, στην κατάλληλη κατανομή

---

²³ Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2012), σελ. 79.

των αρμοδιοτήτων και ευθυνών του προσωπικού της, στην προστασία των περιουσιακών της στοιχείων, στη διασφάλιση της ακρίβειας και αξιοπιστίας των λογιστικών εγγραφών και βιβλίων της, καθώς και στην αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης, εξασφαλίζοντας τη μακροβιότητά της.

Επίσης, φροντίζει ώστε οι εργαζόμενοι και οι εξωτερικοί συνεργάτες να λειτουργούν και να συμπεριφέρονται σύμφωνα με τις αρχές, τους κανόνες και τις διαδικασίες που το απαρτίζουν. Τα αποτελέσματα και οι προτάσεις του ελέγχου γνωστοποιούνται στη διοίκηση της επιχείρησης, η οποία τα αξιολογεί και εφόσον χρειάζεται, εκδίδει οδηγίες και αποφάσεις συμμόρφωσης ή βελτίωσης.

Η ύπαρξη ξεχωριστού τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι υποχρεωτική στην περίπτωση εταιριών των οποίων οι μετοχές διαπραγματεύονται στη χρηματιστηριακή αγορά²⁴. Η υπηρεσία του εσωτερικού ελέγχου έχει ως πρωταρχικό στόχο να ελέγχει, να εκτιμά και να επισημαίνει στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας κατά πόσο οι συναλλαγές και η γενικότερη δραστηριότητα της εταιρίας, καθώς και των βασικών μετόχων, των μελών του διοικητικού συμβουλίου, των στελεχών της εταιρίας και των συνδεδεμένων προσώπων λαμβάνει χώρα χωρίς να θίγονται τα συμφέροντα των επενδυτών/μετόχων της εταιρίας και περαιτέρω χωρίς να απειλείται η διαφάνεια και η ομαλή λειτουργία της χρηματιστηριακής αγοράς.

2.4 Εταιρική Διακυβέρνηση και Εσωτερικός Έλεγχος

2.4.1 Γενικά

Προτού προχωρήσουμε στον ρόλο και τους στόχους του εσωτερικού ελεγκτή θεωρούμε σκόπιμο να αναφερθούμε σε μία ρύθμιση σχετικά με την εποπτεία των επιχειρήσεων, την εταιρική διακυβέρνηση.

Η εταιρική διακυβέρνηση (corporate governance) αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την οργάνωση αποτελεσματικών συστημάτων εσωτερικού ελέγχου από τις σύγχρονες επιχειρήσεις.

Την τελευταία δεκαετία αρκετοί επιχειρηματικοί κολοσσοί κατέρρευσαν κάτω από το βάρος παρανομιών και απατών, όπως η Enron, η WorldCom, η Guinness, η Blue Arrow, η Polly Peck, η BCCI, το Maxwell Group, η τράπεζα Barings κλπ. Ο

---

²⁴ Απόφαση Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς 5/204/00.

αντίκτυπος της αποτυχίας αυτών των εταιριών ήταν ιδιαίτερα σημαντικός και με αρνητικές επιπτώσεις για όσους σχετίζονταν άμεσα ή έμμεσα με αυτές. Αρνητικά επηρεάστηκαν οι μέτοχοι, οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι πιστωτές, οι εργαζόμενοι καθώς και οι κυβερνήσεις των χωρών που δραστηριοποιούνταν. Η αποτυχία αυτών των εταιριών αποδόθηκε στην έλλειψη οργανωμένων και αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου από τις Διοικήσεις και στην ανικανότητα των Διοικητικών τους Συμβουλίων.

Με τον όρο Σύστημα Εταιρικής Διακυβέρνησης εννοούμε το πλαίσιο των θεσμοθετημένων ή μη κανόνων βάσει του οποίου εξασκείται η διακυβέρνηση μιας επιχείρησης. Συστατικό στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης αποτελεί ο τρόπος διακυβέρνησης της εταιρίας από τα αρμόδια όργανα και οι επιπτώσεις του στα αποτελέσματα αυτής. Ένας σημαντικός λόγος για την εφαρμογή αποτελεσματικών πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης αποτελεί η αναγκαιότητα υπαγωγής των ειδικών συμφερόντων που χαρακτηρίζουν τις επιμέρους ομάδες ενδιαφερομένων (π.χ. μετόχων, διευθυντικών στελεχών κλπ) προς το γενικό συμφέρον της επιχείρησης. Η εταιρική διακυβέρνηση εξασκείται κυρίως από τα Διοικητικά Συμβούλια των εταιριών, των οποίων όμως οι πράξεις «περιορίζονται» από όσους έχουν άμεσο ή έμμεσο ενδιαφέρον στην εταιρία (stakeholders)²⁵.

2.4.2 Σύμφωνο Sarbanes-Oxley (SOX)

Σε αυτό το σημείο, θεωρούμε ιδιαίτερος ενδιαφέρον να αναφερθούμε στο σύμφωνο Sarbanes-Oxley, το οποίο έδωσε νέα πνοή στην εταιρική διακυβέρνηση, καθώς προσπάθησε να προστατέψει τον επενδυτή και να στηρίξει τα δικαιώματα μειοψηφίας.

Το σύμφωνο SOX αποτελεί έναν νόμο που ψηφίστηκε στις 30 Ιουλίου του 2002 προκειμένου να ενισχύσει την εταιρική διακυβέρνηση και να ανακτήσει τη χαμένη εμπιστοσύνη των επενδυτών, η οποία είχε κλονιστεί από μία σειρά λογιστικών σκανδάλων. Πρωτοπόροι σε αυτή την προσπάθεια ήταν ο γερουσιαστής Paul Sarbanes και ο βουλευτής Michael Oxley. Ολόκληρο το σύμφωνο αποτελείται

---

²⁵ Άρθρο του Δρ. Ανδρέα Κουτούπη στο ηλεκτρονικό περιοδικό του ΣΕΔ “Μετοχικός Ακτιβισμός” με τίτλο «Εταιρική Διακυβέρνηση και Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου», Τεύχος 1, Μάρτιος 2012, Σελ. 8.

από 11 ενότητες, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων (ανεξαρτησία του ελέγχου, ποιότητα ελέγχου εξωτερικών ελεγκτών κλπ). Επιπλέον, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς υποχρεώθηκε να υιοθετήσει κατάλληλους κανονισμούς ώστε να συμβαδίζει με το νέο αυτό νόμο.

Τα κύρια θέματα που περιλαμβάνονται στο σύμφωνο SOX αφορούν:

1. Την εφαρμογή νέων Προτύπων για Διοικητικά Συμβούλια εταιριών και επιτροπές ελέγχου.
2. Την εφαρμογή νέων Λογιστικών Προτύπων και νομικές κυρώσεις για τις διοικήσεις των επιχειρήσεων.
3. Την εφαρμογή νέων Ελεγκτικών Προτύπων που ενισχύουν την ανεξαρτησία του Ελεγκτή.
4. Την προστασία των στελεχών που αποκαλύπτουν παρανομίες, παρατυπίες και γενικότερα, σκάνδαλα.
5. Τη δημιουργία του Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). Το συγκεκριμένο θα λέγαμε ότι αποτελεί ένα συμβούλιο παρακολούθησης και εντοπισμού λογιστικών παραλείψεων και λαθών, το οποίο αναλαμβάνει και το ρόλο της λογιστικής τυποποίησης²⁶.

Επιπρόσθετα, ο συγκεκριμένος νόμος επιτρέπει τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελεγκτή. Ο εξωτερικός ελεγκτής μπορεί να ελέγχει την εργασία του εσωτερικού ελεγκτή και να αξιολογεί την πληρότητα και αξιοπιστία της. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται οικονομικό όφελος για την ελεγχόμενη επιχείρηση, αφού μειώνεται το κόστος του εξωτερικού ελέγχου²⁷.

Τελειώνοντας την συνοπτική περιγραφή του SOX, το θέμα της εταιρικής διακυβέρνησης βρέθηκε στο προσκήνιο ουσιαστικών συζητήσεων που έχουν ως στόχο τη δημιουργία μίας σωστά οργανωμένης χρηματιστηριακής αγοράς, τόσο όσο αφορά τη δομή της όσο και τους θεσμούς της.

Από όλα τα παραπάνω συμπεραίνουμε τη σημαντική συμβολή του συμφώνου SOX στη δημιουργία οργανωμένου συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Οι νέες απαιτήσεις, που έχουν δημιουργηθεί, έχουν αυξήσει τον ήδη αυξημένο ρόλο του

---

²⁶ Tackett, J., et al., Sarbanes-Oxley and audit failure: a critical examination, *Managerial Auditing Journal*, Vol.19, No.3, pp.340-350, 2004.

²⁷ Moeller, R., Managing internal auditing in a post SOA world, *The Journal of Corporate Accounting and Finance*, Vol 15, No 4, pp 41-47, May/June 2004.

εσωτερικού ελέγχου στους ελέγχους συμμόρφωσης και τεκμηρίωσης, προνόμιο που κατείχε μέχρι πριν λίγα χρόνια μόνο ο εξωτερικός έλεγχος.

2.5 Σχεδιασμός Λειτουργίας Τμήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι δραστηριότητες του τμήματος εσωτερικού ελέγχου σχεδιάζονται καταρχήν σε μακροχρόνια βάση, όπου ουσιαστικά ορίζονται τα ελεγκτικά αντικείμενα και η συχνότητα των διενεργούμενων ελέγχων. Έπειτα, σε βραχυχρόνια (ετήσια) βάση σχεδιάζονται και εγκρίνονται οι δραστηριότητες του τμήματος, αφού εκτιμηθούν περιοχές κινδύνου, για τον προσδιορισμό των οποίων λαμβάνονται υπόψη οι εξής παράγοντες: (α) τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των εσωτερικών ελέγχων που έχουν θεσπιστεί, (β) οι πόροι και οι ροές των κεφαλαίων, (γ) η ρευστότητα των περιουσιακών στοιχείων, (δ) κάθε μορφής επιπτώσεις από τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου (ε) το ενδιαφέρον και η σημασία που αποδίδει η διοίκηση της εταιρίας στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, (στ) η πολυπλοκότητα των λειτουργιών των δοσοληψιών και των συναλλαγών μέσα στην εταιρία, (ζ) η εμπειρία των μελών που απαρτίζουν τη διοίκηση της εταιρίας και ασχολούνται ουσιαστικά με το διοικητικό έργο, (η) τα αποτελέσματα προηγούμενων ελέγχων (εσωτερικών και εξωτερικών), (θ) ο ρόλος των εξωτερικών ελεγκτών, (ι) η συχνότητα των μεταβολών σε παραγωγικό και διοικητικό επίπεδο, (ια) οι εταιρικές πράξεις και τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα.

Για τον προσδιορισμό των διαδικασιών όπου θα εστιασθεί ο έλεγχος και για τον τρόπο εκτέλεσής του, λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός συμμετοχής ή επιρροής καθενός από τους παραπάνω παράγοντες. Ελεγκτικά αντικείμενα που επηρεάζονται περισσότερο από τους παραπάνω παράγοντες προηγούνται στο σχεδιασμό και την εκτέλεσή τους. Ο βαθμός συμμετοχής των παραπάνω παραγόντων στη διαμόρφωση των διαδικασιών ελέγχου και του τρόπου εκτέλεσής τους επανεξετάζεται σε ετήσια βάση.

2.6 Ελεγκτικές Διαδικασίες

Η ενάσκηση σωστού και επαρκούς εσωτερικού ελέγχου αποσκοπεί στην πρόληψη των κινδύνων που προκύπτουν από την μη ορθή τήρηση των διαδικασιών για την επίτευξη των στόχων της εταιρίας και επιτυγχάνεται με την αποτελεσματική εφαρμογή ελεγκτικών διαδικασιών από τα κατάλληλα πρόσωπα, στον κατάλληλο χρόνο.

Σε πρώτο στάδιο καθορίζονται οι στόχοι και το αντικείμενο του ελέγχου. Για το σκοπό αυτό αναλύονται οι κίνδυνοι, οι οδηγίες της διοίκησης, η υφιστάμενη νομοθεσία κτλ. Το αντικείμενο και οι στόχοι του ελέγχου καθορίζονται εκ των προτέρων, ώστε να δοθεί η έγκριση από τη διοίκηση της εταιρίας. Στη συνέχεια, γίνεται ο σχεδιασμός του ελεγκτικού προγράμματος, του οποίου η εφαρμογή εποπτεύεται, ώστε να διασφαλιστούν οι στόχοι του ελέγχου. Για το σχεδιασμό του ελέγχου λαμβάνεται υπόψη η σχέση κόστους/ωφέλειας των ελεγκτικών διαδικασιών. Ωστόσο, στην περίπτωση που ο προσδιορισμός της σχέσης κόστους/ωφέλειας δεν είναι δυνατός κατά το στάδιο του σχεδιασμού, αυτό προσδιορίζεται κατά το προκαταρκτικό στάδιο ελέγχου, όπου παρέχονται επιπλέον στοιχεία που διευκολύνουν την αξιολόγηση των δεδομένων. Βασικές αρχές για το σχεδιασμό του ελεγκτικού προγράμματος είναι η συντηρητικότητα και η οικονομία.

Ο εσωτερικός ελεγκτής ελέγχει και αξιολογεί τις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα για τις λειτουργίες της εταιρίας με βάση καθιερωμένα πρότυπα, που ισχύουν τόσο στη συγκεκριμένη εταιρία όσο και στον κλάδο, αλλά και το νομοθετικό πλαίσιο. Ο έλεγχος περιλαμβάνει την εξέταση της εφαρμογής αυτών των προτύπων. Εξετάζει επίσης και την εφαρμογή των κανονισμών και της νομοθεσίας από τη διοίκηση της εταιρίας. Οι διαδικασίες αξιολογούνται ως προς τα εξής χαρακτηριστικά: συχνότητα, έγκριση, επίπεδο ανάλυσης, διανομή κτλ.

Για να γίνει έλεγχος των διαδικασιών, είναι σημαντικό για τον ελεγκτή να γνωρίζει τον τρόπο ανάπτυξής τους από τη διοίκηση, δεδομένου ότι η διοίκηση είναι εξοικειωμένη με τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος και τα ενδεχόμενα προβλήματά του. Όταν δεν υπάρχουν γραπτές διαδικασίες, ο ελεγκτής πρέπει να ζητά από τη διοίκηση συγκεκριμένες προδιαγραφές βάσει των οποίων θα διεξαχθεί ο έλεγχος.

Όταν δεν απαιτείται από τις περιστάσεις η διενέργεια αιφνιδιαστικών, χωρίς προειδοποίηση, ελέγχων, ο εσωτερικός ελεγκτής ενημερώνει έγκαιρα τους

υπευθύνους κάθε τμήματος για τη φύση και τον προβλεπόμενο χρόνο του ελέγχου που θα διενεργηθεί.

Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών κατά τρόπο ανεξάρτητο και ανεπηρέαστο. Τα ευρήματα από την υιοθέτηση συγκεκριμένων ελεγκτικών διαδικασιών χρησιμοποιούνται στην τεκμηρίωση των συμπερασμάτων του εσωτερικού ελεγκτή. Συνοπτικά οι ελεγκτικές διαδικασίες που ακολουθούνται αποτελούνται από:

- Εξοικείωση με τις υπό έλεγχο λειτουργίες, συναλλαγές και δοσοληψίες και συλλογή προϋπαρχόντων αντίστοιχων ιστορικών στοιχείων.
- Ανάπτυξη ενός ελεγκτικού προγράμματος, αφού ληφθούν υπόψη οι ενυπάρχουσες διαδικασίες και συστήματα αξιολόγησης. Το πρόγραμμα ελέγχου αποτελεί τον οδηγό για τον εσωτερικό ελεγκτή στην εκτέλεση των καθηκόντων του.
- Αξιολόγηση των υφιστάμενων διαδικασιών, συστημάτων ελέγχου, λογιστικής αποτύπωσης στα βιβλία της εταιρίας.
- Δειγματοληπτική εξέταση για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι υφιστάμενες διαδικασίες και συστήματα ελέγχου εφαρμόζονται στην πραγματικότητα.
- Ο έλεγχος της ακρίβειας και αξιοπιστίας των διενεργούμενων λογιστικών εγγραφών.

Το τελικό πόρισμα του εσωτερικού ελέγχου, καταγεγραμμένο σε έκθεση ελέγχου και στηριζόμενο στα συμπληρωματικά σχετικά φύλλα ελέγχου, περιλαμβάνει όλα τα ουσιαστικά θέματα και προβλήματα που αναδείχθηκαν, σύμφωνα με όσα περιγράφονται παραπάνω.

Συνήθης πρακτική, την οποία πρέπει να ακολουθήσει η εταιρία, είναι η διενέργεια τακτικών εσωτερικών ελέγχων και αντίστοιχα η έκδοση περιοδικών εκθέσεων, καθώς και αναφορών σχετικά με την ανταπόκριση και συμμόρφωση των ελεγχόμενων ως προς τις γενόμενες σε αυτούς υποδείξεις.

Η προαναφερθείσα ακολουθούμενη πρακτική σε καμία περίπτωση δεν αποκλείει τους αιφνιδιαστικούς, ειδικούς ή έκτακτους ελέγχους, με ή χωρίς σχετική προειδοποίηση των ελεγχόμενων τμημάτων ή προσώπων.

Τα ευρήματα στο πλαίσιο οποιουδήποτε ελέγχου (τακτικού, έκτακτου,

ειδικού) που θα κριθούν σημαντικά, τίθενται άμεσα υπόψη του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρίας.

2.7 Αναμενόμενα Οφέλη από τον Εσωτερικό Έλεγχο

Τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή και λειτουργία ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι τα ακόλουθα²⁸:

- επιβεβαιώνεται ότι τα συστήματα και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται γενικά και ειδικά είναι ικανοποιητικά,
- υιοθετούνται βελτιώσεις στα συστήματα και στις διαδικασίες, οι οποίες αποτρέπουν ή αντιμετωπίζουν προβλήματα και προστατεύουν τους εργαζόμενους από άδικους καταλογισμούς ευθυνών,
- περιορίζεται η άσκοπη γραφειοκρατική εργασία,
- εισπράττονται διαφυγόντα έσοδα,
- εντοπίζονται έγκαιρα προβλήματα, πριν αυτά υποπέσουν στην αντίληψη τρίτων,
- δοκιμάζονται και εφαρμόζονται ιδέες με σκοπό την κατάργηση ακριβών, χρονοβόρων και αναποτελεσματικών διαδικασιών,
- εντοπίζονται ευκαιρίες για αυτοματοποίηση διαδικασιών,
- καλλιεργείται εμπιστοσύνη στη χρήση νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, οι οποίες αποδεικνύονται ωφέλιμες,
- αποφεύγονται αλόγιστες δαπάνες,
- εντοπίζονται παρεκκλίσεις από τις προδιαγραφές και τις προσδοκίες της διοίκησης της εταιρίας,
- καλλιεργείται εμπιστοσύνη στα συστήματα επεξεργασίας πληροφοριών που χρησιμοποιεί η εταιρία,
- ελέγχονται οικονομικά και διοικητικά προβλήματα της εταιρίας και αντιμετωπίζονται με ανεξάρτητο και συνεπώς αντικειμενικό τρόπο,
- διασφαλίζονται τα συμφέροντα των επενδυτών/μετόχων της εταιρίας,
- ενισχύεται η διαφάνεια και η ομαλή λειτουργία της χρηματιστηριακής αγοράς.

---

²⁸ Meigs W.B. et al. (1985), σελ. 179-183.

2.8 Βήματα Διενέργειας Εσωτερικού Ελέγχου

Μπορεί οι ελεγκτικές διαδικασίες να διαφέρουν ως προς το αντικείμενο και το σκοπό ανάλογα με την εταιρία που εφαρμόζονται, η εφαρμογή τους όμως γίνεται με βάση τις ίδιες αρχές. Για τη διενέργεια του έργου του εσωτερικού ελέγχου ακολουθούνται τα κατωτέρω βήματα: (α) προκαταρκτική έρευνα, (β) σύνταξη προγράμματος ελέγχου, (γ) επιτόπια εργασία, (δ) εκθέσεις ελέγχου και (ε) μεταγενέστερες ενέργειες.

Προκαταρκτική έρευνα

Η προκαταρκτική έρευνα αποτελεί το πρώτο βήμα της διενέργειας του εσωτερικού ελέγχου και συνίσταται στη συγκέντρωση όλων των απαραίτητων πληροφοριών και δεδομένων, έτσι ώστε να καταρτιστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ελέγχου με το οποίο θα καθορίζονται λεπτομερώς οι διαδικασίες που θα ακολουθήσουν.

Τα βήματα, τα οποία αναφέρονται στη συνέχεια, ακολουθούνται από τον εσωτερικό ελεγκτή στο σύνολό τους κατά τη διενέργεια προκαταρκτικής έρευνας, σε τομέα ή δραστηριότητα που ελέγχεται για πρώτη φορά. Σε επόμενους ελέγχους ίσως κάποια από τα βήματα αυτά μπορούν να παραλειφθούν σε κάποιο βαθμό, ιδιαίτερα αν κατά τη κρίση του ελεγκτή οι συνθήκες δεν έχουν μεταβληθεί.

α) Προετοιμασία. Οι ενέργειες που εντάσσονται στην προετοιμασία των εσωτερικών ελεγκτών είναι:

- το άνοιγμα (αν πρόκειται για έλεγχο που διενεργείται για πρώτη φορά) ή η ενημέρωση (αν πρόκειται για επαναλαμβανόμενο έλεγχο) του μόνιμου φακέλου,
- η μελέτη προηγούμενων φύλλων εργασίας και εκθέσεων ελέγχου που αφορούν στην ίδια ή και παρόμοιες δραστηριότητες τομείς,
- η αξιολόγηση της οργάνωσης της δραστηριότητας που πρόκειται να ελεγχθεί μέσα από οργανογράμματα και τυχόν έντυπα που αναφέρουν επίπεδα ευθυνών,
- η δημιουργία καταστάσεων υπενθύμισης (reminder lists), όπου αναφέρονται τα βήματα τα οποία πρέπει να ακολουθηθούν από τους εσωτερικούς ελεγκτές. Στις καταστάσεις αυτές συνήθως υπάρχει χώρος σε στήλες στα δεξιά του

εντύπου, όπου τοποθετείται ένδειξη του ελεγκτή σχετικά με το όνομά του, την ημερομηνία διενέργειας της εργασίας και το φύλλο εργασίας, όπου είναι αρχειοθετημένη η συγκεκριμένη εργασία.

β) Δημιουργία ερωτηματολογίων για εκτίμηση του υπάρχοντος συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Τα ερωτηματολόγια, τα οποία χρησιμοποιούνται για να υπάρξει μια αρχική εκτίμηση του ελεγκτή για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της δραστηριότητας που πρόκειται να ελεγχθεί, μπορούν να έχουν μια πρόχειρη μορφή ή μια τυποποιημένη και συγκεκριμένη μορφή. Στις περισσότερες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται τυποποιημένης μορφής ερωτηματολόγια, τα οποία απαιτούν σημαντική προσπάθεια για την αρχική κατάρτισή τους, είναι όμως πολύ εύκολη στη συνέχεια η προσαρμογή τους, ενώ επιτυγχάνεται και σημαντική οικονομία χρόνου για τη συμπλήρωσή τους. Ταυτόχρονα, διασφαλίζεται ότι έχουν μελετηθεί και ότι έχει ληφθεί κατάλληλη έγκριση από τη διοίκηση για την υποβολή κάποιων ερωτήσεων, αν κριθεί απαραίτητο.

γ) Διενέργεια αρχικών συναντήσεων και συνεντεύξεων. Οι αρχικές συναντήσεις, που πραγματοποιούνται μεταξύ του εσωτερικού ελεγκτή και των προϊσταμένων των δραστηριοτήτων που πρόκειται να ελεγχθούν, θεωρείται σκόπιμο να πραγματοποιούνται σε καθορισμένο εκ των προτέρων χρόνο, ουσιαστικά δηλαδή ύστερα από ενημέρωση. Συνεπώς, πριν ξεκινήσει η προκαταρκτική έρευνα, ο υπεύθυνος εσωτερικού ελέγχου οφείλει να ενημερώσει επισήμως το διευθυντή του αντίστοιχου τμήματος ότι πρόκειται να διενεργηθεί έλεγχος στον τομέα ευθύνης του. Βασικός σκοπός των αρχικών συναντήσεων είναι η εξήγηση του σκοπού του ελέγχου, ο καθορισμός κάποιων διοικητικών θεμάτων και η επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής συνεργασίας.

δ) Γνώση του τρόπου λειτουργίας και των στόχων της δραστηριότητας. Κατά το στάδιο αυτό της προκαταρκτικής έρευνας, ο εσωτερικός ελεγκτής προσπαθεί να συγκεντρώσει όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη δραστηριότητα που πρόκειται να ελεγχθεί. Μεταξύ των πληροφοριών που συλλέγονται, επιπρόσθετα της ροής των διαδικασιών που μπορεί και να περιγράφονται σε οδηγό διαδικασιών, είναι και οι εξής:

- καθορισμός τυχόν ειδικών έργων που βρίσκονται σε εξέλιξη,
- καθορισμός σχεδίων που έχουν αναπτυχθεί για πιθανή εφαρμογή στο μέλλον,
- καθορισμός των οργανωτικών αλλαγών που έλαβαν χώρα πρόσφατα ή κατά το χρόνο που μεσολάβησε από τον προηγούμενο έλεγχο,
- έκταση και τρόπος μεταφοράς εξουσιών και αρμοδιοτήτων, τυπικά και άτυπα,
- έντυπα που χρησιμοποιούνται για την ολοκλήρωση των διαδικασιών, άτομα που εμπλέκονται στη διαδικασία και τεκμηρίωση της εργασίας.

ε) Γνώση της διοίκησης και του προσωπικού που συμμετέχει στη δραστηριότητα. Υποστηρίζεται ότι ένα από τα αποτελεσματικότερα μέτρα ελέγχου σε μια επιχείρηση είναι η ύπαρξη της κατάλληλης διοίκησης σε όλα τα επίπεδα²⁹. Κατάλληλη διοίκηση σημαίνει γνώση, πρόσβαση και επίβλεψη όλων των δραστηριοτήτων. Έργο του εσωτερικού ελεγκτή στο στάδιο της προκαταρκτικής έρευνας αποτελεί και η αξιολόγηση της διοίκησης. Από την αξιολόγηση αυτή εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό και η έκταση των ελεγκτικών διαδικασιών που θα εφαρμοστούν, καθ' όσον ένας καλός διευθυντής της επιχείρησης θεωρείται ότι λειτουργεί εν μέρει σαν ένας εσωτερικός ελεγκτής. Ορισμένα αρνητικά σημεία τα οποία μπορεί να εντοπίσει ο εσωτερικός ελεγκτής σχετικά με τον τρόπο διοίκησης μιας δραστηριότητας είναι τα εξής:

- ανάθεση ευθυνών, χωρίς να δίνεται και η ανάλογη εξουσία,
- χρήση του περισσότερου χρόνου της διοίκησης στην επίλυση προβλημάτων παρά στην οργάνωση για την πρόληψη και αποφυγή προβλημάτων,
- δημιουργία αδικαιολόγητου φόβου στο προσωπικό,
- άγνοια ως προς το ποια καθήκοντα επιτελούν οι διάφοροι υπάλληλοι,
- έλλειψη συστήματος επαναπληροφόρησης (feedback), και
- μη ύπαρξη εναλλακτικών υπαλλήλων για να καλύπτονται άμεσα οποιεσδήποτε απουσίες ή αποχωρήσεις.

στ) Διενέργεια φυσικής επισκόπησης. Η φυσική επισκόπηση αποτελεί μια ιδιαίτερα αποκαλυπτική προσέγγιση για να διαπιστώσει κανείς πως λειτουργεί ένα τμήμα της εταιρίας και σε ορισμένες περιπτώσεις, πού ακριβώς προκύπτουν τα πραγματικά

---

²⁹ Στον όρο διοίκηση περιλαμβάνεται όχι μόνο η γενική διεύθυνση, αλλά κι ο διευθυντής της δραστηριότητας που πρόκειται να ελεγχθεί, ακόμη και οι προϊστάμενοι τμημάτων κάτω από το διευθυντή αυτό.

προβλήματα. Η φυσική επισκόπηση δίνει στον εσωτερικό ελεγκτή μια αντίληψη των εργασιών που πραγματοποιούνται στην κάθε δραστηριότητα. Η διενέργεια φυσικής επισκόπησης πραγματοποιείται ουσιαστικά σε δύο στάδια. Αρχικά, ο εσωτερικός ελεγκτής κάνει μια περιφορά στους χώρους δραστηριότητας και αποκτά μια οπτική εικόνα. Η εικόνα αυτή είναι οπωσδήποτε πληρέστερη από οποιαδήποτε περιγραφή και παρέχει σημαντικές ενδείξεις σχετικά με τα μέτρα διαφύλαξης των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και τον τρόπο εκτέλεσης των διαδικασιών. Έπειτα, ο εσωτερικός ελεγκτής πραγματοποιεί μια συνοπτική επισκόπηση (καταγραφή), γνωστή στη διεθνή βιβλιογραφία ως «walk – through».

ζ) Κατάρτιση διαγραμμάτων ροής διαδικασιών. Τα διαγράμματα ροής διαδικασιών είναι ένα μέσο στα χέρια του εσωτερικού ελεγκτή για να απεικονίσει και να αναλύσει σύνθετες κυρίως λειτουργίες. Σκοπός είναι να αποκτήσει ο εσωτερικός ελεγκτής, αλλά και να μεταφέρει στους προϊσταμένους του, μια οπτική εικόνα, αλλά και αντίληψη των διαδικασιών που ακολουθούνται.

η) Εκτίμηση των κινδύνων. Η βάση πάνω στην οποία στηρίζεται ο εσωτερικός έλεγχος είναι το πρόγραμμα ελέγχου. Το πρόγραμμα ελέγχου όμως καταρτίζεται, αφού πρώτα αξιολογηθούν οι κίνδυνοι που υπάρχουν σε κάθε δραστηριότητα. Ο ελεγκτής πρέπει να αποκτήσει επαρκή πληροφόρηση για τη διαδικασία διαχείρισης κινδύνων από την ίδια την επιχείρηση, έτσι ώστε να κατανοήσει πλήρως ποια είναι η στάση της διοίκησης για την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με την επίτευξη των στόχων της και την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων. Γίνεται συνεπώς εύκολα κατανοητό ότι η εκτίμηση των κινδύνων αποτελεί σημαντικότερο βήμα στο έργο της προκαταρκτικής έρευνας που διεξάγει ο εσωτερικός ελεγκτής.

θ) Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της προκαταρκτικής έρευνας. Με την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής έρευνας, ο εσωτερικός ελεγκτής μπορεί πλέον να διαμορφώσει άποψη για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της δραστηριότητας, έτσι ώστε να προχωρήσει στην κατάρτιση του κατάλληλου προγράμματος ελέγχου. Στις περιπτώσεις της συνήθους κατάληξης, ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει μετά την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής έρευνας να παρουσιάσει τεκμηριωμένα στα φύλλα εργασίας του και να υποβάλει στους προϊσταμένους του για έγκριση τα εξής στοιχεία: (i) αναφορά των κύριων αδυναμιών που εντοπίστηκαν, (ii) τα προτεινόμενα από

αυτόν βήματα ελέγχου, (iii) εκτίμηση του ελεγκτικού χρόνου που απαιτείται, και (iv) εκτίμηση των ημερομηνιών – προθεσμιών ολοκλήρωσης του ελέγχου και της έκθεσης.

Σύνταξη προγράμματος ελέγχου

Για το γενικότερο προγραμματισμό του ελεγκτικού έργου, ο εσωτερικός ελεγκτής διαμορφώνει κύρια χαρακτηριστικά λειτουργίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου καταρτίζοντας, τόσο ένα μακροπρόθεσμο, όσο και ένα ετήσιο πλάνο ελέγχου.

Σε ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα περιγράφεται η μορφή και η ουσία του ελέγχου, που καθορίζονται με βάση το μέγεθος και τον αναμενόμενο ρυθμό ανάπτυξης της εταιρίας, το είδος του κλάδου, τις σημαντικότερες λειτουργίες και τους κινδύνους κάθε δραστηριότητας, χωρίς να έχει προηγηθεί η διενέργεια προκαταρκτικής έρευνας.

Το ετήσιο (βραχυπρόθεσμο) πρόγραμμα ελέγχου περιλαμβάνει λεπτομερή περιγραφή των εργασιών κάθε ελεγκτικού έργου. Συγκεκριμένα, καθορίζεται η φύση του ελέγχου και περιγράφονται οι στόχοι του, καθορίζεται ο αριθμός των εργαζομένων που προβλέπεται ότι θα απαιτηθούν για την ολοκλήρωση του έργου, εκτιμάται το ετήσιο κόστος, αλλά και ο χρόνος που απαιτείται για την υλοποίησή του. Στο παρόν στάδιο εργασίας καθορίζονται και τα δείγματα ελέγχου.

Περισσότερο κατά την πρώτη εφαρμογή κάθε προγράμματος ελέγχου και λιγότερο κατά τις επόμενες εφαρμογές, γίνεται ταυτόχρονα και αξιολόγηση του προγράμματος ελέγχου από τον εσωτερικό ελεγκτή, έτσι ώστε αυτό να προσαρμόζεται, λαμβάνοντας υπόψη και το τι αντιμετωπίζεται στην πράξη.

Επιτόπια εργασία

Επιτόπια εργασία (field-work) είναι η εργασία την οποία επιτελεί ο εσωτερικός ελεγκτής για να συμπληρώσει τα βήματα τα οποία του υπαγορεύονται από το πρόγραμμα ελέγχου. Ο όρος «επιτόπια εργασία» δεν αποτελεί αυστηρά τοπικό προσδιορισμό, αφού αρκετές από τις ελεγκτικές εταιρίες μπορούν να λάβουν χώρα στο γραφείο του εσωτερικού ελεγκτή και όχι στο χώρο της δραστηριότητας που ελέγχεται. Επίσης, μέρος της εργασίας της προκαταρκτικής έρευνας λαμβάνει χώρα στο χώρο της δραστηριότητας που ελέγχεται, χωρίς όμως η προκαταρκτική έρευνα να

θεωρείται «επιτόπια εργασία».

Στο στάδιο αυτό, περιλαμβάνονται οι εξής έλεγχοι:

1. Έλεγχοι διαδικασιών (tests of controls). Οι έλεγχοι αυτοί, έχουν σαν σκοπό την επιβεβαίωση ότι οι διαδικασίες που ακολουθούνται λειτουργούν αποτελεσματικά. Οι έλεγχοι αυτοί αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο αποπροσανατολισμού των στόχων και σκοπών της επιχείρησης (control risk) και είναι οι εξής:

- έλεγχοι εγκρίσεων (authorization tests), με σκοπό την επιβεβαίωση και αξιολόγηση των εγκρίσεων που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια των λειτουργιών της επιχείρησης,
- έλεγχοι διενέργειας εργασιών (transaction processing tests), με σκοπό την αξιολόγηση της ροής των εργασιών που λαμβάνουν χώρα για τη διενέργεια και ολοκλήρωση των λειτουργιών της επιχείρησης,
- έλεγχοι διαφύλαξης της περιουσίας (physical safeguard tests), με σκοπό την επιβεβαίωση ότι τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης φυλάσσονται και αξιοποιούνται αποτελεσματικά, έτσι ώστε σε αντίθετη περίπτωση να ληφθούν πρόσθετα μέτρα.

2. Έλεγχοι τεκμηρίωσης εργασιών (substantive tests). Οι έλεγχοι αυτού του είδους, σχεδιάζονται για να εντοπίσουν όσο γίνεται πιο έγκαιρα τα σφάλματα από όπου θα προκύψουν προτάσεις βελτιώσεως (σε αντίθεση με τους ελέγχους διαδικασιών, οι οποίοι έχουν σαν σκοπό να αξιολογήσουν εάν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου προλαμβάνει τα σφάλματα). Οι έλεγχοι αυτοί αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο μη ανακάλυψης του σφάλματος (detection risk), χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, τις αναλυτικές διαδικασίες και τους λεπτομερειακούς ελέγχους και σχολιάζονται συνοπτικά παρακάτω:

- αναλυτικές διαδικασίες (analytical procedures), που περιλαμβάνουν: (α) Συγκρίσεις, αντιπαραβάλλονται δηλαδή διάφορα αριθμητικά στοιχεία (υπόλοιπα λογαριασμών, επιτευχθείσες αποδοτικότητες, κτλ), με αντίστοιχα στοιχεία των προηγούμενων περιόδων, των προϋπολογισμών και του συγκεκριμένου κλάδου της αγοράς, ενώ στη συνέχεια αιτιολογούνται οι τάσεις και οι αποκλίσεις. (β) Ανάλυση αριθμοδεικτών, όπου εξάγονται

συμπεράσματα σχετικά με την αποδοτικότητα, τη ρευστότητα και την κεφαλαιακή διάρθρωση της επιχείρησης (ολόκληρης ή τμημάτων της). (γ) Χονδρικοί υπολογισμοί (predictive tests), όπου ο ελεγκτής προσπαθεί με βάση κάποια στοιχεία που έχει ελέγξει να υπολογίσει ένα εύρος μέσα στο οποίο κυμαίνονται κάποια άλλα μεγέθη.

- Λεπτομερειακοί έλεγχοι (detail tests) που περιλαμβάνουν: (α) Παρακολούθηση των περιουσιακών στοιχείων (assets controls). Πρόκειται για ελέγχους που διενεργούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα για να επιβεβαιώσει ο ελεγκτής ότι υπάρχει η περιουσία της επιχείρησης, η οποία αναφέρεται στα βιβλία της. (β) Λήψη επιβεβαιωτικών απαντήσεων από εμπειρογνώμονες, είτε είναι υπάλληλοι της επιχείρησης είτε είναι ανεξάρτητοι. (γ) Λήψη επιβεβαιωτικών απαντήσεων από τρίτους. Οποιοσδήποτε επιβεβαιώσεις λαμβάνονται από τρίτους έχουν μεγάλη αποδεικτική ισχύ σαν ελεγκτικές μαρτυρίες. (δ) Εξέταση αναλύσεων λογαριασμών και δεδομένων. Αποτελεί την εξέταση από τον ελεγκτή της ανάλυσης των λογαριασμών και των δεδομένων που παρουσιάζονται στα βιβλία της επιχείρησης. (ε) Εξέταση συμφωνιών λογαριασμών (reconciliations). Εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που υπάρχουν απαιτήσεις και υποχρεώσεις μεταξύ της επιχείρησης και τρίτων (συνήθως πελατών, προμηθευτών και τραπεζών). (στ) Έλεγχος παραστατικών (vouching). Πρόκειται για μια ουσιώδη διαδικασία, αλλά λόγω του γεγονότος ότι είναι χρονοβόρα ανατίθεται συνήθως στους βοηθούς εσωτερικούς ελεγκτές, αφού προηγουμένως τους δοθούν οι κατάλληλες οδηγίες. (ζ) Επιβεβαίωση αριθμητικών πράξεων. Αποτελεί μια ελεγκτική διαδικασία η οποία μπορεί να συνδυαστεί και να επιτελεστεί ταυτόχρονα με τις υπόλοιπες ελεγκτικές εργασίες. (η) Έλεγχος διαχωρισμού περιόδων (cut-off). Τόσο για λόγους λογιστικής ορθότητας, όσο και για λόγους διοικητικής πληροφόρησης και σε πολλές περιπτώσεις και για λόγους αποφυγής προστίμων, είναι απαραίτητο να διασφαλίζεται η αυτοτέλεια των περιόδων, όπως απαιτεί ο νόμος και η διοίκηση.

Έκθεση ελέγχου

Η έκθεση ελέγχου των εσωτερικών ελεγκτών αποτελεί τη σημαντικότερη πληροφόρηση για την αξιολόγηση τόσο του έργου των εσωτερικών ελεγκτών όσο και του επαγγελματικού επιπέδου τους.

Σκοπός της έκθεσης ελέγχου θεωρείται η παροχή πληροφόρησης προς τη διοίκηση για τα αποτελέσματα – ευρήματα του ελέγχου. Στόχος επίσης της έκθεσης ελέγχου είναι να πείσει τη διοίκηση να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος. Οι σκοποί αυτοί πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη, όταν καταρτίζεται η έκθεση ελέγχου, ενώ ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να έχει υπόψη του ότι:

- ένας καθαρός και κατανοητός προσδιορισμός είτε της διαδικασίας είτε του σημείου που ενδείκνυται για βελτίωση είναι ο καλύτερος τρόπος πληροφόρησης,
- η πραγματική και πειστική υποστήριξη των συμπερασμάτων και η παροχή αποδείξεων για αυτά και τη σημασία τους είναι ο ασφαλέστερος τρόπος επίτευξης της πειθούς των παραληπτών της έκθεσης, και
- η παρουσίαση δημιουργικών και εφικτών προτάσεων του εσωτερικού ελεγκτή παρέχει τις προϋποθέσεις να δρομολογηθούν οι κατάλληλες ενέργειες και να επιτευχθεί το προσδοκώμενο αποτέλεσμα.

Προκύπτει λοιπόν ότι η ενημέρωση της διοίκησης για τα αποτελέσματα του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να γίνεται με έκθεση ελέγχου, η οποία πρέπει να είναι υπογεγραμμένη και να ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένη δομή, περιεχόμενο και ποιοτικά χαρακτηριστικά. Δεν αποκλείεται η διατύπωση των ευρημάτων του εσωτερικού ελέγχου να γίνει και προφορικά, όταν υπάρχει η ανάγκη κατεπείγουσας λήψης μέτρων, στη συνέχεια όμως θα ακολουθήσει και γραπτή έκθεση.

Το διαβιβαστικό σημείωμα έχει σκοπό τη συνοπτική παρουσίαση στους πολυάσχολους αποδέκτες της έκθεσης των εξής θεμάτων: (α) του ελεγκτικού έργου που επιτελέστηκε, (β) των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξε ο εσωτερικός ελεγκτής, (γ) των προτάσεων του εσωτερικού ελεγκτή για την αντιμετώπιση των ευρημάτων, (δ) μιας γενικής εικόνας για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της δραστηριότητας που ελέγχθηκε.

Όταν ακολουθείται σύστημα βαθμολόγησης των ελεγχόμενων δραστηριοτήτων, ο βαθμός του ελεγκτή πρέπει να παρουσιάζεται στο διαβιβαστικό σημείωμα, όπου πρέπει να παρουσιάζεται και ο αντίστοιχος βαθμός της προηγούμενης περιόδου. Όταν τα ευρήματα του ελέγχου είναι αρκετά, τότε στο διαβιβαστικό σημείωμα περιλαμβάνονται τα σημαντικότερα από αυτά.

Βασικός σκοπός διενέργειας του ελέγχου είναι ο εντοπισμός σημείων όπου πρέπει να προωθηθούν βελτιώσεις του συστήματος και συνεπώς, όσο νωρίτερα ενημερώνεται η διοίκηση για τα σημεία προτεινόμενων βελτιώσεων, τόσο νωρίτερα θα αποφασισθούν και θα ληφθούν διορθωτικά μέτρα, επιτυγχάνοντας έτσι μεγιστοποίηση του οφέλους της επιχείρησης.

Μεταγενέστερες ενέργειες

Με τον όρο «μεταγενέστερες ενέργειες» (follow-up) εννοείται η διαδικασία κατά την οποία οι εσωτερικοί ελεγκτές αξιολογούν την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και το χρόνο εφαρμογής των ενεργειών που αποφασίζονται από τη διοίκηση, σαν αποτέλεσμα των ευρημάτων κυρίως των εσωτερικών ελεγκτών, αλλά και άλλων, όπως των εξωτερικών ελεγκτών.

Η πλειοψηφία των μεταγενέστερων ενεργειών προκύπτει από την εργασία των εσωτερικών ελεγκτών, η οποία καταλήγει συνήθως σε μια έκθεση ελέγχου. Η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα της έκθεσης ελέγχου που υποβάλλεται στη διοίκηση, ουσιαστικά κρίνεται από την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των διορθωτικών μέτρων που λαμβάνονται. Η λήψη δε των διορθωτικών μέτρων αποτελείται από δύο σκέλη: (α) της επιλογής των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων και (β) της εφαρμογής τους.

Η συμμετοχή των εσωτερικών ελεγκτών στην επιλογή των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων ισοδυναμεί με την υποβολή των κατάλληλων προτάσεων αντιμετώπισης των ευρημάτων ελέγχου, όπως περιγράφονται στην έκθεση ελέγχου, ενώ η συμμετοχή των εσωτερικών ελεγκτών στην εφαρμογή των επιλεγέντων διορθωτικών μέτρων ισοδυναμεί με την ολοκλήρωση της προσπάθειας για ένα πολύ καλά οργανωμένο και σχεδιασμένο σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Ανάλογα με τη σπουδαιότητα και το χαρακτήρα των ευρημάτων, τα προτεινόμενα διορθωτικά μέτρα μπορεί να εκτείνονται από ένα μικρό έως ένα μεγάλο εύρος, περιλαμβάνοντας μεταξύ άλλων: (α) τροποποίηση υπάρχουσας διαδικασίας,

(β) δημιουργία νέας διαδικασίας (λειτουργικής, οικονομικής ή πληροφοριακής φύσεως), (γ) ανάθεση πρόσθετων αρμοδιοτήτων, (δ) κατάλληλο διαχωρισμό καθηκόντων χωρίς περιθώρια σύγκρουσης συμφερόντων, (ε) ενσωμάτωση πρόσθετου ή διαφορετικού μέτρου ελέγχου και (στ) συνυπολογισμοί οικονομικών μεγεθών.

2.9 Μειονεκτήματα του Εσωτερικού Ελέγχου

Ο προβληματισμός που τίθεται πολλές φορές είναι το κατά πόσο σήμερα ο εσωτερικός έλεγχος είναι αποδεκτός στις επιχειρήσεις από τους ελεγχόμενους. Η σχέση μεταξύ του ελεγκτή και του ελεγχόμενου είναι συχνά αμφιλεγόμενη. Ο ελεγχόμενος μπορεί να κάνει δύσκολο το έργο του ελεγκτή, με το να εμπλέκεται συνέχεια στην εργασία του ή να μην του παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες.

Η μη αποδοχή του εσωτερικού ελέγχου, σε μεγάλο βαθμό, απορρέει από την έλλειψη διαμόρφωσης πολιτικής και ελεγκτικής κουλτούρας, καθώς και ανάλογης υποστήριξης που παρατηρείται από τους φορείς. Ανάλογο μερίδιο ευθύνης, στην μη αποδοχή του, έχουν και οι ίδιοι οι εσωτερικοί ελεγκτές, καθώς δεν φροντίζουν στην διαμόρφωση κατάλληλου ελεγκτικού κλίματος, όπως και διακριτικού χειρισμού των ελεγκτικών θεμάτων κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Τα βασικά χαρακτηριστικά ενός επαρκούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι να παρέχει τη βεβαιότητα ότι τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρίας προστατεύονται και δημιουργούνται αξιόπιστα οικονομικά στοιχεία για την ορθολογική διοίκηση της εταιρίας και για την ετοιμασία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η επιτυχία όμως των στόχων του εσωτερικού ελέγχου πρέπει να σχετίζεται στενά με το κόστος, που απαιτείται για την παροχή των υπηρεσιών του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου. Θα πρέπει δηλαδή οι ωφέλειες, οι οποίες προκύπτουν από μια διαδικασία ελέγχου, να υπερβαίνουν το κόστος της υιοθέτησης της διαδικασίας αυτής.

Ακόμη, ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να είναι αναποτελεσματικός όταν επεμβαίνει κατά αρνητικό τρόπο η διοίκηση για να δικαιολογήσει και συγκαλύψει ορισμένες παρατυπίες, σφάλματα ή παραλείψεις. Θα πρέπει ακόμη να σημειώσουμε πάλι ότι τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου βασίζονται κυρίως σε ανθρώπους. Επομένως, απροσεξίες, αβλεψίες, οδηγίες, που δεν τις καταλαβαίνουν καλά και διάφορα λάθη εκτιμήσεων αποδυναμώνουν την αποτελεσματικότητα του

συστήματος.

Παρόλο τα αρνητικό κλίμα αποδοχής που παρατηρείται κατά μεγάλο βαθμό, οι τελευταίες αποφάσεις της επιτροπής κεφαλαιαγοράς που υποχρεώνει τις εισηγμένες εταιρίες να έχουν τμήμα εσωτερικού ελέγχου, οι αποφάσεις των τραπεζικών οργανισμών και ιδρυμάτων για υιοθέτηση του εσωτερικού ελέγχου καθώς επίσης και η προβολή του εσωτερικού ελέγχου μέσω του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών έχουν συμβάλλει θετικά, παρότι υπάρχει μακρύς δρόμος ακόμη για τους ελεγχόμενους να αποδειχθούν τον εσωτερικό έλεγχο ως βοήθεια απέναντι στις ευθύνες που έχουν αναλάβει³⁰.

Οι επιχειρήσεις είναι πιο πιθανό να εμφανίζουν μια αδυναμία στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου εάν οι ελεγκτικές επιτροπές τους έχουν λιγότερες οικονομικές γνώσεις. Επίσης, οι ελεγκτές είναι πιο πιθανό να εμφανίζουν μια αδυναμία κατά τον εσωτερικό έλεγχο αν είναι περισσότερο ανεξάρτητοι³¹ (Ανεξαρτησία του ελεγκτή ορίζεται ως ο λόγος της αμοιβής του ελεγκτή προς τη συνολική αμοιβή). Επιπλέον, οι επιχειρήσεις με τις πιο πρόσφατες αλλαγές ελεγκτή έχουν περισσότερες πιθανότητες να έχουν αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου. Οι σχετικές αναλύσεις μας δείχνουν ότι υπάρχει σχέση μεταξύ της ποιότητας της επιτροπής του ελέγχου, της ανεξαρτησίας των ελεγκτών και της αδυναμίας εσωτερικού ελέγχου. Μια σημαντική πτυχή του Sarbanes-Oxley Act είναι ότι αποδίδει ιδιαίτερη σημασία σε θέματα εσωτερικού ελέγχου σχετικά με την χρηματοδότηση κατά την υποβολή εκθέσεων. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι η ανεξαρτησία των ελεγκτών, η οποία υπολογίζεται ως ο λόγος της αμοιβής ελέγχου προς το σύνολο της αμοιβής, είναι επίσης ένας καθοριστικός παράγοντας για την αδυναμία εσωτερικού ελέγχου. Οι επιχειρήσεις, στην εποχή πριν την εφαρμογή του Sarbanes-Oxley Act, έχουν πιο σύνθετες λειτουργίες, πιο συχνές αλλαγές στη δομή της οργάνωσης, μεγαλύτερο λογιστικό κίνδυνο στις εκθέσεις ελέγχου, λιγότερους πόρους για να επενδύσουν στον εσωτερικό έλεγχο και μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης παραίτησης ελεγκτών³². Οι περισσότερες από τις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με τις γνωστοποιήσεις SOX 302 και SOX 404, σχετίζονται με τα χρηματοοικονομικά συστήματα και διαδικασίες. Αυτή η

---

³⁰ Τσακλάγκανος Α. Άγγελος (2005), “Ελεγκτική”, Εκδόσεις Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.

³¹ Yan Zhang, Jian Zhou, Nan Zhou (2006), “Audit Committee Quality, Auditor Independence, and Internal Control Weaknesses”.

³² Hollis Ashbaugh-Skaife, Daniel W. Collins & William R. Kinney, Jr., “The Discovery and Reporting of Internal Control Deficiencies Prior to SOX-Mandated Audits”, March 1, 2005, Revised February 28, 2006.

κατηγορία περιλαμβάνει συνήθως τις οικονομικές διαδικασίες κλεισίματος, την συμφωνία λογαριασμών ή τις διαδικασίες απογραφής. Τα ζητήματα προσωπικού κατατάσσονται ως η δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία αδυναμιών. Αυτή η κατηγορία έχει σχέση με τον κακό καταμερισμό καθηκόντων, την ελλιπή στελέχωση και άλλων συναφών προβλημάτων εκπαίδευσης ή εποπτείας³³. Με βάση τη σοβαρότητά τους, αυτά τα εσωτερικά προβλήματα ελέγχου ταξινομούνται σε τρεις τύπους: υλικές αδυναμίες, σημαντικές ελλείψεις και ανεπάρκειες του ελέγχου³⁴.

---

³³ Yan Zhang, Jian Zhou, Nan Zhou (2006), “Audit Committee Quality, Auditor Independence, and Internal Control Weaknesses”.

³⁴ Copal V. Krishnan and Gnanakumar Visvanathan (2005), “Reporting Internal Control Deficiencies in The Post-Sarbanesoxley Era: The Role of Auditors and Corporate Governance”.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1 Εισαγωγή

Σε αυτό το κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να απαριθμήσουμε τις εσωτερικές διαδικασίες που υποχρεούται να ακολουθήσει ο εσωτερικός ελεγκτής της επιχείρησης, προκειμένου να διαπιστώσει εάν οι λογαριασμοί της λογιστικής καταχωρούνται, αναγνωρίζονται και επιμετρούνται κατά εύλογο τρόπο και σύμφωνα πάντα με τις επιταγές της νομοθεσίας και της διοίκησης. Επίσης, κύριο μέλημά μας είναι η απόκτηση διασφάλισης πως τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης προστατεύονται από κινδύνους, όπως κλοπή ή απάτη, οι απαιτήσεις μας δεν παρουσιάζουν μεγάλες καθυστερήσεις ή επισφάλειες, οι υποχρεώσεις μας προς τρίτους τηρούνται στην ώρα τους και τα έξοδα και έσοδα της επιχείρησης παρακολουθούνται την χρήση στην οποία έχουν πραγματοποιηθεί, πράττοντας όπου είναι απαραίτητο τις ενδεδειγμένες προσαρμογές.

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου στα πάγια περιουσιακά στοιχεία, στα αποθέματα, στις απαιτήσεις και στα χρηματικά διαθέσιμα, στην καθαρή θέση, στις υποχρεώσεις και τέλος στα έσοδα και στα έξοδα.

3.2 Εσωτερικός Έλεγχος Περιουσιακών Στοιχείων

3.2.1 Έλεγχος παγίων περιουσιακών στοιχείων

Ο εσωτερικός έλεγχος των παγίων περιουσιακών στοιχείων αποσκοπεί στην ορθή καταχώρηση, παρακολούθηση και παρουσίασή τους στα λογιστικά βιβλία της εταιρίας, στην εξακρίβωση της συνεπούς εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης που σχετίζονται με τα πάγια, στη διαφύλαξη και προστασία τους από κινδύνους, π.χ. κλοπή, απώλεια, πυρκαγιά, κ.ό.κ., καθώς και στην επίτευξη υψηλής απόδοσης των επενδεδυμένων στα πάγια αυτά κεφαλαίων.

Ο εσωτερικός έλεγχος παγίων στοιχείων αφορά στις διαδικασίες που απαιτούνται από τον εσωτερικό ελεγκτή, ώστε να περιορίζεται η ύπαρξη λαθών και να διασφαλίζεται η ακρίβεια – αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων αναφορικά με τα πάγια περιουσιακά στοιχεία.

Η οργάνωση ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου επί των παγίων στοιχείων προϋποθέτει την εφαρμογή των κατωτέρω διαδικασιών:

- Περιοδικές απογραφές των παγίων στοιχείων (κυρίως των κινητών) και συμφωνία αυτών με αντίστοιχα τηρούμενα μητρώα.
- Περιοδικές επιθεωρήσεις των παγίων, για τη διαπίστωση της καλής συντήρησής τους.
- Περιοδική επιθεώρηση των εκτός εκμεταλλεύσεως παγίων και σχετική ενημέρωση του Δ.Σ.
- Δειγματοληπτικοί έλεγχοι για τη πιστή εφαρμογή του κανονισμού προμηθειών παγίων στοιχείων.
- Δειγματοληπτικοί έλεγχοι για τη πιστή εφαρμογή των προβλεπόμενων, από τη Διοίκηση, διαδικασιών για την πώληση ή εκποίηση παγίων στοιχείων.
- Διαπίστωση της πιστής εφαρμογής του εγκεκριμένου, από τη Διοίκηση, προγράμματος επενδύσεων.

Το πρόγραμμα ελέγχου επί των λογαριασμών των παγίων στοιχείων (λογ. 10-15) περιλαμβάνει, κυρίως, τις κατωτέρω ελεγκτικές διαδικασίες:

- ✓ Κατάρτιση Συγκεντρωτικής Κατάστασης Παγίων Στοιχείων, στην οποία εμφανίζονται κατά πρωτοβάθμιο ή δευτεροβάθμιο λογαριασμό:
  - Τα υπόλοιπα της προηγούμενης χρήσεως.
  - Το σύνολο των χρεώσεων (αγορές παγίων κτλ).
  - Το σύνολο των πιστώσεων (πωλήσεις παγίων κτλ).
  - Το υπόλοιπο της αξίας κτήσεως τέλους χρήσεως.
  - Το σύνολο των συσσωρευμένων αποσβέσεων προηγούμενων χρήσεων.
  - Οι αποσβέσεις χρήσεως.
  - Το σύνολο των αποσβέσεων (προηγούμενων χρήσεων και παρούσης χρήσεως).
  - Το αναπόσβεστο υπόλοιπο της αξίας κτήσεως των παγίων.
- ✓ Συμφωνία των υπολοίπων του ανωτέρω πίνακα με αντίστοιχα υπόλοιπα βιβλίων και στοιχεία φακέλου ελέγχου προηγούμενης χρήσεως.

- ✓ Δειγματοληπτική επαλήθευση αθροίσεων ισοζυγίων και λογαριασμών όλων των βαθμίδων.
- ✓ Διαπίστωση της ορθής λειτουργίας των λογαριασμών (κωδ.10-15) σύμφωνα με τα ΔΠΧΠ, για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ ή σύμφωνα με τις διατάξεις του κωδ. Ν. 2190/1920 και ΕΓΛΣ για όσες εφαρμόζουν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.
- ✓ Επαλήθευση αγορών και τυχόν ιδιοκατασκευών παγίων, βάσει νόμιμων δικαιολογητικών και σχετικών εγκρίσεων των αρμοδίων οργάνων της οικονομικής μονάδος (τιμολόγια, εγκρίσεις ΔΣ, κτλ.)
- ✓ Διαπίστωση της ορθής τηρήσεως του κανονισμού προμηθειών κατά την αγορά ή πώληση των παγίων στοιχείων (εγκρίσεις αγορών, λήψη προσφορών, παραγγελία, εκτέλεση αγοράς, παραλαβή παγίων κτλ.).
- ✓ Διαπίστωση της μη ύπαρξης δαπανών επισκευών και συντηρήσεως παγίων, στους αντίστοιχους λογαριασμούς παγίων στοιχείων.
- ✓ Επαλήθευση της ορθής λογιστικής παρακολουθήσεως των παγίων, που έχουν υπαχθεί σε αναπτυξιακούς νόμους (εμφάνιση σε ιδιαίτερους λογαριασμούς, διενέργεια αποσβέσεων με συμψηφισμό αντίστοιχου ποσού επιχορηγήσεων κτλ.).
- ✓ Διαπίστωση της ορθής τηρήσεως του Μητρώου Παγίων (αναλυτική ενημέρωση κατά είδος παγίου, συμφωνία με λογαριασμούς Γενικής Λογιστικής κτλ.). Επαλήθευση του ορθού υπολογισμού των αποσβέσεων (με βάση την οικονομική ή ωφέλιμη ζωή για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ ή με βάση τους συντελεστές του Π.Δ. 299/2003 για όσες εφαρμόζουν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα).
- ✓ Διαπίστωση του ορθού κοστολογικού χειρισμού των αποσβέσεων (κόστος παραγωγής, κόστος διοικητικής λειτουργίας, κόστος λειτουργίας διαθέσεως, αποτελέσματα χρήσης).
- ✓ Διαπίστωση της μη μεταβολής των συντελεστών αποσβέσεων από χρήση σε χρήση.
- ✓ Επαλήθευση του ορθού προσδιορισμού του αποτελέσματος (κέρδος ή ζημία), που προέκυψε κατά την πώληση ή εκποίηση παγίων στοιχείων (διενέργεια αποσβέσεων μέχρι την ημερομηνία πώλησεως, αντιλογισμός συσσωρευμένων αποσβέσεων με αξία κτήσεως κτλ.).

- ✓ Επαλήθευση του ορθού λογιστικού χειρισμού του Φ.Π.Α. παγίων (έκπτωση Φ.Π.Α. σε υπαγόμενες επιχειρήσεις, μη έκπτωση Φ.Π.Α. σε μη υπαγόμενες επιχειρήσεις, πενταετής διακανονισμός Φ.Π.Α. παγίων, μη έκπτωση Φ.Π.Α. ΙΧ αυτοκινήτων κτλ.).
- ✓ Επαλήθευση της ορθής συντάξεως της δηλώσεως Φ.Α.Π. (αντικειμενικές αξίες, αφαίρεση υπολοίπων ενυπόθηκων δανείων κτλ.).
- ✓ Αξιολόγηση της προσδιορισθείσης εύλογης αξίας των παγίων στοιχείων, για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ και εφόσον έχουν επιλέξει την εύλογη αξία ως μέθοδο αποτιμήσεως των παγίων στοιχείων.
- ✓ Επαλήθευση της ορθής αναπροσαρμογής της αξίας κτήσεως των παγίων και των αποσβέσεών τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2065/1992, για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.
- ✓ Επαλήθευση ορισμένων παγίων με φυσική απογραφή.
- ✓ Διερεύνηση της κανονικής, βάσει νομίμων δικαιολογητικών, κινήσεως του λογαριασμού κωδ. 15, καθώς και της τυχόν παλαιότητας των υπολοίπων τέλους χρήσεως
- ✓ Διερεύνηση εάν το κόστος των ιδιοκατασκευαζόμενων παγίων στοιχείων προσδιορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες των ΔΠΧΠ ή του ΕΓΛΣ, ανάλογα.
- ✓ Επαλήθευση των σημαντικών υπολοίπων των λογαριασμών προκαταβολών σε εργολάβους με απευθείας αλληλογραφία με αυτούς.
- ✓ Διαπίστωση της υπάρξεως ή μη παγίων στοιχείων εκτός εκμεταλλεύσεως (απαξίωση, διενέργεια αποσβέσεων, λογιστική εμφάνιση, κτλ.).
- ✓ Επαλήθευση της ορθής καταχωρήσεως των, κατά λογαριασμό, υπολοίπων τέλους χρήσεως (αξία κτήσεως, αποσβέσεις, αναπόσβεστο υπόλοιπο) στις οικονομικές καταστάσεις. Διαπίστωση της τυχόν απομείωσης της αξίας των παγίων στοιχείων, σύμφωνα με τις οδηγίες του ΔΛΠ 36 "Απομείωση αξίας περιουσιακών στοιχείων", για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ.
- ✓ Επαλήθευση της ύπαρξης πλήρους ασφαλιστικής καλύψεως των παγίων έναντι διαφόρων κινδύνων.
- ✓ Διαπίστωση της ορθής καταχωρήσεως και αποτιμήσεως των παγίων που έχουν αποκτηθεί με σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), σύμφωνα με τις οδηγίες του ΔΛΠ 17 "Μισθώσεις", για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ.

- ✓ Διαπίστωση της ορθής καταχώρησης και αποτίμησης των επενδύσεων σε ακίνητα σύμφωνα με τις οδηγίες του ΔΛΠ 40 "Επενδύσεις σε ακίνητα", για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ.
- ✓ Βεβαίωση της καλής λειτουργίας και συντηρήσεως των παγίων με σχετική επιστολή των αρμοδίων της οικονομικής μονάδος προς τον ορκωτό ελεγκτή λογιστή.
- ✓ Διαπίστωση ότι στο Προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων παρέχεται η προβλεπόμενη, από την ισχύουσα νομοθεσία (ΔΠΧΠ ή κωδ. Ν. 2190/1920 ανάλογα), σχετική πληροφόρηση για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία.

3.2.2 Έλεγχος αύλων περιουσιακών στοιχείων

Τα αύλα περιουσιακά στοιχεία δεν έχουν υλική υπόσταση. Η αξία τους έγκειται στα δικαιώματα ή στα οικονομικά πλεονεκτήματα, που παρέχει η κυριότητά τους. Τέτοια στοιχεία είναι τα εξής:

- Η φήμη και πελατεία (αέρας - υπεραξία επιχειρήσεως).
- Τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας (π.χ. τεχνογνωσία κτλ.).
- Τα εμπορικά σήματα (π.χ. HERTZ, Coca-Cola κτλ.).
- Προνόμια εκμεταλλεύσεως (π.χ. Προνόμιο εκμεταλλεύσεως κινητής τηλεφωνίας κτλ.).
- Μακροχρόνιες μισθώσεις.

Βασικοί σκοποί του εσωτερικού ελέγχου επί των αύλων παγίων στοιχείων είναι οι εξής:

- ✓ Η μεγαλύτερη απόδοση των κεφαλαίων, που έχουν επενδυθεί για την απόκτησή τους.
- ✓ Η ορθή λογιστική παρακολούθησή τους.

Για την επίτευξη των ανωτέρω σκοπών πρέπει να ακολουθούνται οι εξής διαδικασίες:

- Διαπίστωση της πλήρους εκμεταλλεύσεως των δικαιωμάτων, που παρέχει η κυριότητα των αϋλων αυτών στοιχείων.
- Εξακρίβωση τη μη χρησιμοποίησεως των δικαιωμάτων από τρίτους.
- Διαπίστωση της πιστής εφαρμογής των οδηγιών της διοικήσεως για τη απόκτηση των αϋλων στοιχείων (εγκρίσεις, έλεγχοι διαδικασιών κτλ.).
- Επαλήθευση της ορθής λογιστικής παρακολούθησής τους.
- Διαπίστωση του ορθού τρόπου της αποσβέσεώς τους.

Το πρόγραμμα ελέγχου επί των λογαριασμών των αϋλων περιουσιακών στοιχείων και των εξόδων εγκαταστάσεως (Λογαριασμός 16) περιλαμβάνει, κυρίως, τις κατωτέρω ελεγκτικές διαδικασίες:

- ✓ Κατάρτιση συγκεντρωτικής κατάστασης αϋλων περιουσιακών στοιχείων και εξόδων εγκαταστάσεως (για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα), στην οποία εμφανίζονται κατά πρωτοβάθμιο ή δευτεροβάθμιο λογαριασμό:
  - Τα υπόλοιπα της προηγούμενης χρήσεως.
  - Το σύνολο των χρεώσεων της χρήσεως.
  - Το σύνολο των πιστώσεων της χρήσεως.
  - Το υπόλοιπο της αξίας κτήσεως τέλους χρήσεως.
  - Το σύνολο των συσσωρευμένων αποσβέσεων προηγούμενων χρήσεων.
  - Οι αποσβέσεις χρήσεως.
  - Το σύνολο των αποσβέσεων (προηγούμενων χρήσεων και παρούσης χρήσεως).
  - Το αναπόσβεστο υπόλοιπο της αξίας κτήσεως των αϋλων παγίων στοιχείων.
- ✓ Συμφωνία των υπολοίπων της ανωτέρω κατάστασης με αντίστοιχα υπόλοιπα βιβλίων και στοιχεία φακέλου ελέγχου προηγούμενης χρήσεως.
- ✓ Δειγματοληπτική επαλήθευση αθροίσεων ισοζυγίων και λογαριασμών όλων των βαθμίδων.
- ✓ Διαπίστωση της ορθής λειτουργίας των λογαριασμών (κωδ.16) σύμφωνα με τα ΔΠΧΠ, για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ (αφορούν μόνο αϋλα περιουσιακά στοιχεία) ή σύμφωνα με τις διατάξεις του κωδ. Ν. 2190/1920 και ΕΓΛΣ για όσες εφαρμόζουν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.

- ✓ Επαλήθευση αποκτήσεων αύλων παγίων στοιχείων, βάσει νομίμων δικαιολογητικών και σχετικών εγκρίσεων των αρμοδίων οργάνων της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδος (π.χ. συμβόλαια, συμβάσεις, αποδείξεις, εγκρίσεις Δ.Σ. κτλ.).
- ✓ Διερεύνηση του περιεχομένου των αναλυτικών λογαριασμών (κωδ. 16) και διαπίστωση ότι αυτό είναι σύμφωνο με τις οδηγίες των ΔΠΧΠ, για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ ή σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Ν.2190/1920 και του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, για όσες εφαρμόζουν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.
- ✓ Επαλήθευση του ορθού υπολογισμού των αποσβέσεων σύμφωνα με τις οδηγίες των ΔΠΧΠ για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ ή σύμφωνα με το Π.Δ. 299/2003, για όσες εφαρμόζουν τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα.
- ✓ Διαπίστωση της μη μεταβολής των συντελεστών αποσβέσεως από χρήση σε χρήση.
- ✓ Διαπίστωση του ορθού κοστολογικού χειρισμού των αποσβέσεων.
- ✓ Διαπίστωση της ορθής καταχωρήσεως και αποτιμήσεως των αύλων περιουσιακών στοιχείων, που δημιουργούνται από την ίδια την οικονομική μονάδα, σύμφωνα με τις οδηγίες του ΔΛΠ 38 "Αύλων περιουσιακά στοιχεία" για όσες οικονομικές μονάδες εφαρμόζουν τα ΔΠΧΠ.
- ✓ Διαπίστωση ότι τηρούνται οι σχετικές διατάξεις του Ν. 2190/1920 περί μη διανομής μερίσματος, σε περίπτωση που το αναπόσβεστο υπόλοιπο των εξόδων εγκαταστάσεως (λογ. 16.10 - 16.19 και 16.90) δεν καλύπτεται με προαιρετικά αποθεματικά.
- ✓ Επαλήθευση της ορθής καταχωρήσεως των, κατά λογαριασμό, υπολοίπων τέλους χρήσεως (αξία κτήσεως, αποσβέσεις, αναπόσβεστο υπόλοιπο) στις οικονομικές καταστάσεις.
- ✓ Διαπίστωση ότι στο Προσάρτημα των οικονομικών καταστάσεων παρέχεται η προβλεπόμενη, από την ισχύουσα νομοθεσία (ΔΠΧΠ ή κωδ. Ν. 2190/1920, ανάλογα), σχετική πληροφόρηση για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία και τα έξοδα εγκαταστάσεως.

3.3 Εσωτερικός Έλεγχος Αποθεμάτων

Βασικοί σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των αποθεμάτων είναι: (α) η διαφύλαξη και η προστασία τους από διάφορους κινδύνους (π.χ. κλοπή, πυρκαγιά, κτλ), (β) η πιστή εφαρμογή των οδηγιών της διοικήσεως για την ορθή διαχείριση των αποθεμάτων, (γ) η επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής απόδοσης των κεφαλαίων που έχουν δεσμευτεί για την απόκτηση των αποθεμάτων, (δ) η ορθή λογιστική παρακολούθηση των αποθεμάτων και (ε) η ορθή αποτίμησή τους στο τέλος της χρήσης.

Ο εσωτερικός ελεγκτής συμμετέχει σε όλες τις διαδικασίες που αφορούν τα αποθέματα. Γενικά ο εσωτερικός ελεγκτής όσον αφορά τα αποθέματα:

- διενεργεί σε τακτά χρονικά διαστήματα απογραφή προκειμένου να συγκρίνει τα αποτελέσματα της απογραφής με αυτά που παρουσιάζονται στα λογιστικά βιβλία, καθώς επίσης να εξετάσει τυχόν διαφορές και να τις αναφέρει στη διοίκηση,
- επαληθεύει ότι τα υπόλοιπα των αποθεμάτων συμβαδίζουν με τους αντίστοιχους προϋπολογισμούς αγορών, όπως έχουν εγκριθεί από την διοίκηση,
- επαληθεύει τα αποθέματα κυριότητας τρίτων που βρίσκονται στις αποθήκες της επιχείρησης και το αντίστροφο,
- ελέγχει την ασφαλιστική κάλυψη των αποθεμάτων, καθώς και τις συνθήκες διατήρησής τους,
- εξετάζει την τυχόν ύπαρξη αποθεμάτων που βρίσκονται σε ακινησία και προτείνει προς τη διοίκηση τρόπους ρευστοποίησής τους,
- συντάσσει ισοζύγιο κίνησης αποθεμάτων και προσδιορίζει το περιθώριο μικτού κέρδους για κάθε κατηγορία αποθέματος, ακολούθως συγκρίνει τα αποτελέσματα με αυτά που έχουν προϋπολογισθεί και υπολογίζει τις αποκλίσεις (θετικές ή αρνητικές),
- διαπιστώνει την κυκλοφοριακή ταχύτητα ανά κατηγορία αποθέματος, συγκρίνει με τα προϋπολογισθέντα δεδομένα και υπολογίζει τις αποκλίσεις.

3.4 Εσωτερικός Έλεγχος Απαιτήσεων

Ο εσωτερικός έλεγχος των απαιτήσεων προϋποθέτει, όπως άλλωστε και ο έλεγχος για κάθε λογαριασμό, ότι καμιά συναλλαγή – διαδικασία μέσα στην επιχείρηση δεν διεκπεραιώνεται από την αρχή έως το τέλος από το ίδιο άτομο. Κρίνεται, λοιπόν, σκόπιμο να γίνονται τακτικά λογιστικές συμφωνίες των υπολοίπων των πελατών από άτομα διαφορετικά από εκείνα που διενεργούν εισπράξεις από πελάτες. Απαιτείται επίσης, να διενεργούνται έκτακτοι και απροειδοποίητοι έλεγχοι από διαφορετικό άτομο, ανεξάρτητο της διαχείρισης και λογιστικής παρακολούθησης των απαιτήσεων.

Ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου που αφορά τη λειτουργία και τον έλεγχο των λογαριασμών απαιτήσεων διακρίνεται από τις εξής διαδικασίες:

(α) Ορθή καταχώρηση, παρακολούθηση και παρουσίαση των απαιτήσεων στα λογιστικά βιβλία:

- Συμφωνία των αναλυτικών λογαριασμών απαιτήσεων με τα αντίστοιχα αναλυτικά ισοζύγια.
- Επιβεβαίωση των υπολοίπων των λογαριασμών απαιτήσεων με αποστολή επιστολών και στην περίπτωση που θα υπάρξουν διαφορές, αναφορά σε ανώτερο στέλεχος για τη διερεύνηση και αντιμετώπισή τους.
- Λογισμός των δεδουλευμένων μέχρι την ημερομηνία του ισολογισμού τόκων για τις τοκοφόρες απαιτήσεις.
- Αποτίμηση των απαιτήσεων σε ξένο νόμισμα και καταχώρηση των συναλλαγματικών διαφορών στους αρμόδιους λογαριασμούς.
- Εμφάνιση των απαιτήσεων ανά κατηγορία στον Ισολογισμό.

(β) Εξακρίβωση συνεπούς εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης:

- Έλεγχος της δέσμευσης του προσωπικού και των οργάνων της επιχείρησης ότι οι αποφάσεις που αφορούν απαιτήσεις είναι σύμφωνες από τη διοίκηση.
- Έλεγχος της συνέπειας και συμμόρφωσης με τις αποφάσεις της διοίκησης.

(γ) Έλεγχος κινδύνων από πιθανές επισφάλειες:

- Έλεγχος τις πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών, αλλά τυχόν δυσμενών στοιχείων που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ικανότητά τους να εξοφλήσουν την απαίτηση της εταιρίας.
- Αποτίμηση απαιτήσεων, σχηματισμός πρόβλεψης για επισφαλείς πελάτες, διαδικασία διαγραφής πελατών με το χαρακτηρισμό «ανεπίδεκτοι είσπραξης», προσδιορισμός του λογιστικού αποτελέσματος.
- Χαρακτηρισμός και διαχωρισμός των λογαριασμών απαιτήσεων σε ασφαλούς είσπραξης, επισφαλείς και ανεπίδεκτες είσπραξης.
- Λογισμός των προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις σύμφωνα με την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία.
- Λογισμός προβλέψεων, εκτός των αναγνωριζόμενων φορολογικά προβλέψεων.
- Απόσβεση των απαιτήσεων που χαρακτηρίζονται ως ανεπίδεκτες είσπραξης.

(δ) Προστασία της επιχείρησης από διάφορους κινδύνους:

- Φύλαξη των επιταγών εισπρακτέων, των γραμματίων και συναλλαγματικών σε χώρο που να θεωρείται ασφαλής για τυχόν απώλεια, κλοπή κτλ.
- Ασφάλιση επιταγών, γραμματίων, συναλλαγματικών, κτλ.
- Έλεγχος αξίας ασφαλιστηρίου συμβολαίου.

3.5 Εσωτερικός Έλεγχος Χρηματικών Διαθεσίμων

Ο εσωτερικός έλεγχος των χρηματικών διαθεσίμων αφορά τις διαδικασίες που απαιτούνται από τον εσωτερικό ελεγκτή, ώστε να περιορίζεται η ύπαρξη λαθών και να διασφαλίζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων.

Ο έλεγχος των διαθεσίμων περιλαμβάνει μια σειρά διαδικασιών κατάλληλων για την ανάδειξη ενός ελεγκτικού πορίσματος. Οι ελεγκτικές αυτές διαδικασίες αφορούν τη σύγκριση πραγματικών και λογιστικών στοιχείων, επιδιώκοντας την εξακρίβωση τυχόν παρεκκλίσεων που μπορεί να λαμβάνουν χώρα και να αφορούν τα χρηματικά διαθέσιμα.

Συνοπτικά, ο εσωτερικός έλεγχος των διαθεσίμων περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- περιγραφή του συστήματος εσωτερικού ελέγχου για το λογαριασμό «χρηματικά διαθέσιμα»,
- παρακολούθηση ενός δείγματος ταμειακών συναλλαγών μέσα στο λογιστικό σύστημα της επιχείρησης,
- επαλήθευση των αθροισμάτων του αναλυτικού καθολικού ταμείου με το γενικό καθολικό και ταυτόχρονη παρακολούθηση των εγγραφών στους λογαριασμούς του καθολικού,
- αντιπαραβολή των καταστάσεων ταμειακών εισπράξεων με το αντίστοιχο ημερολόγιο, τις εγγραφές στους εισπρακτέους λογαριασμούς και τα δελτία καταθέσεων,
- επαλήθευση ότι τα μετρητά της επιχείρησης και οι τραπεζικοί λογαριασμοί απεικονίζονται ορθά στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις,
- εξέταση ότι καμιά συναλλαγή δεν διεκπεραιώνεται από την αρχή έως το τέλος από τον ίδιο υπάλληλο,
- έλεγχος ταμειακών διαθεσίμων σε τακτά χρονικά διαστήματα, με παράλληλη συμφωνία των υπολοίπων των πελατών και των προμηθευτών, από άτομα διαφορετικά από εκείνα που διενεργούν εισπράξεις από πελάτες και πληρωμές σε προμηθευτές,
- επαλήθευση ταμειακών συναλλαγών που αφορούν ορισμένους λογαριασμούς δαπανών,
- έρευνα για τις πληρωτέες επιταγές, καθώς και για επιταγές με ασυνήθιστα υψηλά χρηματικά ποσά, ειδικά σε συγγενείς επιχειρήσεις,
- αποστολή απευθείας επιστολών σε τράπεζες για την επιβεβαίωση του ύψους και του είδους των τραπεζικών καταθέσεων της επιχείρησης,
- ταμειακή συμφωνία διαθεσίμων στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου, καθώς και επαλήθευση των πληρωμών και των εισπράξεων με ημερομηνία τέλους χρήσεως,
- παρακολούθηση των τραπεζικών κινήσεων στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου,
- προσδιορισμός του ύψους των διαθεσίμων στον ισολογισμό, καθώς και σωστή εμφάνιση στους υπολογαριασμούς.

3.6 Εσωτερικός Έλεγχος Καθαρής Θέσης

Ο εσωτερικός έλεγχος των λογαριασμών της καθαρής θέσης αφορά τις διαδικασίες που απαιτούνται από τον εσωτερικό ελεγκτή, ώστε να περιορίζεται η ύπαρξη λαθών και να διασφαλίζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων σε ότι αφορά τους συγκεκριμένους λογαριασμούς.

Ουσιαστικά, ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, για τους λογαριασμούς της καθαρής θέσης, προϋποθέτει τη διενέργεια ελεγκτικών διαδικασιών που θα επιβεβαιώνουν:

- την έγκριση των συναλλαγών³⁵ από το ΔΣ της εταιρίας και τα ανώτατα στελέχη. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να γίνονται ουσιαστικοί έλεγχοι των εγγραφών που έχουν καταχωρηθεί στο λογαριασμό μετοχικό κεφάλαιο και οι ημερολογιακές αυτές εγγραφές να επαληθεύονται με τις εγκρίσεις που καταγράφονται στα πρακτικά του διοικητικού συμβουλίου,
- τον καταμερισμό των καθηκόντων και ευθυνών ως προς τον λογιστικό χειρισμό των συναλλαγών, δηλαδή εάν οι συναλλαγές εκτελούνται από ανεξάρτητες μονάδες της ίδιας επιχείρησης,
- την τήρηση των προβλεπόμενων λογιστικών βιβλίων και καταστάσεων, δηλαδή το βιβλίο μετόχων³⁶ και το βιβλίο μετοχών.

3.7 Εσωτερικός Έλεγχος Υποχρεώσεων

Ο εσωτερικός έλεγχος των υποχρεώσεων αφορά την εξέταση των διαδικασιών που απαιτούνται να πραγματοποιηθούν από τον εσωτερικό ελεγκτή, ώστε να περιορίζεται η ύπαρξη λαθών και να διασφαλίζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων, σε ότι αφορά τους συγκεκριμένους λογαριασμούς.

---

³⁵ Ενδεικτικά αναφέρονται: (α) καθορισμός αριθμού και τιμής μετοχών που θα εκδοθούν για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, (β) προσδιορισμός του τρόπου καταβολής της αύξησης, (γ) εφαρμογή του τρόπου αποτίμησης των μη χρηματικών περιουσιακών στοιχείων, (δ) καθορισμός των όρων έκδοσης, ανταλλαγής μετοχών σε περίπτωση επιχειρηματικών συνδυασμών, (ε) απόκτηση ιδίων μετοχών, (στ) κεφαλαιοποίηση κερδών με έκδοση μετοχών αντί της διανομής μερισμάτων, (ζ) διαδικασία κεφαλαιοποίησης αποθεματικών, κ.ό.κ.

³⁶ Το βιβλίο μετόχων τηρείται από όλες τις ΑΕ των οποίων όλες ή μερικές από τις μετοχές τους είναι ονομαστικές και μόνο για τις μετοχές αυτές. Δεν υπάρχει δηλαδή υποχρέωση τήρησης του βιβλίου αυτού από τις ΑΕ των οποίων οι μετοχές είναι ανώνυμες.

Ο εσωτερικός έλεγχος των υποχρεώσεων αποσκοπεί στην ορθή καταχώρηση, παρακολούθηση και παρουσίαση των λογαριασμών στα λογιστικά βιβλία αλλά και την εξακρίβωση της συνεπούς εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης της ελεγχόμενης επιχείρησης.

Η οργάνωση ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου επί των υποχρεώσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία και το Δημόσιο προϋποθέτει την εφαρμογή των κατωτέρω διαδικασιών:

- ορθή και έγκαιρη λογιστική απεικόνιση των υποχρεώσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία και το Δημόσιο,
- εμπρόθεσμη απόδοση των οφειλόμενων εισφορών προς τα ασφαλιστικά ταμεία και των φόρων προς το Δημόσιο,
- παρακολούθηση των εκκρεμών φορολογικών και άλλων υποθέσεων, καθώς και των μέτρων που λαμβάνονται για την αντιμετώπισή τους.

Η οργάνωση ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου επί των δανειακών υποχρεώσεων προϋποθέτει την εφαρμογή των παρακάτω διαδικασιών:

- έγκριση των πιστωτικών ορίων χρηματοδότησεως από το ΔΣ της οικονομικής μονάδος ή άλλο αρμόδιο εξουσιοδοτημένο όργανο,
- ενημέρωση του διοικητικού συμβουλίου ή άλλου εξουσιοδοτημένου οργάνου για την κατάσταση των δανείων που έχει λάβει η οικονομική μονάδα,
- συμφωνία λογαριασμών δανείων, κάθε μήνα, με τα αντίστοιχα *extraits* των τραπεζών από αρμόδιο υπάλληλο, διαφορετικό από εκείνον που διενεργεί τις καταβολές για την εξόφληση των δανείων αλλά και από εκείνον που διενεργεί τη λογιστική καταχώρηση των κινήσεων,
- επαλήθευση του ορθού υπολογισμού των τόκων τραπεζικών δανείων.

3.8 Εσωτερικός Έλεγχος Εσόδων

Ο λογαριασμός των εσόδων αφορά κατά κύριο λόγο το λογαριασμό των πωλήσεων, αφού το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων μιας επιχείρησης πραγματοποιείται μέσω των

πωλήσεων. Συνεπώς, η οργάνωση ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου για τις πωλήσεις προϋποθέτει την εφαρμογή των ακόλουθων διαδικασιών:

- διενέργεια πωλήσεων βάσει εγκεκριμένου από το ΔΣ της επιχείρησης τιμοκαταλόγου, με δυνατότητα παροχής εκπτώσεως μέχρι ενός ποσοστού,
- καθορισμός όρων και προϋποθέσεων χορηγήσεως εκπτώσεων σε πελάτες και ειδικών όρων εξοφλήσεως της αξίας των πωλουμένων ειδών,
- διερεύνηση της πιστωτικής ικανότητας των πελατών,
- έκδοση τιμολογίων πώλησεως από αρμόδιο υπάλληλο, διαφορετικό από εκείνο που διαπραγματεύεται τις πωλήσεις ή παρακολουθεί τους λογαριασμούς των πελατών. Έλεγχος καταχωρίσεων με παραστατικά, ορθή καταχώρηση στοιχείων πελάτη, ημερομηνίας, ποσότητας και αξίας,
- εξαγωγή αποθεμάτων από τις αποθήκες βάσει των τιμολογίων πώλησης ή των δελτίων αποστολής,
- έκδοση «Δελτίου Εξαγωγής», υπογεγραμμένο από τον αρμόδιο αποθηκάριο, τον αγοραστή ή μεταφορέα,
- παράδοση στο λογιστήριο των παραστατικών πώλησεως (δελτίο παραγγελίας πελάτη, τιμολόγιο πώλησης, δελτίο εξαγωγής) και έλεγχος αυτών από αρμόδιο υπάλληλο του λογιστηρίου, ο οποίος δεν έχει σχέση με την υπηρεσία πωλήσεων, αποθήκη, κτλ,
- έκδοση παραστατικού εγγραφής βάσει των παραπάνω δικαιολογητικών από αρμόδιο υπάλληλο, έλεγχος των παραστατικών από τον εσωτερικό ελεγκτή ή από αρμόδιο προϊστάμενο και καταχώρησή της στα βιβλία της οικονομικής μονάδας.

3.9 Εσωτερικός Έλεγχος Εξόδων

Ο εσωτερικός έλεγχος των εξόδων αφορά την εξέταση των διαδικασιών που απαιτούνται να πραγματοποιηθούν από τον εσωτερικό ελεγκτή, ώστε να περιορίζεται η ύπαρξη λαθών και να διασφαλίζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των λογιστικών βιβλίων σε ότι αφορά τους συγκεκριμένους λογαριασμούς.

Ο εσωτερικός έλεγχος που αφορά τους λογαριασμούς εξόδων, περιλαμβάνει τις ακόλουθες ελεγκτικές διαδικασίες:

- δειγματοληπτικός έλεγχος παραστατικών στοιχείων συγκεκριμένης χρονικής περιόδου και απόδειξη γνησιότητας των παραστατικών που δικαιολογούν τη συναλλαγή,
- καταμερισμός καθηκόντων, αρμοδιοτήτων και εξουσιοδοτήσεων, δηλαδή ο υπάλληλος που είναι αρμόδιος για τις καταχωρίσεις των εξόδων να μην συνδέεται και με τις πληρωμές,
- επισκόπηση της κίνησης των αναλυτικών λογαριασμών για την ύπαρξη τυχόν σημαντικών ή ασυνήθιστων κονδυλίων,
- διαπίστωση ύπαρξης αποκλίσεων των εξόδων της ελεγχόμενης χρήσης σε σχέση με τα αντίστοιχα της προηγούμενης χρήσης (σε ποσοστό και αξία επί των πωλήσεων),
- έλεγχος και εξακρίβωση ότι έχει τηρηθεί η αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων (δηλαδή έχουν περιληφθεί όλα τα έξοδα που αναλογούν στη χρήση και έχουν σχηματισθεί όλες οι σχετικές προβλέψεις των εξόδων),
- έλεγχος ότι τυχόν σημαντικά κονδύλια, που δεν αναγνωρίζονται από τη φορολογική αρχή ως εκπιπτόμενα, έχουν ληφθεί υπόψη στη φορολογική αναμόρφωση των αποτελεσμάτων, προκειμένου να προσδιοριστεί ο φόρος εισοδήματος,
- έλεγχος κινήσεων λογαριασμών εξόδων βάσει των νόμιμων παραστατικών,
- ορθή ταξινόμηση των δαπανών (διοίκησης, διάθεσης, χρηματοοικονομικές, βιομηχανικές, κ.ό.κ.),
- επαλήθευση των λογιστικών εγγραφών των εξόδων με το βιβλίο ενταλμάτων ή το ημερολόγιο πληρωμών,
- έλεγχος δαπανών για αμοιβές τρίτων και μισθοδοσίας προσωπικού,
- έλεγχος δαπανών που αναφέρονται στις δηλώσεις φόρου εισοδήματος της εταιρίας,
- έλεγχος αμέσων εξόδων αγορών, σύμφωνα με τις συμφωνίες ή εγκρίσεις των αρμοδίων οργάνων της εταιρίας, όπως και της ύπαρξης των απαραίτητων δικαιολογητικών νομιμοποίησης των προμηθευτών,

- έλεγχος και συμφωνία, κατά αξία, του ισοζυγίου αποθήκης με το αντίστοιχο ισοζύγιο γενικής λογιστικής κάθε μήνα και στο τέλος της χρήσεως.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εικόνα των σύγχρονων αγορών και κοινωνιών χαρακτηρίζεται από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης των αγορών και των κεφαλαίων, του έντονου ανταγωνισμού, των μεγάλων ανισοτήτων και της υψηλής συγκέντρωσης κεφαλαίων από μεγάλες οικονομικές μονάδες, στοιχεία τα οποία καθιστούν την ανάγκη του ελέγχου επιτακτική. Το σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται, επίσης, από τη συνεχή μεταβλητότητά του και τις ραγδαίες εξελίξεις στις επιχειρηματικές πρακτικές. Στο πλέγμα αυτό των συνεχόμενων αλλαγών, μυριάδες κίνδυνοι απειλούν την επίτευξη των εταιρικών στόχων και πολλά ερωτήματα εγείρονται για το ρόλο που καλείται να επιτελέσει ο εσωτερικός έλεγχος στην αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων και στην πρόληψη της διάπραξης απάτης.

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί τον καταλύτη για την εύρυθμη λειτουργία της επιχείρησης και τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων των αναληφθέντων κινδύνων. Κινείται σε ένα ευρύτερο επίπεδο διοικητικής φιλοσοφίας και πρακτικής εφαρμογής, προσθέτοντας αξία στις επιχειρήσεις. Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η συμβολή στην ανάπτυξη και εμπέδωση της εταιρικής κουλτούρας μεταξύ των τμημάτων και των στελεχών της εταιρίας και η προσαρμογή της στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Ουσιαστικά λοιπόν, πρόκειται για ένα μηχανισμό επιτήρησης της εφαρμογής των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης, συμβάλλοντας κατά ένα μεγάλο ποσοστό στην προστασία της εταιρίας και στη διασφάλιση των συμφερόντων των μετόχων της. Αποστολή του εσωτερικού ελέγχου είναι να βοηθήσει τις διοικήσεις όσον αφορά την αξιολόγηση και την αντιμετώπιση όλων των δυνητικών κινδύνων που περιβάλλουν τις επιχειρήσεις. Η ανυπαρξία ενός υγιούς συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορεί να αποβεί καταστροφική για οποιαδήποτε οικονομική μονάδα ανεξάρτητα από το μέγεθος, την αγορά στην οποία δραστηριοποιείται και τα στελέχη που τη διοικούν. Οι περισσότερες επιχειρήσεις θεωρούν πλέον τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου ζωτικής σημασίας για την ικανοποιητική και αποτελεσματική πορεία της κάθε εταιρίας και για το λόγο αυτό, πολλές από αυτές έχουν προχωρήσει στη δημιουργία τμήματος εσωτερικού ελέγχου.

Καθώς οι εταιρίες σήμερα έρχονται αντιμέτωπες με μια πλειάδα κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων και των οικονομικών, η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου μεταλλάσσεται, προκειμένου να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις του νέου επιχειρησιακού σχήματος. Η αποστολή του εσωτερικού ελέγχου είναι να βοηθά τις

διοικήσεις και τα ΔΣ στην αξιολόγηση και την αντιμετώπιση όλων των δυνητικών κινδύνων που περιβάλλουν τις εταιρίες τους και να προάγει την ηθική και δεοντολογία του εσωτερικού ελεγκτή. Ένας εσωτερικός ελεγκτής δεν είναι κάποιος που απλώς ανασκοπεί την παρελθοντική πορεία της εταιρίας ή αρκείται στη συνήθη και απλή καθημερινή λειτουργία της. Είναι εκείνος που αποσκοπεί στο μεγαλύτερο συμφέρον της επιχείρησης και σε συνεργασία με τη διοίκηση προβαίνει στις απαραίτητες ενέργειες για να το επιτύχει.

Βέβαια, ο ρόλος του σύγχρονου εσωτερικού ελέγχου έχει αλλάξει δραστικά τα τελευταία χρόνια και ως αποτέλεσμα των διεθνών οικονομικών σκανδάλων και των χρεοκοπιών μεγάλων επιχειρήσεων. Αυτά τα προβλήματα είχαν αντίκτυπο, όχι μόνο στις ίδιες τις επιχειρήσεις και τους συμμετόχους σε αυτές, αλλά επηρέασαν γενικότερα και την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού ως προς την ορθολογιστική διαχείριση των επιχειρήσεων στις οποίες επένδυαν. Παραδόξως όλα αυτά τα περιστατικά είχαν και μία θετική συμβολή, καθώς αποτέλεσαν το εναρκτήριο λάκτισμα για τον επαναπροσδιορισμό και την κατανόηση του ρόλου των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων και οδήγησαν σταδιακά στην ισχυροποίηση των κανονιστικών πλαισίων για τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου και τον εσωτερικό έλεγχο, που συντέλεσαν στον εκσυγχρονισμό του εσωτερικού ελέγχου και στη δημιουργία ενός ευρύτερα αναβαθμισμένου επιχειρησιακού περιβάλλοντος.

Η αύξηση των περιστατικών της απάτης δημιουργεί ένα περιβάλλον για τον εσωτερικό έλεγχο που παρουσιάζει προκλήσεις και ευκαιρίες, καθώς οι εσωτερικοί ελεγκτές που αναπτύσσουν προγράμματα καταπολέμησης της απάτης προσφέρουν προστιθέμενη αξία στους οργανισμούς τους. Υπό αυτές τις συνθήκες προβάλλει ως επιτακτική η ανάγκη υιοθέτησης σύγχρονων πλαισίων εσωτερικού ελέγχου, όπως το πλαίσιο C.O.S.O., που συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη των εταιρικών στόχων, τη δημιουργία ενός ισχυρού περιβάλλοντος εσωτερικού ελέγχου, την εταιρική διακυβέρνηση, την αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών αναφορών και των στοιχείων που παρουσιάζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των δραστηριοτήτων της σύγχρονης επιχείρησης και εν τέλει στην αποτροπή του ενδεχόμενου της εταιρικής απάτης.

Ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της λογιστικής απάτης είναι η πρόληψή της, η οποία στηρίζεται στον ισχυρό εσωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων με ισχυρές και ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου, στη σωστή εταιρική διακυβέρνηση και στην πρόσληψη ικανών και έντιμων ατόμων. Άλλωστε, αν κοιτάξει κανείς ιστορικά, οι

περισσότερες περιπτώσεις αποτυχίας οποιασδήποτε μεγάλης επιχείρησης οφείλεται σε μια αποτυχία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου για τον εντοπισμό της χρηματοοικονομικής απάτης και για διαχείριση των επικείμενων κινδύνων. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, εάν η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου είχε αξιολογήσει τους κινδύνους και τις διαδικασίες με έναν καλύτερο τρόπο, τότε το αποτέλεσμα θα μπορούσε με μεγάλη πιθανότητα να είναι διαφορετικό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Καζαντζής Ι. Χρήστος (2006), “Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος. Μία συστηματική προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων”, Πειραιάς.
- Τερζάκης Εμμ. Γεώργιος (1985), “Εφαρμοσμένη Φορολογική Ελεγκτική των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιχειρήσεων”, Αθήνα.
- Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. (2013), “Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής και εσωτερικού ελέγχου: Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου”, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.
- Καζαντζής (2006), σελ. 81-110, Τσακλάγκανος (2001), σελ. 11-20, Meigs, Meigs and Larsen (1984).
- Τσακλάγκανος Α. Άγγελος (2005), “Ελεγκτική”, Εκδόσεις Κυριακίδη.
- Παπαστάθης Παντελής (2003), “Ο Σύγχρονος Εσωτερικός Έλεγχος (Internal Audit) στις Επιχειρήσεις-Οργανισμούς και η Πρακτική Εφαρμογή του”, Α' τόμος, Ιδιωτική Έκδοση, Αθήνα.
- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2012), σελ. 79.
- Απόφαση Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς 5/204/00.
- Δρ. Ανδρέας Κουτούπης (Μάρτιος 2012), “Εταιρική Διακυβέρνηση και Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου”, «Μετοχικός Ακτιβισμός», Τεύχος 1, Σελ. 8.
- Λουμιώτης Β. (2008), “ Βασικές Οδηγίες Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων (ΔΠΕ)”, Εκδόσεις ΣΟΕΛ, Αθήνα.
- Κόντος Γ. (2010), “Λογιστική Τραπεζών και εταιριών Leasing και Factoring”, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα.
- Ντζανάτος Δ. (2009), “Τα ΔΛΠ με απλά λόγια και οι διαφορές τους από τα Ελληνικά”, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- Grant Thornton (2009), “Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς – IFRS”, Τόμος Γ', Αθήνα.
- William Leonard, “Έλεγχος της Επιχειρήσεως”, Εκδόσεις Hellenews.
- Tackett, J., et al., Sarbanes-Oxley and audit failure: a critical examination, Managerial Auditing Journal, Vol.19, No.3, pp.340-350, 2004.
- Moeller, R., Managing internal auditing in a post SOA world, The Journal of Corporate Accounting and Finance, Vol 15, No 4, pp 41-47, May/June 2004.

- Meigs W.B. et al. (1985), σελ. 179-183.
- Yan Zhang, Jian Zhou, Nan Zhou (2006), “Audit Committee Quality, Auditor Independence, and Internal Control Weaknesses”.
- Hollis Ashbaugh-Skaife, Daniel W. Collins & William R. Kinney, Jr., “The Discovery and Reporting of Internal Control Deficiencies Prior to SOX-Mandated Audits”, March 1, 2005, Revised February 28, 2006.
- Copal V. Krishnan and Gnanakumar Visvanathan (2005), “Reporting Internal Control Deficiencies in The Post-Sarbanesoxley Era: The Role of Auditors and Corporate Governance”.
- Arens A., Elder R. and Beasley M. (2010), “Auditing and Assurance Services: An Integrated Approach”, 11th ed., Prentice Hall, USA.
- Boynton W. and Johnson R. (2008), “Modern Auditing”, 8th ed., Wiley, UK.
- Hays R., Dassen R., Schilder A. and Wallege P. (2006), “Principles of Auditing: An Introduction to International Standards on Auditing”, Prentice Hall, UK.
- Louwers T., Ramsay R., Sinason D., Strawser J. and Thibodeau J. (2012), “MP Auditing and Assurance Services”, 5th ed., McGrawHill, USA.